

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Andra kammaren.

Nr 19.

Måndagen den 15 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 171, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar; och

nr 173, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 179, angående ersättning till vissa personer i anledning av ådragna yrkessjukdomar;

till statsutskottet propositionerna:

nr 191, angående förstärkning av det under tredje huvudtiteln för budgetåret 1936/137 anvisade förslagsanslaget till Utrikesdepartementet: Avlöningar, posten Grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal;

nr 222, angående förstärkning av tredje huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; och

nr 189, angående ämnesomfattningen för vissa professurer vid universitetet i Uppsala m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 218, angående försäljning av viss del av Abisko nationalpark till svenska turistföreningen;

till statsutskottet propositionen, nr 219, angående anslag till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 163, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om kommandomål;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 174, med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364);

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 182, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och

nr 183, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 och 6 §§ samt 8 § 1 mom. lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting, m. m.;

Andra kammarens protokoll 1937. Nr 19.

till behandling av lagutskott propositionerna:

- nr 187, med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m.;
- nr 188, med förslag till lag angående slakt av husdjur;
- nr 190, med förslag till lag om behörighet för häradsrätt att upptaga sjö-
rättsmål, m. m.;
- nr 197, med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för
krigsmakten; och
- nr 210, rörande godkännande av ett i Haag den 27 mars 1931 dagtecknat
protokoll angående erkännande av den fasta mellanfolkliga domstolens be-
hörighet att tolka i Haag avslutade konventioner i internationellt privaträtts-
liga ämnen;

till statsutskottet propositionerna:

- nr 199, angående bildande av ett statligt aktiebolag för övertagande av re-
staurangrörelsen m. m. vid statens järnvägar;
- nr 200, angående lån till föreningen för skidlöpnings främjande i Sve-
rige för ytterligare utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien
m. m.;
- nr 201, angående gäldande av skadestånd m. m. till änkan R. Hallberg;
och
- nr 228, angående efterskänkande av Älvsäkers kommuns betalningsskyldig-
het för lån ur vattenkrafts- och kraftledningslånefonderna;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 209, med förslag till lag an-
gående ändrad lydelse av 3 § lagen den 1 juli 1898 (nr 68 s. 1), innefattan-
de vissa bestämmelser om beräkning av strafftid, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

- nr 217, angående anslag till Häradsrätterna: Avlöningar; och
- nr 223, angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser be-
träffande befattningshavare, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i sam-
ma städer komma att indragas;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 213, med förslag till för-
ordning angående skyldighet att till riksdagens revisorer avgiva redogörelse
för användningen av statsunderstöd; samt

till statsutskottet propositionen, nr 220, angående anslag till statskontoret
för budgetåret 1937/1938.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, med för-
slag till inkomst- och utgiftsstat för statens allmänna fastighetsfond för bud-
getåret 1937/1938 m. m. hänvisades propositionen i vad den avsåge anslag under
nionde huvudtiteln till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogos var efter annan nedannämnda på bordet liggande pro-
positioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionerna:

- nr 224, angående restitution till Stockholms högskola av erlagd arvsskatt;
och
- nr 227, om täckande av vissa å fonden för förlag till statsverket bokförda
förskott till försvarsväsendet m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

- nr 202, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från
sådana egendommar;

nr 203, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om försäljning av till arrendeegnehemsfonden överförda kronoegendomar;

nr 204, angående indragning av viss personal vid domänenverket;

nr 205, angående placering i lönehänseende av jägmästaren i Hälsinglands revir E. Q. Oldenburg;

nr 206, angående överförande av vissa kronoparker i Jämtlands län till renbetesfjällen m. m.;

nr 207, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 5 mom. lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus;

nr 208, angående viss ändring i gällande bestämmelser om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.;

nr 214, angående förlängd giltighetstid för avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänenverket m. m.;

nr 215, angående ersättning från domänfonden till kronoarrendatorn J. Åberg m. m.; och

nr 230, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

till bankoutskottet propositionen, nr 241, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 244, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 8 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 246, angående anslag för budgetåret 1937/1938 till pensioner åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst m. m.; och

nr 247, med förslag om vissa ändringar i de vid militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167) såsom bilagor A och B fogade förteckningarna m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 192, angående stat för skeppsgosseskolan under budgetåret 1937/1938 m. m.;

nr 193, angående provisorisk löneförbättring för flaggkorpraler och högåtsmän;

nr 194, angående gäldande av viss haverikostnad;

nr 195, angående efterskänkande av vissa kronan tillkommande fordringar hos flaggkorpralen J. L. Gunnesson och marinintendenten av 1:a graden R. H. Berg; och

nr 198, angående anslag till reparation av ångpannorna å pansarskeppet Oscar II;

till bankoutskottet propositionen, nr 216, angående understöd åt förre volontären G. S. N. Blomqvist;

till statsutskottet propositionerna:

nr 245, angående användande av vissa anslagsmedel för utredning rörande nya fartygstyper;

nr 250, angående personligt arvodestillägg till vissa rullföringsbiträden; och

nr 178, angående anslag till länsstyrelserna för budgetåret 1937/1938;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 211, med förslag till luftskyddslag;

till statsutskottet propositionen, nr 212, angående anslag till civilt luftskydd;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 231, med förslag till förordning angående tillverkning, försäljning och införsel av gasskyddsmateriel; och

nr 232, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 237, angående anslag till rikets allmänna kartverk m. m.;

nr 238, angående anslag till viss undersökning rörande den statsunderstödda torrlägningsverksamheten; och

nr 239, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 225, angående ändrad uppställning av riksstaten m. m.

Vidare föredrogs Kungl. Maj:ts proposition, nr 234, med förslag till förordning angående upphörande av vissa till Lunds domkyrka utgående avgifter, m. m.; och hänvisades propositionen i vad rörde anslag under sjunde huvudtiteln till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Härpå föredrogs Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, med förslag till förordning angående upphörande av det från viss jord i Skåne, Halland och Blekinge utgående landgille m. m.; och hänvisades propositionen i vad rörde anslag under sjunde huvudtiteln till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Slutligen föredrogs övriga på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 236, med förslag till förordning angående upphörande av vissa till statsverket indragna hospitalsräntor;

nr 251, angående anslag till fortlöpande konjunkturundersökningar; och

nr 252, angående anslag till avsättning till jordbrukskassetillsynens fond för budgetåret 1937/1938 m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 256, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att infordra vissa uppgifter för prövning av frågor om ändringar i det kommunala beskattningsväsendet;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 254, angående tjänstårsberäkning i vissa fall för pension enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare;

nr 255, angående tilläggspension åt aktuarien vid generalstaben, majoren i armén N. J. A. Helleday;

nr 257, angående pensionsförhållandena för vissa barnmorskor;

nr 258, angående delaktighet i statens pensionsanstalt för förädlings- och försöksledare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt;

nr 259, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; och

nr 260, angående tilläggspension åt vissa förutvarande arbetsförmän vid försvarsväsendet;

till statsutskottet propositionen, nr 226; angående anslag till tullverket för budgetåret 1937/1938;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 243, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker; och

nr 248, angående överenskommelser med arméns och marinens familjepensionskassor samt tullstatens enskilda pensionsinrättning om övertagande av dessa pensionsanstalters rörelse;

till statsutskottet propositionen, nr 240, angående avstående i visst fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 242, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m.; och

nr 253, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § 2 och 3 mom., 26 §, 27 § 3 mom., 30 och 31 §§ samt 41 § 1 mom. förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 229, angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening, m. m.; och

nr 263, angående bidrag till täckande av kostnader för jordbrukets deltagande i Brysselutställningen 1935;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 233, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3—6 §§ lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 262, angående anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln;

nr 264, angående nedskrivning av ett HARRYDA elektriska andelsförening u. p. a. beviljat kraftledningslån;

nr 265, angående tillfällig nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa lägenheter, som upplåtits från kronojord;

nr 249, angående jordbruksförsök m. m.; och

nr 261, angående anslag till lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp m. m.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de å kammarens bord vilande motionerna:

nr 451 av herr *Persson* i Tidaholm *m. fl.*; och

nr 452 av herr andre vice talmannen *Magnusson*.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 6, 7, 47 och 48, bevillningsutskottets betänkanden nr 16 och 17, bankoutskottets utlåtanden nr 24 och 25 samt första lagutskottets utlåtanden och memorial nr 19—27.

§ 5.

Ordet gavs härefter på begäran till herr **Andersson** i Rasjön, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att motionstiden i anledning av samtliga å dagens föredragningslista upptagna kungl. propositioner skall utsträckas till det plenum, som hålles näst efter 20 dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av
herr *Paulsen*, nr 453, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker;

herr *Brädefors m. fl.*, nr 454, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, angående nedsättning av räntan för egnahemslån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

herr *Dahlbäck*, nr 455, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 141, angående inrättande av ett statens hantverksinstitut; och

herr *Nordström* i *Kramfors m. fl.*, nr 456, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen).

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla jämte i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Karlsson* i Grängesberg under 2 dagar fr. o. m. den 16 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 16 mars.

Kl. 4 e. m.

Vid detta sammanträde leddes förhandlingarna av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bankoutskottet motionen nr 453 av herr *Paulsen*;

till statsutskottet motionerna:

nr 454 av herr *Brädefors m. fl.*; och

nr 455 av herr *Dahlbäck*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 456 av herr *Nordström* i Kramfors *m. fl.*

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 49.

§ 4.

Ordet gavs härefter på begäran till herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden främst måtte uppföras statsutskottets utlåtanden nr 6, nr 7, nr 47, nr 48 och nr 49 samt därefter ärendena i den ordning, vari de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Herr *Persson* i Tidaholm avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående anslag till skydds-
uppfostran m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 457, bordlades.

§ 6.

Herr andre vice talmannen gav nu på begäran ordet till herr **Osberg**, som *Interpellation.* anförde: Herr talman! Under det senaste halvseket har den svenska sociallagstiftningen genomgått en storartad utveckling. En av dem, som härvidlag gjort den mest betydelsefulla insatsen var S. A. Hedin, vilken vid 1884

Interpellation. (Forts.)

års riksdag förde fram frågan om bl. a. arbetsgivares ansvar för olycksfall i yrkesarbetet och arbetares olycksfallsförsäkring. I anledning härav tillsattes samma år den s. k. arbetarförsäkringskommittén, vilken den 28 juli 1888 avgav utlåtande och förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete. Under de närmast följande åren föreslogos såväl av Kungl. Maj:t i propositioner som av enskilda i motioner, dels en på försäkringsplikt byggd särskild olycksfallsförsäkring, dels en på invaliditetsprincipen grundad kombinerad olycksfalls- och ålderdomsförsäkring. Förslagen vunno emellertid icke riksdagens bifall. 1901 föreslog Kungl. Maj:t i proposition lag om försäkring vid olycksfall. Förslaget fastställde direkt ersättningsskyldighet för arbetsgivare. På basis av propositionen antog riksdagen lag i ämnet, vilken trädde i kraft den 1 januari 1903. Det visade sig emellertid snart, att den beslutade lagen icke motsvarade förväntningarna, och blott fyra år efter dess ikraftträdande föranstaltade dåvarande chefen för civildepartementet om utredning i riks-försäkringsanstalten angående de ändringar i lagen av den 5 juli 1901, som kunde anses vara av behovet påkallade. Den 10 januari 1908 avgav riks-försäkringsanstalten betänkande i anledning av den gjorda utredningen.

På grundval av här nämnda utredning och i ämnet vid ett flertal riksdagar väckta motioner framlade Kungl. Maj:t till riksdagen 1916 proposition (nr 111) med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete. Som allmänna grunder anförde dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet:

»Såsom kommittén framhållit, finnas vissa för lagstiftningen på ifrågasättande område väsentligen gemensamma förutsättningar, som ligga till grund för alla lagar på området och numera kunna anses hava vunnit allmän giltighet. Dessa förutsättningar, på vilka jämväl kommittéförslaget byggts, äro dels att lagstiftningen väsentligen endast avser beredande av ersättning för olycksfall i arbete och omfattar lönarbetare inom flera eller färre slag av verksamheter, dels att arbetsgivarna ensamma skola bära kostnaden för ersättningarna, dels att ersättningarnas belopp i varje fall bestämmas efter den skadades arbetsförtjänst och att vid dödsfall ersättning även utgår till efterlevande.

Mot de nu angivna grunderna för en blivande lagstiftning i ämnet hava i allmänhet några anmärkningar av vikt icke framställts.»

Vidare anförde statsrådet beträffande kostnaderna:

»Från några håll har emellertid ifrågasatts, huruvida icke *arbetarna själva borde betala en del* av avgifterna eller om icke staten borde i någon mån bidra till bestridande av kostnaderna för försäkringen. Såsom skäl härför har man huvudsakligen åberopat, att i fråga om vissa industrier, t. ex. gatstensindustrien ävensom vissa grenar av hantverket och jordbruket, avgifterna för arbetsgivaren eljest skulle bliva alltför betungande.

Beträffande storleken av de avgifter, som arbetsgivarna enligt förslaget skulle hava att erlägga för försäkringen, torde man, med ledning av vad kommittén i detta hänseende anført ävensom av de premietariffer, som för närvarande användas av riks-försäkringsanstalten, kunna beräkna, att årspremien för helårsarbetare inom nedanstående verksamhetsområden skulle komma att uppgå till ungefärligen följande procent av årslönen, nämligen:

inom industrien	till mellan	0.3 och	7.0 %
» sjöfarten	» »	1.5 »	2.0 %
» jordbruket	» »	0.6 »	1.3 %
» hantverket	» »	0.3 »	1.3 %
» handeln (utom kontorspers.)	» »	1.0 »	2.0 %
samt för kvinnliga tjänare	» »	0.5 »	0.8 %»

Interpellation. (Forts.)

Beträffande möjligheten att utsträcka lagen att även gälla mindre yrkesidkare yttrade sig statsrådet:

»Vidare har från några håll erinrats, att vid lagstiftningens inskränkning till endast lönarbetare, d. v. s. personer, som mot avlöning användas till arbete för arbetsgivares räkning, vissa kategorier av *mindre yrkesidkare och andra självständiga företagare*, såsom hantverkare, småbrukare, torpare m. fl., skulle komma att uteslutas, ehuru de mången gång kunna vara i lika grad utsatta för olycksfall och med hänsyn till sin ringa ekonomiska bärkraft vara lika beroende av sin arbetsförmåga som lönarbetare. Det har därför ifrågasatts om icke den obligatoriska försäkringen borde utsträckas till att gälla även sådana personer.

Helt säkert kunna dylika mindre yrkesidkare, därest de drabbas av olycksfall, ofta komma i en synnerligen betryckt ställning. Frågan om lagstiftning för tillgodoseende av understöd i dylika fall lärer emellertid falla utanför ramen för den nu ifrågasatta lagstiftningen, som ju endast avser att ordna arbetsgivarens ersättningsplikt i förhållande till arbetaren. Otvivelaktigt är dock denna fråga av sådan betydelse, att densamma vid lämplig tidpunkt torde böra bli föremål för särskild utredning.»

Nu nämnda proposition (nr 111) behandlades av riksdagens särskilda utskott nr 1. Riksdagen antog Kungl. Maj:ts förslag med smärre ändringar. Lagen av den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omfattar i stort sett alla lönarbetare. Den har sålunda avseende å envar, som mot lön utför arbete för annans räkning utan att han i förhållande till denne är att anse som självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utför dylikt arbete. Där Konungen i fråga om anstalt för yrkesutbildning eller avdelning av sådan anstalt så förordnar, skall den som åtnjuter undervisning vid sådan anstalt eller avdelning anses såsom arbetare, ändock att han ej användes till arbete för annans räkning.

Efter tillkomsten av lagen av den 17 juni 1916 har en mångfald framställningar gjorts med förslag till ändring av densamma. Härvid har man dels syftat på att förbättra läget för dem som redan berördes av lagen, dels möjliggöra en frivillig anslutning till olycksfallsförsäkringen av alla, som stodo utanför densamma, dels slutligen göra lagen obligatorisk för alla medborgare inom viss åldersgräns.

1928 begärde riksdagen i anledning av väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t utredning rörande en eventuell komplettering av den nu gällande obligatoriska olycksfallsförsäkringen med en frivillig sådan. Den begärda utredningen verkställdes av riksförsäkringsanstalten, som avlämnade betänkande i ärendet den 31 maj 1935. Någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida har emellertid betänkandet ännu icke föranlett.

Under dessa omständigheter synes det mig högeligen motiverat att än en gång påkalla statsmakternas uppmärksamhet å ärendet. Att emellertid komplettera den nu obligatoriska olycksfallsförsäkringen med en frivillig sådan skulle enligt min mening icke innebära en lösning av problemet. Det synes mig vara rättvist och billigt att efter enhetliga grunder utsträcka lagen att gälla hela folket. Det kan icke vara rimligt att skilja personer i likartad ekonomisk ställning i tvenne grupper, varvid de som befinna sig i den ena skyddas först om de själva ansluta sig till försäkringen och själva betala densamma, medan de till den andra gruppen hörande automatiskt, utan egna kostnader, försäkras. Under de senaste åren ha tillräckligt bärande skäl anförts för att göra olycksfallsförsäkringen obligatorisk för alla svenska medborgare. En dylik försäkring kan antingen göras fristående eller ock anknytas till folkpensioneringen.

Interpellation. (Forts.)

Det uttalande, som gjordes av vederbörande statsråd vid framlämnandet av proposition till olycksfallsförsäkringslag 1916 rörande möjligheterna att utsträcka försäkringen att gälla mindre yrkesidkare och andra självständiga företagare, såsom hantverkare, småbrukare, torpare m. fl., äger fortfarande giltighet. Det är enligt min mening beklämmande att se huru litet denna betydelsefulla sociala fråga avancerat under de senaste 20 åren. Skälen för ett utsträckande av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen att gälla alla, synes mig äga minst lika stor giltighet nu som 1916, då statsrådet ifrågasatte detta.

På grund av vad jag ovan och tidigare motionsvis anfört till förmån för att lagen om försäkring för olycksfall i arbete måtte bli obligatorisk för alla medborgare och dess tillämpning måtte ske efter nuvarande grunder, anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Kan man till nästa riksdag motse sådant förslag till ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkringen obligatoriskt kommer att omfatta alla svenska medborgare inom viss åldersgräns?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 117, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar;

från första lagutskottet:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m.; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål; samt

från statsutskottet:

nr 4, angående vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1937/1938 under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillägg till 9 § avlösningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av medelsbehovet för viss omläggning av tiden för utbetalning av avlöning till beställningshavare vid armén och flygvapnet;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för kaptenen i Livgrenadjärregementets reserv E. A. Clementz' inbeordrande till tjänstgöring vid försvarsväsendet;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för mästerlotsen A. V. Friman och lotsen P. E. V. Smålander från viss ersättningskyldighet till kronan;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten; och

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, nr 51, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upplysningsarbete för freden; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 28, i anledning av väckta motioner angående anordnande av småbrukarkurser m. m.;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m.;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtande av visst område inom Ljungbyheds municipalsamhälle till föreningen Ljungbyheds församlingshem;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av två till övningsfältet vid Rosenholm hörande markområden;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa markområden till Karlsborgs kommun i Skaraborgs län och Sorsele kommun i Västerbottens län;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 34, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1936 försålda och bortbytta tomter; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt reglering av tillverkningen och avsättningen av potatismjöl.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Silfwerbrand* under 7 dagar fr. o. m. den 2 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 17 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 267, angående omorganisation av vissa läroverk i Göteborg; nr 268, angående omorganisation av Chalmers tekniska institut m. m.; och nr 270, angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Perssons* i Tidaholm *m. fl.* på kammarens bord vilande motion nr 457.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 51, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upplysningsarbete för freden blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 28—33.

§ 6.

Härpå föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 34, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1936 försålda och bortbytta tomter.

§ 7.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt reglering av tillverkningen och avsättningen av potatismjöl; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Vid härefter skedd föredragning av herr *Osbergs* anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående viss utsträckning av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen blev ifrågasvarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Lundqvist**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att beträffande de propositioner, som i dag avlämnats, motionstiden utsträcker till 20 dagar.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15, angående anslag av automobilskattemedel m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkterna 15—17 av sjätte huvudtiteln förelagt riksdagen förslag angående anslag av automobilskattemedel till vägväsendet m. m.

*Ang. "anslag
av automobili-
skattemedel
m. m.*

I samband med Kungl. Maj:ts förenämnda förslag hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 147 av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.*, och
nr 149 av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.*, samt

inom andra kammaren:

nr 115 av herr *De Geer* i Hanaskog,
nr 122 av herr *Andersson* i Lindome *m. fl.*,
nr 134 av herrar *Hult* och *Olsson* i Mellerud,
nr 193 av herr *Nordström* i Kramfors *m. fl.*,
nr 200 av herr *Lindmark m. fl.*,
nr 222 av herr *Lundqvist m. fl.*, och
nr 385 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 147 och II: 200 hade hemställts, att riksdagen måtte, i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till fördelning av automobilskattemedlen å de olika anslagen under sjätte huvudtiteln för nästa budgetår, uttala, att vägdistriktens ränteutgifter med anledning av vägkassornas förskottering av statsbidrag för anläggning eller omläggning av vägar finge inräknas i underlaget för vägdistriktens kostnader för vägunderhållet, varå statsbidrag i författningsenlig ordning utginge.

I motionen II: 122 hade yrkats, att riksdagen måtte medgiva, att räntekostnad å förskotterande av statsbidrag till vägbyggnadsföretag upptagna lån finge inräknas i kostnaderna för vägunderhållet och anses berättigat till statsbidrag efter samma grunder, som gällde för övriga underhållskostnader.

I motionen II: 193 hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om inrättandet av en central ledning och förvaltning av vägväsendet för hela landet och utarbetandet av central plan för vägnätets utbyggnad, förbättring och underhåll.

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till förordning med särskild bestämmelse angående fördelningen av de under budgetåret 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen;

b) till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga gator och vägar i städerna för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 13,037,800 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

c) till förbättring och underhåll av vägar å landsbygden för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 52,151,200 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

d) medgiva, att av den del av landsbygdens andel för budgetåret 1937/1938 av automobilskattemedlen, som motsvarade 85 procent av sagda andel, finge disponeras ett belopp av förslagsvis 5,500,000 kronor för tilldelning av utjämningsbidrag åt mera betungade vägdistrikt under år 1938 i huvudsaklig överensstämmelse med de för motsvarande bidrag under år 1937 gällande grunderna;

e) till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 18,900,000 kronor, att utgå av automobilskattemedel;

II. att motionen II: 134 — om höjt underhållsbidrag — ej måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 147 och II: 122 samt 200 — avseende ersättning för ränteutgifter — måtte anses besvarade med vad utskottet anfört;

IV. att motionerna I: 149 och II: 115 samt 222 — om vägföretagens ekonomiska planläggning — måtte anses besvarade med vad utskottet anfört;

V. att motionen II: 193 — om utredning rörande central ledning för vägvesendet — ej måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionen II: 385 — om utredning rörande pensionering av personal i den yrkesmässiga biltrafiken — ej måtte av riksdagen bifallas.

I sin motivering hade utskottet å sid. 28 i det tryckta utlåtandet i fråga om gottgörelse till vägdistrikten för ränteutgifter gjort följande uttalande:

»I väckta motioner har upptagits frågan om gottgörelse till vägdistrikten för ränteutgifter med anledning av förskotterade statsbidrag. Såsom riksdagen år 1936 i skrivelse till Kungl. Maj:t framhöll, torde det vara förtjänt av övervägande, huruvida ej genom någon lämplig anordning ersättning skulle kunna beredas vägdistrikten för dylika ränteutlägg. Att märka är emellertid, att redan genom det nya utjämningsbidraget viss gottgörelse låt vara i en mera indirekt form lämnas även för dylika ränteutgifter, i den mån desamma drabba mera betungade vägdistrikt. Det bör ej heller förbises, att vägarbetenas utförande i förskott innebar lokala fördelar med hänsyn till de ökade sysselsättningsmöjligheter, som härigenom öppnades för de arbetslösa inom bygden.»

I en vid denna punkt fogad reservation hade herrar *Johan Bernhard Johanson*, *N. J. Martin Svensson*, *Borell* och *P. Bernhard Nilsson* förklarat sig anse, att utskottets motivering i fråga om vägdistriktens ränteutgifter bort hava följande lydelse:

»I väckta motioner — — — för dylika ränteutlägg. Såsom av statsverkspropositionen framgår, uppgår det kapitalbelopp, som av vägdistrikten förskotterats men som ännu ej kunnat ersättas genom utbetalning av vederbörligt

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

statsbidrag, till cirka 25 miljoner kronor. Vägdistrikten åsamkas härigenom betydande ränteutgifter. För den nu föreslagna åtgärden talar även följande motionsvis framhållna synpunkter. Vid fördelning av tillgängliga anslag för vägbyggnader och vägomläggningar tilldelas de enskilda företagen oftast mindre belopp per år. Utgående anslag fördelas sålunda på ett flertal år. Men i ett flertal fall visar det sig vara ekonomiskt fördelaktigt att utföra vägarbetet på avsevärt kortare tid än vad som förutsatts i den fastställda flerårsplanen. Bland annat bliver kostnaden för arbetsledning och kontroll väsentligt fördyrad genom en alltför utdragen byggnadstid. Även andra omständigheter tala för ett mera koncentrerat och forcerat arbetstempo. För att åstadkomma detta måste oftast vägdistrikten, i väntan på utfallande statsbidrag, förskottera, ett eller flera år, erforderliga penningbelopp, vilket åsamkar vägdistrikten ränteutgifter. Olägenheten härav skulle dock väsentligt minskas genom vidtagandet av den anordning, som här föreslås. Enligt vad utskottet inhämtat synas inga tekniska hinder möta för en sådan reform.»

samt att förty utskottet under I. f) bort hemställa,

I. att riksdagen måtte

f) medgiva, att vägdistriktens ränteutgifter med anledning av vägkassornas förskottering av statsbidrag för anläggning eller omläggning av vägar finge inräknas i underlaget för vägdistriktens kostnader för vägunderhållet, varå statsbidrag i författningsenlig ordning utginge.

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr Hult: Herr talman! Det är framför allt två parter, som ha att svara för kostnaderna för vägunderhållet, och det är svårt för dem att övertyga varandra om vilken som med hänsyn till intresset har den största tungan. Som emellertid de väghållningsskyldiga få årligen bidraga med 25 å 30 miljoner kronor till själva vägunderhållet, ha vi motionärer den uppfattningen, att fortfarande den största bördan åvilar de väghållningsskyldiga, och detta har givit anledning till att vi framfört vår motion om att det skall bli en förskjutning därhän, att bidraget av bilskattemedel skall ytterligare ökas med 5 %.

Av den utredning, som utskottet presterat, framgår, att den väg vi föreslago, d. v. s. att man skulle inom ramen för influnda bilskattemedel kunna öka anslaget på det sätt vi avsett, inte var framkomlig. Jag har intet yrkande men vill uttala den förhoppningen, att våra synpunkter åtminstone komma att tagas under överbäggande vid uppgörande av ett kommande års budget.

I fråga om det belopp på 20 miljoner kronor, för vilket vägdistrikten utfört arbete i förskott, förhåller det sig på det sättet, att det inte är vägdistrikten ensamma, som ha att svara för detta betydande belopp. Det är många enskilda kommuner, som ha satsat stora summor just för att erhålla arbetstillfällen till sina arbetslösa. Exempelvis min hemkommun har för närvarande att fordra 70,000 kronor för arbete utfört i förskott. Av inhämtade upplysningar att döma, torde det inte vara möjligt att beräkna, att någon del av detta belopp kan erhållas på denna sidan år 1940. Det är andra kommuner i samma trakter, som ha ännu högre belopp att fordra av de vägdistrikt de lyda under. Detta förhållande är ingalunda att beklaga. Vi äro villiga att erkänna, att det arbete kommunerna fått i en för dem prekär situation varit av mycket stor betydelse. Det är närmast för att framföra några synpunkter på den framtida arbetslöshetspolitiken, som jag gör dessa erinringar.

Det är ju så, att i arbetslöshetsperioder vägarbete är strängt taget det enda arbete, som står landskommunerna till buds. Under sådana förhållanden och

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

med hänsyn till nuvarande goda konjunkturen kan man starkt ifrågasätta, huruvida det inte vore lämpligt att i någon mån minska vägbyggnadsarbetena utan att på minsta sätt åsidosätta berättigade krav i detta hänseende. En dylik åtgärd skulle medföra, dels att det bleve möjligt för vägdistrikten och de enskilda kommunerna att få igen en stor del av de medel de förskotterat och på det sättet sanera sin ekonomi för kommande depressionstider, dels att arbetstillfällena reserverades till tider, då arbetslösheten är värre än den för närvarande är. Mot en sådan åtgärd torde väl bilintresset inte ha några berättigade erinringar att göra, enär för de medel, som skulle utbetalas för täckande av dessa lån, arbete utförts i förskott, så att bilintressenterna i förtid dragit nytta av vägomläggningarna.

Jag tillåter mig, herr talman, att uttala det önskemålet, att vid de tillfällen, då dessa ärenden komma under omprövning, de här framförda synpunkterna måtte komma till beaktande. Jag har intet yrkande.

Herr Lindmark: Herr talman! Jag har vid årets riksdag i motion nr 200 i andra kammaren, en motion som även är undertecknad av ett antal andra-kammarledamöter, föreslagit, att vägdistriktens ränteutgifter för förskotterade medel måtte få inräknas i kostnadsunderlaget, varå statsbidrag kan erhållas. Denna motion har inte vunnit utskottets tillstyrkande. Utskottet menar, att det kan vara tillräckligt med den indirekta räntesättning, som består i det skatteutjämningsbidrag vi numera ha att påräkna.

Vid fjolårets riksdag framlade Kungl. Maj:t en utredning om till vilka summor de av vägdistrikten förskotterade medlen uppgingo. Det framgick av utredningen, att summan utgjorde 36 miljoner kronor. Kungl. Maj:t föreslog då, att ett belopp av 9, högst 10.3 miljoner kronor skulle ställas till förfogande för avbetalning av statens skuld till vägdistrikten, avseende nyanläggning av vägar. Återstoden, 25 miljoner kronor, utgörande summan av förskotterade medel för vägomläggningar och vägförbättringar, ansåg sig dåvarande departementschefen inte kunna göra något åt, och det hela sköts på framtiden. Statsutskottet uttalade vid behandlingen av detta ärende dock den uppfattningen, att den frågan kunde vara värd en närmare omprövning, huruvida inte räntekostnaderna för dessa 25 miljoner kronor lämpligen borde få inräknas i vägdistriktens underhållskostnader.

Detta belopp utgör ju, kan man säga, en statens skuld till vägdistrikten, och det måtte väl vara en angelägenhet av största vikt såväl för staten som för vägdistrikten att avarbeta denna stora skuld. Det synes mig, att det kunde ske på tvenne sätt. Det kunde göras en mycket hastig avbetalning av skulden till vägdistrikten. Då skulle man taga hela det belopp, som årligen tillföres länsfonderna, och då skulle inga omläggningar och förbättringar av landsvägarna äga rum under några år framåt. Efter ett par tre år skulle hela skulden kunna vara avarbetad. Men det finns också ett annat sätt, som jag tycker är riktigare och lämpligare, och det är, att man gör avbetalningen i smärre etapper. Då kan man samtidigt låta omläggningen och förbättringen av landsvägarna fortgå, inte i sin hela omfattning som om inte avbetalningen hade behövt göras, men dock i förhållandevis stor omfattning. Men då skulle samtidigt de vägdistrikt, som för att kunna förskottera dessa penningmedel måst upptaga lån, vara berättigade att, i fråga om räntekostnaderna för lånen, få inräkna dem i det underlag för vägdistriktens kostnader för vägunderhållet, varå statsbidrag utgår.

Detta är sålunda en rättvisesynpunkt, som man kan lägga på frågan. Det skulle innebära en lättnad för många väghållningsdistrikt och knappast någon

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

tunga för staten. Jag skulle tro, att de anspråk på automobilskattemedel för ändamålet, som kunde ifrågakomma, knappast torde komma att överstiga $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Egentligen skulle ränteutgifterna uppgå till cirka 1 miljon kronor, men med hänsyn till att en hel del väghållningsdistrikt äro i den förhållandevis goda ekonomiska ställningen, att de inte behövt upptaga lån för ändamålet och sålunda heller inga ränteutgifter ha, torde statens ökade bidrag till underhållskostnaden med den föreslagna anordningen sannolikt kunna begränsas till 500,000 à 600,000 kronor.

Jag är säker på att om kammarens ledamöter ordentligt satte sig in i denna fråga, ett stort antal av dem — jag skulle tro majoriteten — insåge det berättigade i vad som här föreslås och ville vara med om anordningen. Det är ganska egendomligt, att statsutskottet med dess ärade ordförande i spetsen inte kunnat genomtränga detta problem och inte förstått det rätta och det riktiga i förslaget och den förhållandevis goda hjälp, som det skulle innebära för väghållningsdistrikten.

Nu finns det ytterligare en anledning att gå motionärerna till mötes, och jag skall be att med några ord få beröra den. Den sammanhänger med den omständigheten, att det numera blivit praxis att, när det gäller upprättande av flerårsplaner, efter vilka statsbidraget skall utgå, fördela statsbidraget på ett flertal år, oftast 5 à 6 år. Vägdistrikten kunna emellertid inte låta byggnadstiden bli så lång utan måste utföra arbetet på betydligt kortare tid, i regel på 2 eller högst 3 år. Alltså måste man också förskottera medel för dessa vägbyggnader, och vägdistrikten göra ränteförluster. Det vore därför inte mer än rätt, att väghållningsdistrikten finge inräkna jämväl dessa ränteutgifter i underhållskostnaden och få statsbidrag därå.

Det är kanske någon, som frågar, varför man skall bedriva vägarbetena i ett så forcerat tempo. Kan man inte låta sig nöja med att följa den takt, som angivits i flerårsplanerna? Jag vill då peka på, att med en så utdragen byggnadstid bl. a. arbetsledningen blir förhållandevis alldeles för dyr. Med en och samma arbetsledning kan man utföra ett vägbygge på 2 à 3 år. Att låta det dragas ut på 5 eller 6 år vore i högsta grad oekonomiskt. Vidare förekommer det ofta, att vägbyggnaderna gå över odlad jord, över åker alltså, och under byggnadstiden utgör det en betydande molest för markägaren att ha sin åker sönderstyckad, att ha väglagningsämnen upplagda vid sidan av vägen o. s. v. Det är en skada för markägaren, som han bör få ersättning för. Skulle det hela utsträckas till 5 à 6 år, bleve förlusten för vägkassan ännu mycket större. Det är sålunda många skäl, som tala för att väghållningsdistrikten skola bedriva arbetet på det mest ekonomiska sättet, även om det skulle innebära, att vederbörande få lov att förskottera penningmedel. Men då bör också staten kunna vidkännas den kostnaden, att när det gäller dessa förskotterade medel, ränteutgifterna få inräknas i vägdistriktens underhållskostnader.

Jag ber, herr talman, att i känslan av det rättvisa och det riktiga i den föreslagna anordningen få yrka bifall till den reservation på denna punkt, som är avgiven av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.

§ 11.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 266, angående socialstyrelsens organisation m. m.; och nr 273, angående vissa anslag till polisväsendet.

Dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1937. Nr 19.

§ 12.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta att i vad avser propositionerna nr 266 och 273 medgiva en till 20 dagar utsträckt motionstid.

Denna hemställan bifölls.

§ 13.

Ang. anslag
av automobil-
skattemedel
m. m.

(Forts.)

Fortsattes behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 6, punkten 15; och anförde därvid:

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! Under den nu förevarande punkten har utskottet haft att behandla två motioner, väckta av den kommunistiska gruppen. Den ena, nr 385, gäller en förutsättningslös utredning om pensionering av personer, anställda i den yrkesmässiga biltrafiken. Jag skall beträffande denna inte stanna vid utskottets avslagsyrkande, ty jag tror, att man kan understryka det resonemang, som utskottet här fört, nämligen att förevarande motion skulle draga med sig vittutseende konsekvenser. Vi motionärer voro också medvetna om dessa konsekvenser, när vi väckte motionen, men vi gjorde det med tanke på den stora arbetargrupp, som det här rör sig om — nämligen personalen i den yrkesmässiga automobiltrafiken — och med tanke på det arbete, som dessa ha att utföra, ett arbete, som ställer oerhört stora krav på det mänskliga materialet och som sliter ut detta material bra mycket fortare än inom övriga arbetargrupper. Det är ju så, att personalen, chaufförerna, som dag ut och dag in skall sitta i bilarna, slits ut rätt mycket tidigare än andra arbetargrupper, och därför anse vi, att det vore en gård av humanitet att tillsätta en förutsättningslös utredning, huruvida man skulle kunna få en ordentlig pensionering av denna arbetarkategori.

Vidare tillkomma de krav, som allmänheten har rätt att ställa på denna fråga. Allmänheten kan icke vara betjänt med att arbetarna inom en viss yrkesgrupp skola tvingas att tjänstgöra även sedan de äro utslitna. Detta medför ju i realiteten oerhörda konsekvenser både för den åkande allmänheten och dem, som eljest färdas på landsvägarna. Ty det är klart, att en arbetargrupp, som skall ha ett så viktigt värv som att sköta trafiken med våra bilar och bussar, måste vara fullt arbetsduglig för att kunna undvika trafikolyckor. Även ur denna synpunkt borde det vara angeläget att åstadkomma en ordentlig pensionering, som gjorde det möjligt för personalen i den yrkesmässiga automobiltrafiken att dra sig tillbaka från sitt arbete tidigare än vad nu är fallet.

Den andra motionen, som utskottet har behandlat i samband med denna punkt, är vår motion om en utredning för centralisering av Sveriges vägväsende. Utskottet säger, att denna fråga flerfaldiga gånger varit uppe till behandling i riksdagen, och jag skulle tro, att den också kommer upp i fortsättningen. Det var för många år sedan någon som sade, att frågan om en centralisering av vägväsendet i Sverige är inte död, därför att den kan inte dö. Även om riksdagen i år följer utskottet och avslår begäran om en utredning, kommer frågan ändå att tvinga sig fram gång efter annan till dess att man får en lösning av den.

Det är ju ändå litet egendomligt att man med den utveckling, som motorfordonstrafiken fått under senare år, allt fort skall ha ett fullkomligt anarkistiskt tillstånd, när det gäller organisationen av vårt vägväsende. Sakkunskapen och de chaufförer, som trafikera vägarna, torde stå fullkomligt enhälliga bakom kravet på en centralisering, som skulle ge möjlighet att på ett rationellt sätt

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

lösa frågan om vårt vägväsende. Man kan nu i Sverige få se den mest egenomliga provkarta på de olika vägstyrelsernas lynnestillstånd. Man kan komma från ett område, där man har en vägstyrelse, som sköter sina vägar rationellt, till ett annat område, som tvärt bryter av och där man har vägar, som äro allt annat än trafikdugliga vare sig för motorfordon eller andra fordon. Vägstyrelserna sakna många gånger kontakt med varandra, när de lägga om sina vägar. Många gånger uppstår strid mellan vägstyrelserna, vilket medför, att olika befolkningsgrupper bli lidande på dessa strider.

Utän att göra gällande, att man skall dra in alla möjliga vägar under en central ledning — vilket vi inte heller begärt i vår utredning utan endast de större riks- och huvudvägarna — kan jag inte underlåta att med ett litet exempel peka på, hur det går, när olika vägstyrelser inte ha uppehållit kontakt med varandra. Vi ha en by i norra Ängermanland, Grundsjö, som har 5- å 600 invånare. Denna by har i 8—10 år väntat på lösningen av sin vägfråga. För närvarande ha byborna att gå omkring 7 km öfver ett högt berg utan körväg, och detta är beroende på att de två vägstyrelser, som äro ansvariga för att denna väg skall byggas, inte kunna komma överens om, hur vägen skall dras. Detta betyder, att befolkningen inte har någon som helst möjlighet att kunna lösa sin vägfråga.

Jag vill också peka på ett drastiskt exempel från en av våra huvudvägar, nämligen den tämligen tätt trafikerade vägen mellan Njurunda och Sundsvall. Denna väg är som sagt tämligen hårt belastad men torde dock höra till de mest krokiga, som man kan påträffa här i landet. Det är sant, att man bredat vägen litet då och då, men detta har inte skett genom att man tagit bort något av bergknallarna, utan man har fyllt ut litet på ytterkanterna, så att krokarna blivit ännu större än de varit tidigare. Denna vägsträcka är så starkt trafikerad, att man borde ha rätt att fordra ändrade förhållanden. Den åkande allmänheten har rättighet att ställa krav på ett ordentligt vägväsende, och jag tror inte man kan ernå detta genom de olika vägstyrelserna. Av den sakkunnigutredning, som vi åberopat i vår motion, framgår, att vägstyrelserna många gånger sakna teknisk personal, och jag tror, att den åkande allmänheten mycket väl har kännedom om, att det saknas tillräcklig teknisk personal för utbyggande av våra vägar.

Herr talman! I medvetandet om att denna fråga, även om den faller vid årets riksdag, ändå inte kan dö utan gång efter annan kommer åter till dess att den finner sin lösning och således, såsom en talare sagt förut här i kammaren, faller framåt, skall jag be att få yrka bifall till vårt utredningsyrkande, alltså bifall till motion nr 193.

Herr förste vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Vad den siste ärade talarens, herr Nordströms i Kramfors, anförande beträffar får jag säga, att, när herr Nordström och hans medmotionärer påyrka åtgärder för ytterligare centralisering av handhavandet av landets vägväsende, är det nog i princip riktigt, men å andra sidan har man ifrån statsmakternas sida redan vidtagit åtgärder i detta avseende, och jag tror, att man söker att gå vidare på den vägen. Det finns därför ingen särskild anledning att just nu skriva till Kungl. Maj:t och begära ytterligare åtgärder i detta syfte.

Vad sedan angår den första delen av herr Nordströms i Kramfors yrkande, nämligen skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående pensionering av i motorfordonstrafiken sysselsatt personal samt avsättande från statens motorfordonsinkomster av erforderligt kapital för denna pension, kan jag, herr talman, icke finna, att herr Nordström här anført något, som kan ge anledning till att riksdagen skulle i dag besluta skriva till Kungl. Maj:t med

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

begäran att viss del av statsinkomsterna från en särskild skattekölla skulle avsättas till pensionering av viss i statens tjänst icke anställd personal.

Vad sedan angår den förste ärade talaren i denna debatt, herr Hult, så — om jag uppfattade honom rätt — uttalade han sina sympatier för att man under tider som dessa skulle minska vägbyggnadsarbetena för att därmed reservera arbetena till kommande tider, då arbetstillfällena kanske bättre behövas. Detta vore alldeles riktigt. Jag delar helt och hållet herr Hults princip i detta fall, att man under relativt goda tider som de nuvarande skall inskränka såväl på vägbyggnadsarbeten som andra allmänna arbeten, när sådant kan vara ekonomiskt och nyttigt. Men jag tror, att i vad det gäller vägbyggnadsarbetena blir herr Hult bönhörd över hövan, ty såsom framgår av statsutskottets utlåtande är medeltillgången för vägväsendet så knapp, att den icke medger igångsättande av nya vägbyggnadsarbeten i annan utsträckning än det är absolut nödvändigt och med mindre vederbörande få låna medel för ändamålet. Nu har man också från det allmänna sida den kontrollen över vägbyggnadsarbetena och deras igångsättande, att arbeten, som icke äro upptagna i de godkända flerårsplanerna icke få igångsättas utan Kungl. Maj:ts medgivande, och jag tror mig ha bekant, att Kungl. Maj:t i detta fall under senare tid varit ganska restriktiv.

Slutligen skall jag, herr talman, be att få säga ett par ord med anledning av herr Lindmarks såväl anförande som yrkande. Herr Lindmark yrkade bifall till en vid utlåtandet fogad reservation, vari föreslås att vägdistriktens ränteutgifter med anledning av vägkassornas förskottering av statsbidrag för anläggning eller omläggning av vägar må kunna inräknas i underlaget för vägdistriktens kostnader för vägunderhållet, varå statsbidrag i författningens ordning utgår. Herr Lindmark säger bland annat, att statsutskottet med dess ärade ordförande i spetsen icke kunnat genomtränga detta problem. Hur vet herr Lindmark det? Det tycker jag är väl mycket sagt av herr Lindmark. Även om herr Lindmark lyckats genomtränga detta problem på ett sätt som han anser vara till fyllest, ger det honom ingen anledning att sätta sig till doms över statsutskottet och dess ordförande och säga, att statsutskottet icke kunnat genomtränga detta problem. Även om statsutskottet skulle kunna genomtränga detta problem, vilket jag är övertygad om att statsutskottet och dess ordförande kunna göra, är det en sak, som för närvarande enligt mitt förmenande enbart den är tillräcklig för statsutskottet att avstyrka bifall till detta, och det är vad jag nyss sagt, nämligen att vi för närvarande ha så ont om medel till vägväsendet. Medeltillgången är knapp. Bilskattemedlen ha inte flödat i den utsträckning vi beräknat, och i stället för en fortsatt stegring av bilskattemedlen såsom man hoppats, har inträffat en viss stagnation, i varje fall i ökningen av bilskattemedlen. Om de beräkningar hålla streck, som här föreligga — nämligen Kungl. Maj:ts proposition och uppgifterna från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — skulle det, såsom utskottet påvisar, under nästa budgetår till länsfonderna inklusive utjämningsandelen endast återstå 13.6 miljoner kronor att användas till vägbyggnader. Det är ju inte mycket, om man betänker, att endast för några år sedan uppgick motsvarande summa till 20 å 25 miljoner utom de stora belopp, som då i form av arbetslöshetsmedel användes för vägarbete. Därtill kommer, som herr Lindmark riktigt påpekat, att väghållningsdistrikten även förskotterat bidrag till ett belopp av ungefär 25 miljoner kronor. Det tar nästan två år att betala dessa 25 miljoner till länen. Att härutöver på bilskattemedlen lägga ytterligare en ränteutgift för vägdistriktet anser jag inte vara tillrådligt.

Härtill kan möjligen också komma principiella betänkligheter mot att man skall inräkna ränteutgifterna i underhållskostnaderna för vägväsendet, detta i

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

all synnerhet om man måste se på dessa medel så noga som vad fallet för närvarande är. Jag vill, herr talman, i det här sammanhanget också säga, att jag för min del anser, att man för det närvarande har överfört så många utgifter för vägväsendet på bilskattemedlen, att man därvidlag praktiskt taget nått bristningsgränsen. Staten har ju nu praktiskt taget överfört hela sin tidigare andel i kostnaderna för vägväsendet på bilskattemedlen. Endast till för några år sedan bidrog ju staten i avsevärd utsträckning med andra medel än bilskattemedel till vägväsendet. Det sista som i det avseendet gäldades med statsbidrag var ju anslagen till byggandet av enskilda utfartsvägar och dylika enklare vägar. Då Kungl. Maj:t första gången föreslog riksdagen, att även utgifterna för de enklare vägarna skulle överföras till och bestridas av bilskattemedel, tillät jag mig att jämte några andra ledamöter av riksdagen motionsvis hemställa om avslag på detta yrkande. Detta yrkande vann den gången riksdagens bifall, men då Kungl. Maj:t något år senare återkom med sitt yrkande, gick riksdagen med på detta förslag, varför således även denna del av statens utgifter för vägväsendet överflyttats på bilskattemedel.

Vi ha kanhända också i friskt minne, hurusom Kungl. Maj:t i fjol föreslog, att 7 miljoner av bilskattemedlen skulle användas till amortering av de korta kristidslånen. Även i det fallet tillät jag mig hysa en avvikande mening och att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag, men riksdagen följde Kungl. Maj:t, och man använde dessa 7 miljoner kronor till avbetalning å de korta kristidslånen i stället för att man, såsom jag i en motion yrkade, skulle ha använt dem till avbetalning å statens skuld till vägdistrikten, i vilket fall denna skuld nu skulle ha nedbringats åtminstone med dessa 7 miljoner och hela skuldsumman sålunda nu varit 18 miljoner kronor i stället för 25 miljoner.

Jag tror därför, att vi nu böra vara försiktiga med att överföra till bestridande av bilskattemedel nya poster, som i framtiden komma att automatiskt ökas. Ty om man nu skulle gå med på ett bifall till herr Lindmarks yrkande om att ränteutgifterna skola ingå i kostnaderna för de statsbidragsberättigade underhållskostnaderna betyder ju detta, att det blir en automatisk utgiftsökning, vilken kommer att drabba bilskattemedlen även framdeles.

Då man, såsom statsutskottet framhåller, i viss mån redan ger bidrag till dessa ränteutgifter till vägväsendet genom det skatteutjämningsbidrag, som riksdagen i fjol beslutade, följer därav, att de mest skattetyngda väghållningsdistrikten få praktiskt taget 70 procent utav sina ränteutgifter täckta i form av skatteutjämningsbidrag. För de kommuner, som inte ha en vägskattebördå av den storleken, att de komma i åtnjutande av skatteutjämningsbidrag, är det väl inte så förfärligt stor anledning att yrka, att staten skall täcka ränteutgifter, som de haft därför att de av ena eller andra anledningen velat utföra ett arbete tidigare än som statsbidraget som sådant skulle ha medgivit.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan på den förevarande punkten.

Herr Nordström i Kramfors: Herr talman! Herr förste vice talmannen började sitt anförande med att framhålla, att det inte fanns någon anledning till att man skulle pensionera personalen vid den yrkesmässiga biltrafiken med bilskattemedel.

Jag vill i det avseendet säga, att vi inte ställt något dylikt krav i vår motion, utan att vi endast begärt en utredning, om man inte för här ifrågavarande ändamål skulle kunna fondera en del av de inkomster, som staten har tack vare motorfordonstrafiken. Det torde väl nämligen finnas lika stora skäl som tala för att man på detta sätt pensionerar den personal, som dock i huvudsak

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

är den som tar in dessa pengar på biltrafiken, som att man med dessa medel bidrager till att betala kostnaderna för statspolisorganisationen.

Herr von Seth: Herr talman! På frågan om ersättning till väghållningsdistrikten för ränteutgifter kan man enligt min åsikt anlägga olika synpunkter. Jag delar till fullo herr förste vice talmannens åsikt, att man inte skall överföra ovidkommande utgifter att bestridas av bilskattemedel. När det gäller ränteutgifter kan det emellertid ofta vara ett, om jag så får säga, fullt legitimt intresse att kunna disponera bilskattemedel. Så är till exempel förhållandet, när en väg blivit stakad och dess byggande blivit godkänt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:t och det sedan kommer ett kontrakt till vägstyrelsen från länsstyrelsen, som går löst på en kostnad av exempelvis 250,000 kronor.

I det väghållningsdistrikt, där jag suttit som ledamot i vägstyrelsen i många år, nämligen Östbo härads i Jönköpings län, fingo vi i slutet av förra året ett kontrakt från länsstyrelsen, som avsåg byggandet av en stakad och beslutad väg för just denna summa. Länsstyrelsen hade till att börja med att erbjuda väghållningsdistriktet endast 10,000 kronor. Nog var det av stort behov för orten att den fick denna väg, ty dels hade där inträffat ett stort antal olyckshändelser, och dels var det önskvärt att omnibustrafik kunde sättas i gång, en sak som emellertid inte gick för sig, därför att vägen var så gropig och krokig och backig. Vägstyrelsen stod därför inför nödvändigheten av att antingen behöva rätta de värsta kurvorna och att fylla groparna, eller också måste vägstyrelsen i enlighet med vägstyrelsens plan bygga en ny väg för den stora kostnaden av 250,000 kronor. Skulle vägstyrelsen ha nöjt sig med att rätta kurvorna och avhjälpa en del andra brister, hade det bara blivit en hjälp för stunden och det hela måst göras om efter 3 eller 4 år. Pengarna skulle till stor del ha varit bortkastade, då man ändå inom en inte alltför avlägsen tidrymd skulle ha stått inför nödvändigheten av att helt bygga om vägen. Av skäl som herr Lindmark påpekade går det inte att hålla på i 3 eller 4 år med att bygga en väg, ty för att kunna utnyttja vägmaskiner och dylikt måste man utföra vägbyggandet inom en viss begränsad tid. I det här föreliggande fallet hade länsstyrelsen också dekreterat, att vägen skulle vara färdig den 1 juli 1938. Mot det bidrag på 10,000 kronor, som vägstyrelsen fick, har den under flera år fått ligga ute med en kvarts miljon kronor, och den ränteskuld, som distriktet sålunda ådragit sig, kommer säkerligen att uppgå till 7 à 8 tusen kronor. Med ett sammanlagt antal vägskattekrönor av cirka 72,000 blir det således mer än 10 procent som skattedragarna inom detta distrikt få betala, om uttaxeringen för vägväsendet skulle ligga så högt som vid 1.86. Här blir det alltså skattedragarna, d. v. s. till stor del jordbrukarna, som få vara med om att betala en åtgärd, som enligt mitt förmenande i vart fall hade varit fullt berättigad. Skulle rätningen av kurvorna eller andra åtgärder ha vidtagits för att sätta den gamla vägen i någorlunda hyggligt stånd, skulle detta ha kostat många gånger mera än vad ränteutgifterna skulle ha uppgått till, och ändå skulle man ha fått lov att förr eller senare bygga en ny väg.

I fall sådana som detta kan jag, herr talman, inte finna annat än, att det med hänsyn till skattedragarna och då inte minst jordbrukarbefolkningen skulle vara till nytta om åtminstone dylika ränteutgifter kunde betalas med bilskattemedel. Det kan inte heller från företrädarna för biltrafiken riktas någon gensaga emot att vägarna på kort tid sättas i ett sådant skick att de bli fullt farbara, utan att den samlade kostnaden härför blir större än om man från början endast nöjt sig med mindre förbättringar.

'Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Herr förste vice talmannen **Jeppsson**, som nu för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Med anledning av herr Nordströms i Kramfors anförande vill jag säga, att jag inte förbisett den omständigheten att motionärerna endast föreslå en utredning för lösandet av pensionsfrågan för den personal, som är anställd i den yrkesmässiga biltrafiken, samt att i denna utredning måtte undersökas möjligheterna av att av statens motorfordonsinkomster avsättes erforderligt kapital för denna pension.

Jag har emellertid varken av herr Nordströms anförande eller av motionen kunnat finna, att det, såsom också tidigare framhållits, skulle förefinnas något skäl för att man särskilt skulle avsätta en del av dessa statsinkomster till pensionering av viss icke statsanställd personal. Man kunde ju då sträcka ut resonemanget och säga, att man lika gärna skulle kunna pensionera dem, som betala dessa pengar, nämligen trafikanterna. Man får väl ändå vara försiktig i sitt resonemang.

Till herr von Seth vill jag säga, att om utdebiteringen i ett vägdistrikt är kr. 1.86, per vägskattekrona, blir det, i det av honom anförda exemplet inte 10 öre per skattekrona utan ungefär 6.5 öre.

Herr talmannen gav härefter, likaledes för kort genmäle, ordet till

Herr **von Seth**, som anförde: Herr talman! Det är ju fullt riktigt att, som herr förste vice talmannen framhöll, i det exempel jag framlade siffran naturligtvis får minskas från 10 till 6.5 procent. Statsutskottet har ju också i motiveringen på sid. 28 anført, att utjämningsbidraget medför en viss gottgörelse.

Jag skulle också till herr Jeppsson vilja säga, att det är fullt riktigt, att man får en dylik gottgörelse, men att det dock kvarstår, att väghållningsdistrikten få betala ut medel, som skattedragarna få betala ut ränta på. Något sådant kan inte vara riktigt och rättvist i det av mig relaterade fallet. Tiden medger inte att jag berör alla de utgifter, som bestridas med bilskattemedel, och som det kanske kan vara anledning att rucka på.

Herr förste vice talmannen **Jeppsson**, som nu ånyo erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Endast ett par ord till herr von Seth! Han sade, att man efter det exempel, som han här gav, inte kan bestrida, att det finns en hel del ränteutgifter, som återstå för de väghållningsskyldiga att betala, oaktat de fått bidrag av statsmedel. Jag ber emellertid att få påpeka, att detta faktum kvarstår även vid ett bifall till reservanternas och motionärernas yrkanden, därför att ju motionärerna yrkat, att ränteutgifterna skola ingå i omkostnader, som bestridas inte helt utan endast delvis med statsmedel.

Härpå anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord! I anledning av vad herr förste vice talmannen här anförde kanske det kan vara skäl i att erinra kammarledamöterna om, att han för närvarande sitter i en utredningskommitté, som håller på med hithörande spörsmål, och att man således måhända kan ha en viss rätt att vänta, att en del av de synpunkter, som här förts fram, komma att beaktas vid utredningen ifråga.

Jag fann mig emellertid föranlåten att begära ordet närmast med anledning därav att herr Nordström i Kramfors så starkt tryckte på frågan om bilförarnas pensionering och för att meddela den upplysningen, om nu herr Nordström och till äventyrs någon annan av kammarledamöterna inte känner till detta, att i de företag, som ägas av järnvägarna, vare sig statens järnvägar eller enskilda järnvägar, åtgärder för en dylik pensionering antingen redan

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

vidtagits, eller att man håller på med att utreda, hur man skall kunna ordna denna fråga. I den kassa, i vilken jag har äran vare styrelseledamot, nämligen de enskilda järnvägarnas, har man just i dagarna gjort en framstöt, för att järnvägarnas busspersonal, som skulle anslutas till den, skall få sin pensioneringsfråga ordnad. Beträffande övriga nödgas jag rekommendera samma metod, som jag så många gånger förut förordat, nämligen att det måste bli vederbörande organisations sak att ta initiativet och försöka träffa de överenskomelser, som en utredning i första hand kan ge anledning till.

Herr Nordström har naturligtvis rätt i, att en människa, som sitter vid raten år ut och år in, blir utsliten i förtid, men just detta gör ju också, att vanliga pensionsbestämmelser inte kunna tillämpas på denna personal. Det bästa vore därför att vederbörande organisationer på området finge samarbeta för att åstadkomma åtminstone några riktlinjer till en lösning, så att statsmakterna inte behöve genast engagera sig i en dylik hjälpaktion.

När jag nu fått ordet skall jag passa på tillfället att till ett ingående studium rekommendera sid. 27 och 28 i detta utlåtande. På sid. 27 överst kunna kammarledamöterna finna, att det pågått ett ytterst forcerat vägarbete ända sedan 1918. Såsom där finns angivet har på vägbyggnader av rena arbetslöshetsmedel, alltså skattemedel, lagts ned inte mindre än 240,000,000 kronor. Därvidlag rör det sig om ett tempo i fråga om användningen av statsmedel, som är fullt tillräckligt, då det gällt att motivera, att man även i andra fall än som kanhända från början varit avsedda funnit sig föranlåten att från statsmakternas sida använda bilskattemedel. Till dessa 240,000,000, som under åren 1918—1936 utgått av arbetslöshetsmedel bör rättvisligen läggas 20,000,000 kronor, som av 1933 och 1934 års riksdagar anvisades under formen fonden för förslag till statsverket. Den summan skall också betalas, och för det ändamålet beviljades ju som bekant i fjol ett belopp av 7,000,000 kronor. Summa summarum av vad som här sagts är att det i stället för att ha åtgått mindre av allmänna medel till dessa ändamål under åren efter 1918 det tvärtom för vart år har åtgått allt större belopp.

Jag kanske får sluta mitt anförande med att säga, att endast under år 1936 enligt meddelande, som statsutskottets fjärde avdelning fått från arbetslöshetskommissionen, ha närmare 30,000,000 kronor åtgått för detta ändamål av arbetslöshetsmedel. Detta är siffror som tala. Jag tycker för min del, att det är häpnadsväckande, att man orkat fortsätta med att finansiera dessa arbeten på sätt som man gjort.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! När man nu här behandlar frågan om ränta skall erläggas för den skuld, i vilken staten häftar till väghållningsdistrikten, ber jag att få framhålla några synpunkter.

Jag vill då i det sammanhanget först säga, att jag inte har något att erinra emot vad utskottet i sitt utlåtande yrkat. Frågan om denna skulds förräntning är ju egentligen en fördelningsfråga av vägkostnader. Det är här fråga om, huruvida man kan anvisa medel för förräntning utan att inkräkta på andra områden, där hänsyn måste tagas. Staten häftar ju i en skuld till vägdistriktet på 30,000,000 kronor, utgörande statsbidrag för i förskott utförda arbeten. Det är således inte något rikt bo man övertagit till förvaltning. Väghållningsdistrikten ha själva av denna summa 30 milj. kr. måst upplåna ett belopp av cirka 25 milj. kronor.

När vi i departementet började behandla den del av budgeten, som återgives i hithörande del av propositionen, voro vi inne på frågan, huruvida man skulle gå in för en avbetalning på denna skuld i stället för en fondering av auto-

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

mobilskattemedel, en sak som man också varit inne på. Man trodde, att man arbetat undan så pass mycket av vägbyggnader, att det skulle bli möjligt att under den tid, man räknade med, en ökning av bilskattemedlen skulle kunna medföra, att en del av dessa medel avsattes för fondering, men, och framför allt, att man skulle kunna gå in för en avbetalning av de medel väghållningsdistrikten förskotterat. I departementschefens anförande är också uttalat, att man inom väghållningsdistrikten borde inrikta sig på att i största möjliga utsträckning slutföra de arbeten, vartill de redan tillerkänts bidrag, innan de igångsätte nya. I propositionen har emellertid också framhållits, att en dylik anordning icke skulle få leda till att ett vägbygge eller annat arbete, som är oundgängligen nödvändigt för trafikens skull, blir tillbakasatt, utan att det kommer att utföras på ett sådant sätt, som tillgodoser trafikens berättigade intressen.

Jag vill emellertid i fråga om dessa kostnader påminna därom, att det enligt den beräkning som gjorts angående bilskattemedlens storlek visat sig, att man för detta budgetår torde få räkna med ett lägre inkomstbelopp än man vid budgetens uppgörande förutsatte. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anmält, att styrelsen befarar, att man inte kommer att få in det belopp man räknade med i bilskattemedel, och kommer i stället med den överraskande uppgiften, att vissa vägstkostnader kommit att draga större kostnader och att det ekonomiska läget på så sätt är försämrat. Man räknar även med en inkomst av bilskattemedel på 101 i stället för 103 miljoner kronor. Det skulle betyda, att man här finge en reducering av 240,000 kronor på landsbygdens utjämningsandel och 1,360,000 kronor på länens ordinarie andelar. Utjämningsbidraget, som är beräknat till 3.8 miljoner kronor, kommer enligt vederbörandes uppgifter att uppgå till 5.5 miljoner kronor, vilket i sin tur medför en minskning av länens ordinarie andelar med ytterligare 1,700,000 kronor. Med ovan angivna minskningar är man uppe vid en reducering av 3,060,000 kronor. När länens ordinarie andelar då äro upptagna till 3,233,000 kronor, förstår man, att man där inte har något att hämta i och för räntekostnader. Om man för innevarande budgetår skulle lämna statsbidrag till förräntningen av vägdistriktens förskotterade medel, skulle detta medföra att intet finnes kvar på länens ordinarie andelar för bestridande av andra kostnader. Vid en förräntning av de 25 miljonerna komme att på staten belöpa ungefär 850,000 kronor, som även skulle betalas av de ordinarie andelarna. Det skulle betyda, att de ordinarie andelarna skulle få ett minus i stället för att, som man beräknat, 3.2 miljoner skulle stå till förfogande. Det är en utgift, vilken de herrar, som här reserverat sig och påyrkat, att man skall gå in för att betala i räntekostnader, få lov att tänka på, ty då blir det omöjligt för länen att få de andelar, som eljest skulle tillkomma dem. Och denna befarade nedgång, som synes bli verklighet, för också med sig det tråkiga, att de förskott, man eljest brukar utbetala i början av året, icke synas kunna utbetalas i år, därför att man nu ser, att det icke är möjligt få in de beräknade beloppen. Det kommer ju ytterligare att försvåra ställningen för vägdistriktet.

Jag har velat lämna dessa uppgifter, därför att jag tror, att frågan om ränteutgifternas erläggande från statens sida i mycket stor utsträckning är som så mycket annat en fördelningsfråga beträffande de vägstkostnader man har att erlagga.

Herr Lindmark: Herr talman! Herr statsrådet framhöll, att denna fråga endast är en fördelningsfråga. Jag ger honom fullkomligt rätt däri.

Herr statsrådet begagnade också det uttrycket, att staten häftar i skuld till väghållningsdistrikten, och jag vill med tacksamhet konstatera, att detta ut-

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)
tryck är fällt av herr statsrådet, ty därmed följer också förpliktelse att betala skulden.

Nu har jag tidigare framhållit, att man kan betala skulden på två olika sätt. I ena fallet skulle den betalas i hastigt tempo, men detta skulle ha den verkan, att man finge helt och hållet under ett par år upphöra med något slags väg-arbete med anslag av länsfonderna. Den andra vägen är, att man avbetalar statens skuld i sakta tempo, men i stället gottgör väghållningsdistrikten statsbidrag till de ränteutlägg, som bli närmaste följden av den långsammare avbetalningen av statens skuld.

I detta sammanhang vill jag passa på tillfället att peka på, att av ett beslut om statsbidrag till denna räntebetalning kommer det inte att bli några farliga framtida konsekvenser, ty sedan dessa 25 miljoner kronor betalats, bortfalla ju också de stora ränteutgifterna för väghållningsdistrikten och belastningen av bilskattemedlen på förevarande punkt. De försvinna ju helt och hållet och kvar stå endast de ränteutlägg, som väghållningsdistrikten få vidkännas genom att de forcera vägbyggen i hastigare tempo än flerårsplanen anvisar.

Statsrådet talade om de minskade inkomsterna av bilskattemedel och vissa ökningar å andra sidan av utgifterna, bland annat till utjämningsanslaget, vilket allt ju gör, att det ordinarie anslaget till länsfonderna också sjunker från i statsverkspropositionen upptagna 7,500,000 kronor, om jag minns rätt, till 5,500,000 kronor. Det är dock att bemärka, att denna summa, vartill statsutskottet kommit, 5,500,000 kronor i ordinarie anslag till länsfonderna, är ett nettobelopp, sedan man ökat beloppet till skatteutjämningsmedel och sedan man tagit hänsyn till de minskade inkomsterna. Man har till förfogande 5.5 miljoner kronor, och därav är möjligt att betala $\frac{1}{2}$ miljon kronor till räntekostnader. Nu hörde jag statsrådet tala om 850,000 kronor, till vilket belopp räntekostnaderna skulle gå. Jag vill inte tillåta mig att bestrida, att det beloppet är riktigt. Det är klart, men man bör och får inte räkna med ränta på 25 miljoner kronor, utan det är endast det verkliga belopp, som vederbörande distrikt få vidkännas i form av ränteutgifter. Det är ju en del väghållningsdistrikt, som stå i den utomordentliga belägenheten att någon upplåning inte behövt ifrågakomma, och i sådana fall skall naturligtvis inte statsbidrag utbetalas till väghållningsdistrikten på av dem förskottrade medel.

Slutligen är det kanske nödvändigt att peka på, att länsfondernas ökning av de medel, som stå till förfogande, stannar icke vid dessa 5.5 miljoner kronor, utan vi ha att härtill lägga utjämningsandelen, som är upptagen till 7.8 miljoner kronor, och då äro vi uppe i ett sammanlagt belopp av 13.6 miljoner kronor. Fjölårets statsutskott hade kommit till ett väsentligt lägre belopp. Man räknade med 10.5 miljoner kronor. Här föreligger sålunda en faktisk ökning av cirka 3 miljoner kronor i jämförelse med fjölårets beräkningar.

Gentemot förste vice talmannen vill jag också säga några ord. Han åberopar bl. a. att vi ha att tillgodoräkna oss skatteutjämningsmedel för första gången, och för andra gången när det gäller budgetåret 1397/1938 och att detta innebär åtminstone indirekt sådan lättnad för väghållningsdistrikten även när det gäller räntekostnader, att man inte bör vidtaga vidare åtgärder. Här emot vill jag erinra, att här måste man understryka ordet »indirekt» i allra högsta grad. Jag skall bara taga en liten parallell för att bevisa detta. Vore det likgiltigt, om man får direkt statsbidrag till utgifter, varom här är fråga, på grund av att man har skatteutjämningsbidrag att tillgå, skulle man kunna slopa statsbidraget till t. ex. förvaltningskostnader, inköp av vägmaskiner och dylikt och endast hänvisa till att man får skatteutjämningsbidrag. Men intet vägdistrikt skulle vara tillfredsställt med den formen av statsbidrag. Jag vill taga ett annat mera drastiskt exempel. Den borgerliga kommunen får ej nu-

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

mera statsbidrag till skolväsendet. När det gäller lärarlöner har ju staten helt och hållet övertagit avlöningen. Men tills helt nyligen betalade kommunerna 10 % av denna avlöning. Skulle man då ha sagt till kommunerna, att de finge avstå från detta statsbidrag på 90 % och åtnöja sig med den möjlighet, som förelåg till skatteutjämning för kommunerna, en utjämning som är ganska kraftig, skulle vederbörande ha betackat sig på det allra bestämdaste och sagt, att med en sådan utjämning kunde de icke låta sig nöja.

Förste vice talmannen vände sig med någon skärpa mot mitt åberopande av, att statsutskottet tydligen inte fattat denna sak. Jag sade det egentligen för att förmå statsutskottet att något kraftigare reagera på denna punkt. Det är så tillvida rätt uppfattat, att om statsutskottet väl genomtänkt problemet tycker jag, att det borde ha kommit till annat resultat. Annars är det ju tydligt och klart, att statsutskottet, som penetrerat saken, givetvis också har förstått vad saken gäller och vad den ekonomiskt sett kommer att betyda.

I fråga om talet om att det är ont om pengar vill jag ytterligare omnämna ett par saker. När man talar om, att man endast har 13.6 miljoner kronor till förfogande, har man dock redan dessförinnan utbetalt statsbidrag till sådana vägutgifter som halvpermanentning, har gjort avdrag för steninköp och stensättning av landsvägar och sålunda en del betydande vägkostnader, som draga mycket stora pengar. Och dessa 13.6 miljoner kronor, som stå till förfogande, avse sålunda endast omläggning och förbättring av landsvägar och permanentbeläggningar. Men, som sagt, det stora kapitlet om halvpermanentning är avräknat.

Jag skall sluta mitt anförande med att på en punkt bemöta herr Anderson i Råstock, nämligen när han åberopade, att stora belopp, 240 plus 20 miljoner kronor, äro utbetalade av arbetslöshetsmedel och att detta varit de lokala myndigheterna till hjälp, varför de borde vara nöjda och inte tala om dessa ränteutgifter. Men, ärade ordförande i statsutskottet, det har alltid genomgående varit ett *allmänt* intresse att komma arbetslösheten till livs, och här röra vi oss på ett område, vägomläggningar och förbättringar, som gör, att inte alltid orterna det gällt varit så intresserade av arbetenas utförande. De äro mera intresserade av nyanläggningar av vägar. Gäller det att omlägga vägar, så vilja de inte gärna upptaga lån och betala räntor, om det inte föreligger sådant intresse som att komma arbetslösheten till livs, som ju är ett *allmänt* intresse. Därmed menar jag, att herr Andersons bevisföring på denna punkt är ganska svag.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Nordström** i Kramfors: Herr talman! När herr Anderson i Råstock talar om de stora summor, som nedlagts på vägar under de senaste åren, skall jag erkänna, att jag också i likhet med honom anser, att de äro tillräckligt stora. Men jag vill fråga, om det inte ändå är misspydande för svenskt organisationsväsende och svensk planmässighet, att utbyggandet av vägväsendet skall vara beroende av arbetslöshet. Det kan inte vara hållbart i längden, att man skall basera ett nödvändigt behov av vägar på, om det finns arbetslöshet i Sverige. Därmed menar jag, att man skulle ha kunnat få bättre användning för de summor, som herr Anderson i Råstock hänvisade på, om man haft en rationell skötsel av dessa medel och en central ledning, som haft en fullt utvecklade teknisk apparat till sitt förfogande. Då hade man många gånger fått bättre resultat av de summor som nedlagts.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! När herr Lindmark talar om, att mina exempel äro dåliga, får han finna sig i, att hans yttrande formar sig till en bumerang. Herr Lindmark synes tro, att i fråga om lärarlönerna är

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

det fortfarande 90 % som staten betalar. Jag rekommenderar honom att läsa på litet bättre. Detta exempel är ju för övrigt beträffande bland annat storleksordningen sådant, att det inte är jämförbart med de saker man talar om och därför alldeles orimligt.

Beträffande bilskattemedlen har statsrådet sagt, att det är ovisst, om vi få in det beräknade beloppet. Det är mycket möjligt, att det är ovisst, men vi ha i avdelningen även i år sökt forska ut beräkningarna så långt vi kunna, och när vi börjat känna vederbörande, som lämnat uppgifterna, på pulsen, måste han erkänna, att i fråga om ett sådant jättebelopp som 100 eller 103 miljoner kronor är det inte så lätt att kalkylera i februari eller början av mars, så att man får en säker siffra till och med den 30 juni samma år. Men vi tyckte i alla fall, att det såg så pass skralt ut, om jag får uttrycka mig så, att vi enhälligt gingo med på en motion av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. om inköp av gatsten, vilken kammaren nyss utan debatt godkänt. I regeringens proposition föreslogs, att det skulle finansieras med $\frac{3}{4}$ av automobilskattemedel och med $\frac{1}{4}$ av skattemedel. Vi ansågo i stället, att det var så ont om bilskattemedel här — det står inte utskrivet i utlåtandet, men det ligger bakom vårt resonemang — att vi tyckte, att man skulle söka pressa finansministern att släppa till ytterligare en miljon av skattemedel.

Jag vill säga, att vi äro inte fullt så usla och knussliga, som herr Lindmark gör gällande. Även vi veta, att det kan behövas mycket till vägändamål.

Till herr Nordström vill jag bara säga, att vad han sist sade, att man kanhända fått en bättre och effektivare användning av pengarna, om de gått direkt till vägdistriktet och man fått utföra arbetena på vanligt sätt, är fullkomligt riktigt. Jag har många gånger här givit uttryck åt samma uppfattning, så att på den punkten äro vi fullkomligt ense. Men därom är nu inte fråga. Jag har påpekat, att så och så många miljoner ha gått ut sedan år 1918, och riktigheten därav kan ingen bestrida. Jag har också gjort den reflexionen, att det är underligt, att vi kunnat ha råd att åstadkomma så mycket pengar.

Beträffande herr Lindmarks yttrande om ränteutgifterna, vill jag säga, att jag påpekade i avdelningen, liksom jag gör nu, att utöver de olägenheter, som anförts av förste vice talmannen, är det också den olägenheten, att förslaget genomförande skulle verka synnerligen ojämnt. De vägdistrikt, som ha goda finanser och låg skatt och inte lånat, vill jag inte tala om, men om sådana, som ha tämligen låg skatt men ändå lånat pengar för ändamålet. De skulle enligt herr Lindmarks metod få bidrag, medan sådant inte skulle utgå till ett annat vägdistrikt, som har höga skatter men ändå ansett sig böra täcka kostnaderna genom uttaxering.

Herr von Seth gjorde intet yrkande men han sade i alla fall, att nog vore det rättvist, att för skulder, som man åsamkat sig för vissa slag av vägömläggningar, skulle man få ersättning. Han har inte riktigt samma princip som herr Lindmark. Och herr Lindmarks metod leder till orättvisor, vilket troligen herr von Seths metod också gör. Jag får göra den självbekännelsen, att i föl var jag mera entusiastiskt inställd för saken, nämligen för att man skulle lämna ersättning för gjorda utlägg för räntor. Men ju mer man tänker sig in i detta, dess mindre entusiastisk blir man. Om herr Lindmark försöker spekulera ut, hur hans metod skulle verka, måste han erkänna, att i flera fall skulle det bli orättvisa i stället för rättvisa.

Herr Lindmark: Herr talman! Blott ett par repliker. Herr Anderson i Råstock åberopade, att statsbidraget till lärarlöner utgår med 100 % och inte

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

med 90 %, som jag skulle ha sagt. Det är alldeles riktigt, men jag började också mitt anförande med att tala om att staten numera övertagit alla kostnaderna för lärarlönerna. För att få ett exempel, som skulle verka tillräckligt drastiskt, gick jag tillbaka några år i tiden, då statsbidraget utgick med 90 procent.

Herr Anderson i Råstock säger, att 1 miljon kronor togs från anslaget, som bestrides av automobilskattemedel, till inköp av gatsten. Det belopp, som skulle utgå av detta anslag för ifrågavarande ändamål, minskades nämligen från 3 miljoner till 2 miljoner kronor. Ja, det är mycket riktigt. Herr Anderson i Råstock säger nu, att jag gick med på detta utan att protestera, men huru skulle jag kunnat protestera, då jag själv var huvudmotionär och mitt yrkande på denna punkt bifallits? Läs igenom motionen nr 199 i andra kammaren, herr Anderson i Råstock, så är saken klar! Jag kan ju inte protestera mot vad jag själv vill. Beträffande ojämnheterna måste jag säga, att alltjämt kvarstå visserligen ojämnheter och orättvisor, men om man skall kunna komma något till rätta med dessa och till en bättre utjämning, så skall man motverka eller bortarbota ojämnheterna, och det är just detta, som mitt förslag innebär.

För övrigt är det tydligt och klart, att vad man här vill åstadkomma är att staten själv icke skall behöva minska det normala vägbyggandet genom ett forcerat avbetalande av skulderna. Man vill göra det möjligt att kunna bedriva vägarbeten på samma gång, som man minskar beloppet för avbetalning av skulderna, men det gäller att kompensera vägdistrikten under väntetiden för den olägenhet, som uppstår genom ränteförlusterna, och detta sker genom att räntorna få inräknas i kostnaderna för underhållet och staten lämnar bidrag till bestridande av vägunderhållskostnaderna.

Jag vill slutligen endast tillägga en sak. Jag har själv såsom ordförande i ett väghållningsdistrikt ej mera än indirekt intresse av det, som föreslagits. Enligt fjolårets beslut fingo vi över 400,000 kronor i statsbidrag till avbetalning av förskottade medel. Då gällde det nyanläggning av vägar. Nu gäller det omläggning och förbättring av landsvägarna och mitt vägdistrikt har intet numera att fordra av staten. Mitt rättsbegrepp säger mig dock, att man borde behandla denna sak på samma sätt som i fjol, nämligen verkställa hastiga avbetalningar genom att ställa nödiga medel till förfogande, såvida man icke kompenserar väghållningsdistrikten med bidrag till bestridande av räntekostnaderna, vilket kommer på ett ut. Här föreligger icke den risken, såsom redan framhållits, att vägarbetena kunna forceras i någon större omfattning. Man har satt en spärr genom upprättandet av flerårsplaner, och vill man nu gå ut över flerårsplanen, måste man inhämta Kungl. Maj:ts tillstånd därtill. Vid fjolårets riksdag uttalades det bestämt, att ett förskottsbyggande på sätt, som tidigare skett, icke borde få äga rum, och att endast i undantagsfall Kungl. Maj:t borde medgiva sådant. Det föreligger följaktligen ingen risk för missbruk genom ett bifall till motionärernas förslag.

Herr Thorell: Herr talman! Vid årets riksdag har herr Lundqvist m. fl. väckt en motion, däri de reagera mot att vägarna på senare tider byggts för raka, och de begära ett uttalande från riksdagen, och ett förslag till sådant uttalande återfinnes på sid. 28 i det statsutskottsutlåtande, som vi nu behandla. Jag håller före, herr talman, att både motionärerna och statsutskottet tagit alldeles för ensidigt på denna fråga. Beträffande de vägar, som byggts under de senaste 15 å 20 åren i vårt land, har felet med dessa vägbyggen icke varit att man byggde för raka vägar, utan att vägarna i ett stort antal fall byggts för krokiga. Jag har helt nyligen haft erfarenhet av dessa förhållanden så

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)
till vida, att då vi i vårt östra väghållningsdistrikt i Stockholms län, som omfattar bland annat hela vägen Norrtälje—Stockholm, i höstas skulle börja se till, huruvida man kunde permanenta en del av denna väg, så kommo vi underfund med att denna väg, som ombyggt till nästan hela sin sträckning under de sista 15 åren, knappast omfattade något stycke, som var lämpligt för permanentning, därför att vägen var dåligt byggd, var för krokig, och att därför vägbanan icke lämpade sig för permanentbeläggning. Om vi se på en annan väg, som också utgår från Stockholm, och som kanske många av de riksdagsmän, som bo söderut, och även andra befarit, nämligen Södertäljevägen, så finna vi, att denna väg också till huvudsakliga delar ombyggt i mannaminne, och nu har man gjort upp en plan, enligt vilken vägen skall så gott som helt och hållet byggas om på nytt. Jag håller före att detta är ett verkligt stort fel. Man kräver, att man icke skall gå för hårt fram gentemot markägarna, men är detta ett sätt, ärade kammarledamöter, att gå försiktigt fram, när det gäller sparande av åkermark o. dyl.? Vi ha fått bevittna icke blott beträffande denna väg utan många andra vägar i vårt land, att de på ganska kort tid byggts om ett par gånger och ändå icke varit i slutgiltigt skick utan blivit omstakade på nytt för att byggas om för tredje gången. Jag behöver icke tala om, vad en sådan försummelse som att vägarna icke från början byggas tillräckligt rationellt kommit att kosta vårt vägväsende, samt alla dessa handlande och andra, vilka, då de se denna nybyggda väg, tänkt så här: Nu är det klart, nu har man här byggt en ny väg, då är jag säker på att jag för framtiden får ha min affär vid trafikstråket. Men efter ganska kort tid finna de till sin överraskning, att det var en oriktig uppfattning. Vägen stakades och byggdes på annat håll och affären kom långt vid sidan av trafiken och kunderna.

En annan sak är, att vid den omläggning av vägarna, som jag här påpekat, är det mycket stora belopp, som lagts ut för marklösen, och åkerskiften ha styckats sönder. Nu blir sådan marklösen aktuell på nytt. Jag vill i detta sammanhang påpeka en sak, som kommer att bli mycket tråkig för oss, som i praktiken syssla med vägfrågor, nämligen att om riksdagen nu uttalar sig för att vägarna icke skola byggas så raka få markägarna den uppfattningen, att här kunna vägar byggas litet hur som helst. De komma då att reagera, så snart det blir fråga om den mest nödvändiga rätningen av en väg eller det mest nödvändiga byggandet av en ny väg för att få vägen rak. De komma därvidlag också att begära mera i marklösen. Vi som sysslat med detta veta mycket väl, att kraven på marklösen stiga undan för undan.

Herr Lundqvist säger i sin motion bland annat: »Sålunda kan det knappast vara förnuftigt att låta en väg, som förut passerat ett samhälle, nu passera samhället långt utanför. Samma sak gäller om vägar, som förut direkt förbundit byar med yttervärlden men som nu dragas ett mer eller mindre långt stycke utanför dessa. I bägge fallen måste vägstyrelsen bekosta tillfartsvägar, vilkas dyrhet många gånger ej står i rimlig proportion till trafikens omfattning.» De, som syssla med dessa frågor, kunna väl ändå vara överens om att det ur alla synpunkter måste anses fördelaktigt att om möjligt lägga en genomfartsväg bredvid samhället och utanför byarna. Varför är det besvärligt att med motorfordon passera ett samhälle på en väg, som på grund av bebyggelsen inom samhället går i kurvor? Och varför har det varit bestämt en maximifart av 45 kilometer — det var ända till det sista året, en mycket begränsad hastighet i samhällena? Jo, därför att samhällets egen trafik varit så stor, att man behövt den väg, som gick igenom samhället, för sin egen del och det fanns knappast någon plats för genomgångstrafik. Jag tror, att det för samhällenas egen skull vore synnerligen nyttigt om vägarna visserli-

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

gen icke drogos för långt utanför, men dock utanför den trafik, som finns inom samhället. Det vore en fördel för båda parterna.

När motionärerna tala om våra byar, få vi väl ändå komma överens om att det icke är någon glädje med att köra igenom en by, där det kan hända, att bakom en husknut en fölunge, en ko, en kalv eller i värsta fall ett barn kommer fram. Då riskerar man att antingen köra i diket, när man skall hålla undan, eller också kör man mot husknuten, eller också över den levande varelse, som sticker fram så oförmodat.

Det framgår av motionärernas yttrande, att de tro, att det skulle bli mycket billigare att gå upp med vägen till och igenom byn. Jag har emellertid den erfarenheten att byinvånarna helt naturligt och med all rätt fordra en myckenhet av dammbindningsmedel för vägarna genom byn, därför att det eljest skulle bli så oerhört besvärligt med allt det damm, som uppkommer på de grusade vägar, där trafiken är stor. Jag undrar i varje fall, om motionärernas tankegång kan vara riktig, när de göra gällande, att det skulle bli onödigt dyrt att bygga utfartsvägar från en by ned till den stora vägen. Jag tror, att det blir billigare att bygga en liten utfartsväg ned till landsvägen. På den stora vägen går trafiken kanske med hundra bilar om dagen, medan den lilla vägen trafikerar kanske blott tre gånger om dagen. Jag skulle tro, att det för många, som tidigare haft vägen genom byn, är fördelaktigt att få vägen lagd utanför byn. Naturligtvis får man icke draga den slutsatsen, att man flyttar bort vägen alldeles i onödan. Jag håller med om att man måste taga hänsyn till, huruvida det är en stor trafikled, eller om det är en liten bygdeväg med ringa trafik. Jag vill också påpeka, att man icke säkert vet, när man bygger en väg, huruvida det kommer att bli stor trafik på denna väg i framtiden. Det kan uppstå en ny industri eller det kan vara andra orsaker, som göra, att vägen i en framtid blir livligt trafikerad. Det stora felet med vårt vägbyggande är, att vi bygga endast för dagen. Vi tänka endast på den trafikintensitet och de trafikförhållanden, som gällde, när vi bygga vägen, men vi bygga den icke med tanke på framtiden, och därutinnan ha vi gjort mycket stora fel.

En annan sak, herr talman, är, att den nya vägorganisationen nyligen blivit genomförd. Vi ha fått mera teknisk personal till vårt förfogande. Vägdistrikten äro mycket större. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har fått mera inflytande. Jag tror, att det skulle varit ganska tacknämligt, om denna vägorganisation fått tillfälle att arbeta något längre än från den 1 januari 1937, innan riksdagen överhuvud taget lagt sig i dess görande och låtande. De män, som äro valda till ledamöter i vägstyrelserna, äro valda på det sätt, som riksdagen själv bestämt. Det är i allmänhet män, som ha någorlunda reda på vad de göra, och de ha samarbete med duktiga vägingenjörer och stå i god kontakt med länsstyrelserna samt väg- och vattenbyggnadsstyrelserna. Jag tror att med denna organisation finns det ingen risk för att man bygger för raka vägar. Det kommer att byggas rationellt. Och när man här nyss sade, att det exempelvis föreligger den risken med att vägarna äro raka, att man kan bli trött och köra i diket, så är det väl en ganska stor överdrift, då en rak linje på en halv mil, som möjligen kan finnas, passeras på några minuter.

Jag har, herr talman, icke något yrkande, men jag har icke velat låta detta ärende gå förbi utan att någon av dem, som närmast ha ansvaret för vägarna, eller tillhöra vägstyrelserna, fått säga ifrån en liten smula, huru han ser saken, så att icke den psykos, som tycks ha uppkommit genom vissa tidningsskrivierier under senare åren, får stå alleles oemotsagd här i kam-maren.

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är icke utan att jag har det intrycket att herr Thorell i viss mån slår in öppna dörrar. Vi ha icke alls med vårt korta uttalande velat förmena vägstyrelserna och andra, som ha med detta att göra, att använda sitt sunda förnuft. Vi ha icke heller gått in för motionärernas hemställan att taga det så högtidligt, att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och anhålla, att Kungl. Maj:t i anslutning till motionerna måtte vidtaga en ändring i instruktionen. Det ha vi icke gjort utan vi ha skrivit på detta sätt: »Med avseende å vägföretagens planläggning och utförande vill utskottet, i anslutning till väckta motioner, framhålla önskvärdheten av att från trafiksäkerhetens och den blivande sannolika trafikutvecklingens synpunkter onödiga och från kostnadssynpunkt alltför dyra vägrätningar förhindras samt dessutom att vid förekommande ombyggnader av bygdevägar och andra mindre vägar användas billiga vägtyper, anpassade efter lokala behov och den påräkneliga trafiken» — *påräkneliga trafiken* står det. »Utskottet förväntar därför, att Kungl. Maj:t ägnar denna fråga sin uppmärksamhet.» Motionärerna representera ett stort antal vägstyrelser i detta land — förhållandevis stort åtminstone. Jag skall icke trötta med att räkna upp dem, men jag kan säga, att samtliga finnas inom samma politiska läger, som såvitt jag kan finna herr Thorell tillhör, och han borde då kunna göra upp denna sak med motionärerna utan att ondgöra sig över vad utskottet skrivit. Det gäller här en balansgång mellan det sakligt riktiga och motionärernas önsknigar. Så ligger saken till.

Beträffande frågan om onödiga vägrätningar vill jag rekommendera — det kanske är onödigt — att herr Thorell fortsätter till Höör. Herr **Andersson** i Höör har nämligen en liten illustration, som visar, huru det därvidlag ibland går till. Jag vill icke provocera herr **Andersson** till att sätta upp sin karta här på väggen, men det exempel, som han har, är av sådan beskaffenhet, att nog kan herr Thorell ha en viss nytta — om jag så får uttrycka mig — av att en liten smula titta på den.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Jag står ju för utskottets utlåtande och ansluter mig alltså till det uttalande, som utskottet här har gjort. Jag skall dock gärna erkänna, att herr Thorell har fog för den erinran, som han här har gjort. Jag har för min del också ställt mig i viss mån skeptisk till den motion, som utskottet här har besvarat, men jag anser, att utskottets uttalande på den punkten är så pass försiktigt, att man kan vara med om detsamma. Motionärerna ha givetvis visst fog för sina uttalanden, men man skall akta sig för att generalisera, vilket jag tror, att de gjort alltför mycket. Det är nog så, att frågor rörande vägarnas sträckning och rätning o. s. v. löser man icke på ett praktiskt sätt efter vissa regler och schema, utan det gör man därigenom, att kloka och praktiska personer komma att handlägga sådana frågor. Det är detta, som har brustit i vissa fall, men de allmänna regler, som man har uppställt, äro icke avgörande för hur resultatet blivit.

Som frågan här ligger, tror jag, att vi gott kunna utan någon längre diskussion ansluta oss till det försiktiga uttalande, som statsutskottet har gjort. Jag vill emellertid gärna erkänna, att den erinran, som herr Thorell har gjort, också kan vara av värde att få med i protokollet. Jag skulle emellertid vilja ifrågasätta, om det skall vara nödvändigt att taga upp en lång debatt om denna sak. Det förefaller mig åtminstone vara ganska ofruktbart. Vi ha ju en ganska lång föredragningslista, och det är av intresse att få den avverkad inom rimlig tid.

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Herr **Andersson** i Lindome: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Thorells anförande. Jag har varit medmotionär på denna punkt och jag kan icke dela herr Thorells åsikt. Det är riktigt, när det gäller de stora riksvägarna, att man icke tar hänsyn vare sig till samhällen eller annat utan går rakt fram, så att det blir så bra som möjligt, men då det gäller att bygga vägar av mindre betydelse, kan det icke vara rätt att gå utanför samhällena. I så fall befares vägen nämligen endast av dem, som skola fara förbi samhället, men för alla dem, som bo i samhället i fråga eller i byarna — det behöver ju icke vara så tät bebyggelse — måste vägstyrelsen hålla även en väg genom samhället eller byn. Jag har ett exempel från min egen hemsocken. Man har där beslutat lägga en väg pilrakt ute på fältet utan att beröra samhället. Ingen kan tänka sig att bygga vid den nya vägen. Vägstyrelsen måste samtidigt behålla och underhålla den gamla vägen genom samhället. Det är dock icke svårare att komma fram den vägen än att det skulle vara möjligt att alltjämt låta vägen gå genom samhället. Där finns också plats för att göra vägen tillräckligt bred. För min del har jag den åsikten, att det är icke av så stor betydelse, om vägen är en smula böjd, utan huvudsaken är, att den är bred, så att man får plats att komma fram. Det är ju också ett gammalt känt faktum, att på en krokig väg, även om den går genom ett samhälle, icke sker så många olyckor som på en lång rak väg. På de raka vägarna kör man med stark fart, men inom ett samhälle kör man mer försiktigt. Man skall också tänka på de stora kostnader, som uppstå för både staten och vägstyrelsen, när man skall köpa in jord för att lägga en väg ute på fälten och dessutom måste hålla vägar genom byar och andra samhällen. Vägbehoven kunna på många ställen kombineras på ett betydligt bättre och billigare sätt.

Jag vill på denna punkt yrka bifall till statsutskottets hemställan. Utskottets uttalande tillfredsställer visserligen icke helt och hållet motionärernas krav, men det är ändå så pass välvilligt, att man kan känna sig belåten med detsamma.

Jag är på denna punkt motionär även i en annan fråga, nämligen vad gäller det bidrag till räntekostnaderna för förskotterade statsbidrag. Frågan har redan debatterats så mycket, att herr Persson i Falla ansett, att vi skola försöka inskränka debatten, och jag skall icke heller förlänga densamma. Jag kan dock icke underlåta att säga, att jag tycker det är alldeles riktigt, att staten skall betala ränteutgifterna, för de vägar, vartill den sedermera en gång i tiden skall lämna statsbidrag, så att icke de väghållningsskyldiga få betala dessa utgifter. Dessa utgifter kunna drabba olika, det erkänner jag gärna, men det finns dock många vägdistrikt, som ha en sådan belägenhet, att vägdistriktet självt icke har så stor nytta av de vägar, som det varit tvunget att bygga, därför att det i stort sett är genomgångstrafiken, som har nytta av dem. I så fall kan ju vägarnas byggande sägas vara ett statsintresse. För min del kan jag därför icke anse annat än att det skulle vara riktigt, om räntorna finge läggas in i vägunderhållet och på detta sätt slippa betalas av skattedragarna i vägdistriktet. Nu hörde jag, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet talade om de stora utgifterna och att det var svårt att få det hela att gå ihop. Jag skall för min del också gärna erkänna, att det icke är så lätt att få debet och kredit att gå ihop, och av det skälet har ju också motionen blivit avstyrkt. Jag kan likväl icke annat än instämma med herr Lindmarks yrkande om bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Herr De Geer i Hanaskog: Herr talman! Jag skall icke på något sätt bidra till att förlänga debatten utan skall endast yttra ett par mycket korta ord. Även jag begärde ordet i anledning av herr Thorells yttrande. Jag tror, att herr Thorell väl mycket förenklade vägproblemet och det mycket svåra problemet om man skall bygga rakt eller hur rakt man skall bygga. Jag tror, att det enda möjliga på det området är att besluta från fall till fall, och jag kan icke såsom herr Thorell säga, att man bör bygga rakare än vad han tror framgår av utskottets uttalande på denna punkt. Herr Thorell lever nog en smula kvar i den tron, att det finns så gott om bilskattemedel att ösa ur.

Jag har för min del också motionerat i detta ärende, och jag ber att få framhålla, att i den motion, vari jag har deltagit, ha vi särskilt strukit under, att man nog från myndigheternas sida i stor utsträckning har slutat upp med att bygga onödigt raklinjigt. Samtidigt hör jag emellertid till dem, som tro, att man beträffande de större vägarna måste bygga ganska rakt och kanske i viss mån hänsynslöst i förhållande till den gamla bebyggelsen. Jag anser emellertid också, att med den knapphet å bilskattemedel, som föreligger, är det mycket lämpligt, som utskottet i sitt betänkande framhållit, att beträffande de mindre bygdevägarna måste man övergå till litet billigare vägtyper. En sådan ordning är säkerligen nödvändig, om vi skola komma någon vart med vägbyggandet i stort ute i landet.

Jag har icke kunnat underlåta, när jag hört den tidigare debatten beträffande frågan om bidrag till ränteutgifter, att göra den reflexionen, att de, som ha uttalat sig för detta förslag, icke riktigt ha satt sig in i den knapphet på bilskattemedel, som råder och som även herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet så riktigt har påpekat. Jag undrar, om man icke kanske måste vara så pessimistisk, att man tror, att medelstillgången kanske är ännu mindre än herr statsrådet har framhållit. När man skall fatta ståndpunkt till huruvida man skall lämna bidrag till vägdistriktens räntekostnader, ett bidrag, som det ju för vägdistriktet vore högst angeläget att få, måste man säga sig, att om de pengar, som stå till förfogande, kanske skola krympa ihop ännu mera än man förut har tänkt sig, då måste det bli svårt att tänka sig att använda en del av dessa medel till räntor, när de pengar, som stå till förfogande, så utomordentligt väl behövas för att minska vägdistriktens skulder och för att utföra de allra angelägnaste vägbyggena.

Herr talman! Jag skall icke längre fortsätta mitt inlägg utan ber endast att få uttrycka min tillfredsställelse över det sätt, varpå statsutskottet har uttalat sig beträffande vägföretagens planläggning m. m.

Herr Thorell: Herr talman! Till statsutskottets ärade ordförande och till herr Persson i Falla vill jag säga, att jag polemiserade i stort sett icke mot utskottsutlåtandet utan mot motionen. Det var de uppgifter, som där lämnades, som jag ansåg vara alltför tendentiösa åt ena hållet. Jag skall för min del gärna ge statsutskottets ordförande det erkännandet, att utskottets uttalande är mycket försiktigt skrivet.

Herr De Geer i Hanaskog ansåg, att jag skulle ha förenklat problemet alltför mycket. Jag vill därför påpeka, att ingen av de tre talare, som haft ordet efter mig, har förnekat det stora fel, som begåtts vid vägbyggena, att man byggt vägarna för krokiga. Ingen har förnekat detta. När det här har nämnts, att det skulle finnas ett fall, där man byggt alltför rakt, så vill jag säga, att det finns säkerligen många, många flera fall, där vägar blivit byggda för krokiga. Jag vill säga till herr De Geer, att jag vill visst icke bygga onödigt raka vägar, så att kostnaderna bliva alltför höga, men jag har fått den erfarenheten, då jag sysslat med dessa farhågor, och jag känner till dem ganska väl,

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

att man bygger allra dyrast, när man bygger på det sätt, som jag har framhållit, så att man inom mycket kort tid får bygga om på nytt. Det är det mest oekonomiska sätt att bygga, som finns.

Herr **Andersson** i Höör: Herr talman! Herr Thorell modifierade ju något sin uppfattning i sitt sista anförande. Han sade då, att han icke vill vara med om att bygga uteslutande raka vägar, utan nu vill han även vara med om att bygga dem litet krokigt. Det sade han emellertid icke i sitt första anförande.

Eftersom det här har sagts, att jag skulle sitta inne med ett exempel på hur man åtminstone i vårt vägdistrikt uteslutande använder linjalen från ingenjörernas sida, så kan jag kanske få tala om hur det låg till. Vårt samhälle fick en ny stadsplan fastställd av Kungl. Maj:t år 1932. I denna stadsplan ingick en gammal landsväg, som också användes som gata. Denna stadsplan fastställdes alltså av Kungl. Maj:t bara för fem år sedan på förslag av byggnadsstyrelsen. Sedermera ingingo vi till vägstyrelsen med begäran, att den ifrågavarande vägen skulle halvpermanentas, så att vi skulle bli fria från det damm och den rök, som uppstod framför allt på sommaren. Herr Thorell talade nyss om att vägstyrelserna kunna göra så mycket. Min uppfattning är emellertid den, att vägstyrelserna icke ha ett dugg att säga till om, utan det är vägingenjörerna, som bestämma. Med vägstyrelsen har jag aldrig haft något bråk utan den har alltid varit tillmötesgående, men helt annat är det med sakkunskapen, med vägingenjören. Vi fingo nu det svaret på vår framställning, att om vägen skall permanentas, måste det bli en ny stadsplan. Vägen skall gå pilrakt fram och den lilla krökning, som den har, får icke förefinnas. När vi då sade, att vi icke ville gå med på en ändring av stadsplanen, svarades det, att i så fall göra vi icke vägen i ordning.

Nu kan man visserligen säga, att samhället har både rätt och skyldighet att övertaga underhållet av vägarna inom samhället. Det är visserligen sant, men det blir en ganska dyrbar historia, eftersom man måste köpa maskiner o. dyl., som man icke har permanent bruk för och som därför bli mycket dyra, och därför får man i stället tigga och be om vad man vill ha utfört.

Det har nu stakats ut en ny, rak väg med resultat, att samhället tvingas att begära att få en ny stadsplan och att lösa vägmarken, ty det heter ju, att inom ett samhälle skall samhället lösa mark för hela sträckan. Hela sträckan är 1,400 meter och anläggningen har kostnadsberäknats till 224,000 kronor, och man kunde på ett billigare sätt ha gjort den gamla vägen i ordning åt oss med någon slags halvpermanentning.

Jag menar alltså, att nog finns det exempel inom vissa vägdistrikt åtminstone på att vägingenjören — icke vägstyrelsen, ty den tar jag fri — använder sin linjal i mycket för stor utsträckning. För övrigt vill jag i detta sammanhang säga, att vi ha ju knappast någon nytta av våra vägstyrelser med den makt och myndighet, som vägingenjörerna ha fått. Jag har varit med om att en vägstyrelse och vägstämman absolut enhälligt beslutat i en viss riktning, men sedan har vägingenjören sagt nej och länsstyrelsen har följt honom. Då invänder man, att man ju kan överklaga beslutet, och det har man också gjort i något fall och även fått rätt, men i så fall tycker jag, att det vore bättre att ta bort den första mellaninstansen, eftersom man icke kan få rätt förrän man går till högre myndighet. Då sluppe man ju den omvägen.

Jag tycker för min del, att utskottet icke har skrivit ett enda ord för mycket utan tvärtom för litet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Ang. anslag av automobilskattemedel m. m. (Forts.)

Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande mom. I, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna del, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lindmark begärde emellertid votering i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. I av punkten 15 i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som föreslås i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Vidare framställde herr talmannen propositioner särskilt beträffande vart och ett av mom. II—IV; och biföll kammaren vad utskottet i nämnda moment föreslagit.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande mom. V, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna del, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 193; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Slutligen blev efter herr talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan i mom. VI av kammaren bifallen.

Punkterna 16 och 17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag till handels- hamnar och farleder.

Punkten 18, angående bidrag till handelshamnar och farleder.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 20 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herrar *Johan Bernhard Johansson, N. J. Martin Svensson, P. Bernhard Nilsson*, andre vice talmannen *Magnusson* och *Persson* i Falla förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till bidrag till handelshamnar och farleder för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! I förevarande punkt tillstyrker statsutskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag ett anslag av 600,000 kronor

Ang. bidrag till handelshamnar och farleder. (Forts.)
till handelshamnar och farleder. Reservanterna å sin sida anse, att ett anslag på 300,000 kronor bör vara tillräckligt för detta ändamål. Dessa 300,000 kronor skulle i så fall utgå för fullbordande av redan påbörjade anläggningar, under det att medel icke skulle anvisas för nya företag.

Motivet för reservanternas förslag har här som på åtskilliga andra punkter varit ett övervägande av huruvida dylika kapitalinvesteringar skola i större eller mindre utsträckning göras just nu. Reservanterna anse, att här ifrågasvarande arbeten lämpa sig synnerligen väl för att vid en eventuell lågkonjunktur, som väl kommer inom närmare eller fjärmare framtid, fylla ut då rådande brist på arbetstillfällen. Det är ju här icke fråga om någon stor summa, endast 300,000 kronor, men det är också pengar. Då det otvivelaktigt kan komma att bli ett vida större behov av dessa medel vid en kommande lågkonjunktur än vad för närvarande är fallet och då man icke kan påstå, att dessa arbetsföretag äro av särskilt trängande beskaffenhet, ber jag herr talman att få yrka bifall till den vid utlåtandet av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna reservationen.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag vill endast framhålla, att de orter, som ha hamnar eller farleder, för vilka bidrag från staten genom detta anslag skulle komma i fråga, befinna sig praktiskt taget utefter hela vår långa kust. Det förhåller sig dessutom på det sättet, att enligt en promemoria, som jag har fått från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå, daterad den 13 mars 1937, är det icke annat än trängande behov, vartill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har begärt bidrag. Jag kanske kan få läsa upp slutpunkten i denna promemoria, så att det klarnar en smula, att det verkligen förhåller sig så. Där skrives:

»Överhuvud taget måste det anses vara ett allmänt intresse att staten även under tider av goda konjunkturer lämnar sin medverkan för tillgodoseendet av mera trängande behov i här berörda avseenden. I sina petita till 1937 års riksdag har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, att ett anslag av 600,000 kronor anvisas som bidrag till handelshamnar och farleder. Omkring hälften av detta belopp är avsett för slutlikvidering av statsbidrag till sådana redan färdigställda företag, vilka utförts under senaste period av mera betydande arbetslöshet. I realiteten kommer sålunda endast omkring hälften av beloppet i fråga att stå till förfogande för täckande av det normala behovet under budgetåret 1937/1938.»

När man skall försöka fördela 300,000 kronor på så många orter, som kammarens ledamöter kunna se upptagna på den tabell, jag här visar, blir det sannerligen så litet till varje plats för sig, att det gör i stort sett varken till eller ifrån i fråga om att bereda arbetstillfällen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 19—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. vedeldningens främjande m. m.

Punkten 32, angående bidrag till propagerande och konsulterande verksamhet för vedeldningens främjande m. m., föredrogs härefter; och yttrade därvid:

Herr De Geer i Lesjöfors: Herr talman! Det torde vara regel, att ett jungfrutal i riksdagen formar sig i den ena eller andra formen till ett griftetal över en av vederbörande utskott gravsatt motion. Även jag vill hålla mig till den traditionen och med några ord läsa frid över minnet av en av mig väckt motion under denna huvudtitel. Men jag har icke anledning att klaga. Utskottet har varit mycket välvilligt och gravsatt motionen mildt. Ja, man kan nästan säga, att det lämnat dörren öppen för den döde att återvända till livet.

Alltsedan den värsta kristiden har det äskats ett anslag till vedeldningens befrämjande. Man har avsett att öka vedeldningen på det importerade bränslets bekostnad. Detta anslag kunde såväl försvaras som motiveras under krisåren, men numera saknar det berättigande. Avsikten var ju att överföra veden till de områden, där man tidigare använt koks och stenkol. Det målet har i stor utsträckning nåtts. Men det torde väl vara förenat med faror att gå vidare på den vägen. Jag vill nämna några exempel. Jag har träffat många sysslomän vid lasarett eller motsvarande funktionärer vid andra allmänna inrättningar, som hava övergått från koks- till vedeldning. De hava beklagat sig över att eldningen blivit dyrare och beklagat sig över svårigheterna att till rimligt pris skaffa ved. Dessutom kunde man redogöra för flera konkreta fall, där enskilda skogsägare eldat med koks eller stenkol i sina kaminer men levererat sin ved till allmänna inrättningar, som satt in vedeldningspannor med statsunderstöd. Det var väl icke avsikten med anslaget.

Ja, man skall icke tala om rep i hängd mans hus. Men jag skulle gärna vilja hava några av riksdagens fackmän, d. v. s. skogsägare, med mig ner i källaren här nere i riksdagen för att titta på den ved, som vi värma upp detta hus med. Vi elda nämligen med ved här; det kanske icke är alla bekant. Man kan till sitt beklagande konstatera, att vi i stor utsträckning elda upp en förträfflig råvara för sulfat- och sulfitindustrien. Det är på detta område — icke på en mer eller mindre oekonomisk vedeldning — som farhågorna ligga. Ett allvarligt problem för vårt näringsliv är råvaruproblemet för vår träförädlingsindustri, vilket som ett hotande moln ligger vid horisonten. Den enda reserv vi hava att lita till är den stora förbrukningen av ved till eldningsändamål. Det råder icke den ringaste tvekan om att vi i landet elda upp mycken ved, som skulle kunna användas som råvara för sulfat- och särskilt sulfatindustrien. Det är icke blott på sjukhusen och andra inrättningar utan — och framför allt — i de tusen och åter tusen enskilda hemmen på landet, som denna ved eldas upp. Om man gör ett besök hos en skogsägare och tittar på den ved, som ligger runt knutarna, finner man, att i stor utsträckning utgöres veden av sådan, som mycket väl duger till sulfat eller sulfit. Talar man med vederbörande, säger han: »Jag kanske kan få 10, 15, 20 meter; det är ingenting att sortera ut.» Om 10,000 enskilda skogsägare göra på samma sätt och om man summerar ihop dessa virkesmängder hos de enskilda skogsägarna, kan det bliva stora kvantiteter, som kunna hava avgörande inflytande för råvaruförsörjningen på detta område inom landet. Jag går så långt, att jag säger, att det hade varit gynnsammare för landet, om det införts kokseldade Aga-spisar i flera hushåll på landet. Det finnes ingenting mera vederstyggligt för en industriman än denna vedeldning i spisar och kakelugnar på landet, där man icke kommer upp till 5 procents verkningsgrad.

Jag har fullt klart för mig som motionär, att avsättningen av gallringsved i landet är ett problem. Därför har jag icke yrkat avslag på propositionen. Men jag har yrkat på, att detta anslag icke ensidigt skall användas på propa-

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

gerande verksamhet för en ökad vedeldning. Tvärtom bör den sättas in på att söka få en ur ekonomisk synpunkt så gynnsam användning som möjligt för vår ved.

Herr talman! Jag har icke något yrkande, men jag begagnar tillfället — eftersom kommunikationsministern är närvarande — att vädja till honom att till nästa år detta anslag må disponeras på sätt som jag föreslagit.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag tänkte icke begära ordet i debatten i denna fråga, men efter den siste ärade talarens inlägg skall jag be att få säga några ord. Kammarens ledamöter hava sig bekant, att på sista tiden har man haft vissa farhågor för råvarutillförseln av trävaror till industrien. Den siste ärade talaren gjorde sig också tydligt till representant för viss uppfattning i denna riktning, som gör sig gällande för närvarande. Men jag ber i det sammanhanget få erinra om, att icke för mer än fyra—fem år sedan voro betydande forstmän i landet av den uppfattningen, att skogsprodukterna såsom sådana knappast kunde betraktas såsom för framtiden av något egentligt värde, därför att skogen växer mer och mer i samband med rationell skötsel men vi få icke behov av produkterna från skogen i fortsättningen i samma utsträckning som vi måhända hade tidigare. Det kommer en annan omständighet till, som riksdagen nog känner bra till. Det gäller det mycket stora anslag, som beviljats till arbetslöshetens bekämpande. Vår handelsbalans ligger ju också så till, att statsmakterna måst ägna viss uppmärksamhet åt importen av varor, som finnas här i landet förut. Vår import av kol och koks under den svåraste arbetslöshetstiden var avsevärd. Vi hade samtidigt i våra skogar ett kolossalt överskott av bränsle — som vi alltjämt hava. Men samtidigt som vi hade detta överskott, hade vi, som vi kunna konstatera på våra arbetslöshetssiffror, om jag får utgå från de anmälda arbetslösa hos arbetslöshetskommittéerna vissa tider, över 20,000 arbetslösa skogsarbetare i landet. Då är det rimligt och riktigt, att man sökt gå in för att dels sysselsätta dessa människor och dels tillvarataga de skogsprodukter, som äro de sämre och som industrien icke egentligen har behov av. Det gallringsvirke, som utvinnes genom en rationell skogshushållning, har icke egentligen förädlingsindustrien behov av.

Jag vill giva herr De Geer mitt erkännande, när han säger, att det finnes både sulfit- och sulfatvirke, som går till uppbränning här i landet. Men det kanske är mycket små skogsägare, som anse, att man vill icke träffa ett kontrakt för kanske 10—15 eller kanske bara 4—5 kubikmeter, som man kanske kan få uppköpare till, utan man bränner det hellre själv. Förhållandena kunna givetvis bliva sådana, att man kan i någon mån få jämka på den inställning man tidigare haft, när det gällt att söka ordna med bränslet här i landet. Säkerligen kommer den riksskogstaxering, som kommer att äga rum i anledning av det förslag, som föreligger från Kungl. Maj:t, att visa, att de farhågor, som man haft för råvarorna från våra skogar, äro väsentligt överdrivna. Man tvistar på detta område, huruvida det finnes verklig brist på råvaror. För närvarande är det så, att det är brist på träkol. Det är egentligen det enda man kan säga, att det är brist på. Man kan icke säga, att det är brist på sulfit- och sulfatvirke, ty det finnes fullgott sådant till rimliga priser.

När man åberopar, att det är brist på träkol, har det sin särskilda historia. Jag vill erinra om att träkolen betalades så sent som i början av fjolåret med 12 kronor per läst. Var och en, som vet, vad det kostar att framställa träkol, förstår, att med detta pris kunde det icke uppkomma någon verklig vinst utan snarare en förlust.

Sulfat- och sulfitved — helbarkat virke — betalades fritt järnvägsvagn i

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

Dalarnas Bergslag med 4 resp. 6:50 kronor per lösmeter. Detta är nog i viss mån förklaringen till att man föredrog att i stället för att hugga sulfatved högg brännved.

Jag vill tillägga, att det kan tänkas, herr talman, att denna tillfälliga högkonjunktur, som nu råder på vissa områden, kommer att följas av lågkonjunktur, då vi få arbetsproblem att brottas med, när massor av arbetslösa på landsbygden, som tidigare haft sysselsättning i skogarna, icke hava möjlighet att få inkomst i skogarna medelst skogsarbete, om man släpper vedeldningen och går in för eldning med koks och kol.

Herr De Geer nämnde, att det var skogsägare, som insatte koks- och stenkolspannor. Herr De Geer! Det må vara riktigt. Men jag vet av erfarenhet att det med fördel och med gott ekonomiskt resultat även går att elda koks- och kolvärmepannor med ved. Jag kan säga herr De Geer, att i det landstingsområde, som jag tillhör, har det visat sig vid de beräkningar, som gjorts senast för en månad sedan, när det infordrades anbud på ved, att veden alltjämt ekonomiskt kan konkurrera med koks och kol. Jag frågar: då koks- och kolpriserna gå upp rätt högt — de äro redan höga — skola vi då överlämna oss åt skräck för att icke kunna försörja vår industri med sulfit- och sulfattimmer? Att ingen hugger ved av timmer, det veta vi. Att man hugger ved av sulfit- och sulfatvirke förekommer mycket sällan; det försvinner mer och mer om priserna på sådant virke äro för låga. Den ved som användes till bränsle är uteslutande av gallringsvirke, som icke lämpar sig för industriens behov.

Jag tror, att det är klokt av statsmakterna att beakta denna sak. Eftersom vi elda med ved och det visat ett mycket gott ekonomiskt resultat, under förutsättning att man eldar förståndigt, bör sådan eldning fortsätta.

Det kan vara lämpligt erinra om, att det på sin tid icke var ovanligt, att i våra skogrika trakter, belägna långt från kusten, tog man upp mängder med koks och kol, under det att skogsarbetarna i trakten gingo arbetslösa. Att man nu fått blicken öppen för vilka värden som gingo förlorade därigenom är minst sagt glädjande. Givetvis är importerat bränsle under vissa förhållanden att föredraga. Men bekvämlighetssynpunkten får icke, såsom icke är ovanligt, vara utslagsgivande. Förhållanden kunna också inträffa ute i världen, att vi få vara glada, om vi icke stå handfallna då det gäller att använda vårt bränsle från landets egna skogar och varigenom Sveriges skogar kunna rationellt skötas och sysselsätta människor, som hava sin verksamhet i skogarna.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Lithander**: Herr talman! Kammaren bör vara den förste ärade talarren tacksam både som motionär och jungfrutalare, därför att han fäst uppmärksamheten på en fråga, som är av synnerligen stor betydelse och vars räckvidd knappast kan överblickas. Det rör sig om vad som under normala förhållanden är ett viktigt ekonomiskt problem, men som under krigsförhållanden är av en så alldeles oerhörd vikt, att man ej bör gripa sig an med problemet först då utan, som motionären önskat, taga itu med det i ett tidigare skede. Denna fråga uppmärksammas mycket intensivt av ingenjörsvetenskapsakademien, som år från år sökt tränga framåt på detta område. Men det fordras, att man så väl i riksdagen som ute i bygderna har uppfattning om och känsla av vad detta betyder.

Det har här anförts siffror rörande arbetslösheten, och det finns måhända få områden, där mera skulle kunna utträttas till arbetslöshetens bekämpande. En målmedvetet inriktad aktion på att nyttiggöra vad som ofta förefares i skogarna, skulle kunna giva sysselsättning, och en hälsosam sysselsättning,

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)

åt så många arbetslösa, samtidigt som man skulle producera värden och komma in på en mera ekonomisk behandling av dessa saker. Vi ha här i kammaren understundom haft att behandla frågor rörande hur vi i någon mån skola kunna göra landet oberoende av den oerhörda bränsleimport, som pågår. Där finns ett område, där man parallellt med och syftande åt samma håll, som vad den ärade motionären vill, skulle genom ökad milning kunna i skogarna taga vara på sådant, som är användbart, och skapa produkter, som, förvarade i landet på olika håll, skulle kunna befria oss från utgifter för den stora import, som nu belastar budgeten. Framför allt är detta av betydelse, därför att vi då inom egna landamären skulle ha något, som skapade oberoende, när under kritiska tider en avspärning äger rum.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få lyckönska den ärade talaren till att ha väckt denna fråga på tal, och jag vill fullt och helt instämma i motionens syfte.

Herr Skoglund: Herr talman! Det var förmodligen den annalkande påskhögtiden, som gjorde den förste ärade talaren så högtravande, när han tog till orda i denna mycket praktiska fråga, som vi borde kunna behandla utan mycket känslotänkande från någondera sidan. Nog har det resonerats många gånger om denna fråga, och man har på denna punkt drivit en fullständigt fanatisk agitation och stämplat dem som brottslingar, vilka eldat med annat än ved. Men man bör kanske vara litet försiktig och inte göra så långt gående uttalanden åt andra hållet, som inledaren av denna debatt gjort här. Jag tror, att det är klokt, att vi se litet lugnt och klart på de verkliga förhållandena.

Jag begärde ordet, herr talman, när baron De Geer vände sig till de skogsägare, som funnes här i kammaren. Jag hör ej till dem, som förfoga över stora skogsarealer, men jag betraktar mig ändå i någon mån som skogsägare. Jag gjorde den reflexionen, att det här i stor utsträckning är fråga om vilka priser industrien vill betala för vad den vill köpa. Det är alldeles riktigt, när baron De Geer säger, att det eldas upp både sulfit- och sulfatved, alltså sådant virke, som kunde användas av industrien. Men orsaken härtill har kanske varit, att man under de år som gått erbjudit sådana priser, att när man kalkylerat med vad som ekonomiskt vore mest fördelaktigt för den enskilde skogsägaren, att elda upp veden eller använda en rätt dyr arbetskraft för att hugga upp och samla mindervärdiga skogsprodukter, har man funnit, att det varit precis lika klokt att elda upp veden. I och med att industrien vill och kan betala bättre för dessa sortiment, kommer också utvecklingen att gå i den riktningen, att man använder sådant virke, som är lämpligt härför, till industrien.

Vidare skulle jag vilja säga, att när baron De Geer gav det rådet, att man på landsbygden så fort som möjligt skulle övergå till kokseldade Agaspisar, så har jag ungefär samma synpunkter, som dem, åt vilka den ärade talaren på Dalabänken gav uttryck. Vi få komma ihåg, att det är dels fråga om ett arbetsproblem och dels fråga om en direkt penninganskaffning. Många av dessa mindre skogsägare äro ej i en sådan ställning, att de kunna gå in för en penninghushållning, utan de få nog själva utnyttja, vad den egna skogen kan åstadkomma.

Jag anser alltså, att om utskottet ej skrivit så försiktigt, som det gjort, och visat, att det verkligen har ögonen öppna för den risk, som kan uppstå, om man ej beaktar industriens önskemål i fråga om råvarorna, då skulle jag haft stora sympatier för baron De Geers synpunkter. Men när han spetsat till problemet så pass hårt, som han gjort, och utskottet samtidigt yttrat sig så

Ang. vedeldningens främjande m. m. (Forts.)
försiktigt, som det gjort, kommer jag utan betänkande att biträda utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 33—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52.

Lades till handlingarna.

§ 14.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkterna 32—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkten 37.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

§ 15.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa kompletteringsarbeten vid statens bakteriologiska laboratorium; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående grunderna för bestämmandet av provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av banorna Änge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla jämte i ämnet väckta motioner. Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer.

I en till riksdagen avlåten, den 5 februari 1937 dagtecknad proposition, nr 103, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till elektrifiering av banorna Änge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla för budgetåret 1937/1938 bland Utgifter för kapitalökning, under Statens affärsverksamhet, anvisa ett reservationsanslag av 12,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 210, av herr *J. A. Theodor Nilsson m. fl.* och den andra inom andra kammaren, nr 421, av herr *Karlsson i Munkedal m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta höja i Kungl. Maj:ts proposition nr 103 begärda anslag till elektrifiering av banorna Änge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla från 12,000,000 kronor till 13,500,000 kronor för påbörjande av elektrifiering även av bandelen Uddevalla—Strömstad.

Vidare hade herr *Lindhagen* i en inom första kammaren väckt motion, nr 214, hemställt, att riksdagen ville 1:o anslå medel till eller åtminstone begära skyndsamt förslag från Kungl. Maj:t till den internationella Bohus-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)
banans terrassering från Skee station till Svinesund; 2:o) anslå medel till nämnda banas elektrifiering från Göteborg till Skee station; 3:o) anslå medel till elektrifiering i detta sammanhang även av bibanan Skee—Strömstad.

Slutligen hade herr *Osberg* i en inom andra kammaren väckt motion, nr 424, hemställt, att riksdagen måtte besluta elektrifiera Bohusbanan å sträckan Göteborg—Dingle och till ändamålet anvisa för budgetåret 1937/1938 så stort belopp, som erfordras för elektrifiering av delen Uddevalla—Dingle, utöver de 12,000,000 kronor Kungl. Maj:t av riksdagen begärt till elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla enligt järnvägsstyrelsens kostnadsberäkning och att beloppet måtte utgå efter samma grunder, som begärts av Kungl. Maj:t för här ifrågasatt elektrifiering.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å motionerna I: 210 och 214 samt II: 421 och 424, motionen I: 214, i vad den avsåge utsträckt järnvägselektrifiering, måtte till elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla för budgetåret 1937/1938 bland utgifter för kapitalökning, under Statens affärsverksamhet, anvisa ett reservationsanslag av 12,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

b) att motionen I: 214, i vad den avsåge Bohusbanans terrassering mot Svinesund, ej måtte av riksdagen bifallas.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade emellertid herrarna *Johan Bernhard Johansson*, *N. J. Martin Svensson*, *Rahmn*, *Hörstadius*, *Persson* i Falla och *von Seth* förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som de i ämnet väckta motionerna I: 210 och 214 samt II: 421 och 424 ej måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Persson* i Falla: Herr talman! Här föreligger ett av de stora kapitalinvesteringsförslag, som Kungl. Maj:t har framlagt till årets riksdag och som i detta fall statsutskottet nu tillstyrkt. Denna fråga om fortsatt elektrifiering avser åtskilliga bansträckor, där elektrifieringen är av något olika angelägenhetsgrad och där förräntningen också är olika, i allmänhet dock svag och i vissa fall synnerligen dålig. När statens affärsdrivande verk göra kapitalinvesteringar, bör räntabiliteten kalkyleras väl, så att man är någorlunda på den säkra sidan. Det är man knappast i detta fall.

Dessutom tillkommer här den omständigheten, att dessa stora arbeten ju ansetts kunna inordnas i den planhushållning, som det tidigare talats och fortfarande talas så mycket om, då det varit fråga om att anpassa de statliga kapitalinvesteringarna efter behovet av arbetstillfällen i landet. Det har då framförts den tanken, att statens kapitalinvesteringar av olika slag borde sättas in på sådan tidpunkt att de verkade konjunkturutjämnan. Detta tal har dock hittills mest tillämpats på det sättet, att stora kapitalinvesteringar satts in i uppåtgående konjukturer och till stor del under en markant högkonjunktur. Nu framläggas återigen förslag till stora kapitalinsatser, som på intet sätt äro trängande och som också komma, då vi ligga på toppen av en stark högkonjunktur. Detta måste i sin mån verka därhän, att högkonjunkturen ytterligare tillspetsas, varigenom den konjunkturbrytning, som förr

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

eller senare är ofrånkomlig, måste bli så mycket svårare. Vad blir nu kvar av talet om den statliga planhushållningen och konjunkturutjämningen? Såvitt jag kan finna, ingenting! Jag tycker, att vi böra göra allvar av tanken på konjunkturutjämning, i den mån vi kunna det, och ej låta det mynna ut i endast tomt prat.

Vi på reservanternas sida resa intet motstånd mot fortsatt elektrifiering av statsbanorna. Vi äro fullt med på att både Bohusbanan och de norrländska banorna skola elektrifieras. Det är endast tidpunkten och takten, som vi ej finna vara de mest lämpliga. Den tid kan snart komma, då dessa arbeten vore mycket bra att ha för att fylla ut bristen på arbetstillfällen under en depression.

Det är detta som gör, att vi, med allt beaktande av de tekniska fördelar, som järnvägarnas elektrifiering medför, likväl ej för tillfället kunna biträda Kungl. Maj:ts proposition, och jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har visserligen ej varit i tillfälle att höra allt vad herr Persson i Falla här anfört, men jag tror, att jag vet, ungefär vad han anser, nämligen att det ej är lämpligt att genomföra detta förslag nu, fast han principiellt är med på saken. När jag nu kommer att fatta mig så kort, som jag faktiskt kommer att göra, beror det på att i utskottets motivering på sid. 5—8 är allt väsentligt återgivet, som kan behöva dragas fram i detta sammanhang. Jag tror, att kammarens ledamöter vid genomläsande av utskottets motivering skola finna, att detta är ett ovanligt väl motiverat anslag till fortsatt elektrifiering av statsbanorna. Jag skall endast be att få stryka under ett par saker, som kanske ej kommit fram fullt så tydligt i utskottets motivering.

Den ena är, att statens järnvägar genom tidigare avtal om materialinköp lyckats åstadkomma ett sådant läge, att av den kostnad, som det skulle draga, om man satte i gång elektrifieringen med dagens priser, man nu kan räkna med att omkring 4 miljoner kronor sparas genom de förhandskontrakt, som statens järnvägar träffat med olika leverantörer. Det tycker jag är ett plus, som även det bidrager till, att man lugnt kan vara med om föreliggande förslag.

Vidare är det så, som jag väl får förutsätta, att de flesta av kammarens ledamöter sett, nämligen att järnvägsstyrelsen den här gången beträffande anslaget till elektrifieringen av bansträckan Göteborg—Uddevalla sagt ifrån, att det är ingen tvekan om att det är något, som man skall förränta. Järnvägsstyrelsen har därutöver sagt, att vi kunna räkna med en förräntning även för de andra delar av S. J. som nu föreslås till elektrifiering, därför att det endast behövs en trafikstegring med 4—5 procent för att de också skola bli fullt räntabla.

När därtill kalkylerna även i ett annat avseende blivit åtskilligt fördelaktigare, än vad de voro hösten 1936, kan jag ej underlåta att peka även på en liten detalj, och det är prisstegringen på lokomotivbränsle, på prima stenkol. Den har också bidragit till att göra denna affär fördelaktigare ur nationell synpunkt och även ur räntabilitetssynpunkt, än vad den tidigare varit. Jag behöver ej uppehålla mig vid det förhållandet — det begriper varenda en — att i den mån vi lyckas sköta våra järnvägar med inhemsk drivkraft, alltså i detta fall med det vatten, som eljest kanske rinner bort till ingen nytta, och i den mån vi därigenom slippa importera bränsle, ha vi gjort oss så att säga

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

mera immuna för de svårigheter, som vi varit med om att uppleva under det sista världskriget. Vi behöva ej se med samma räddhåga på tiden framåt, om det också skulle inträffa åtskilliga kalamiteter, som vi i dag be Gud bevare oss ifrån. Det är under sådana förhållanden en fördel för vårt ekonomiska och kommersiella liv, att vi i så stor utsträckning som möjligt, särskilt i sådana tider, som jag antydde, kunna reda oss själva genom att använda våra egna ekonomiska resurser. Elektrifieringen bidrager till att åstadkomma ett sådant läge.

Herr talman! Jag skall icke fortsätta längre. Jag tror, att jag sagt tillräckligt för min del för att motivera ett bifallsyrkande till utskottets förslag.

Herr Persson i Falla: Det är naturligtvis riktigt vad utskottets ordförande här sade om de fyra miljoner kronor man kan spara på materiel med hänsyn till dagens prisläge genom tidigare gjorda beställningar. Men därav följer icke, att om dessa arbeten inpassades i ett annat konjunkturläge de skulle bli fyra miljoner kronor dyrare, och detta därför att dagens priser äro så onormalt höga. Om dessa arbeten sparas till en kommande lågkonjunktur, är det mycket sannolikt, att kostnaderna i det fallet icke behöva bli större än vad de nu enligt detta förslag komma att bli.

Det väsentligaste i reservanternas anmärkningar mot dessa stora kapitalinvesteringar är emellertid, att de sättas i gång nu utan trängande behov, på toppen av en högkonjunktur och alltså tillspetsa högkonjunkturen och göra den kommande konjunkturbrytningen svårare, än den annars behövt bli. Mot detta resonemang gjorde herr Anderson i Råstock ingen invändning; han besvarade den överhuvud taget icke, varför den sålunda fortfarande står oemotsagd. Det är det väsentliga och avgörande för detta anslags bedömande och för mig tillräckligt för att jag skall vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Den fråga, som det här gäller, har för oss bohuslänningar ett stort intresse. När stenindustrin i länet kom i misär, funderade man på vad man skulle få i stället, och man har försökt på alla möjliga sätt att åstadkomma någonting, som kunde ersätta den stora förlust, som drabbat länets norra delar genom de tråkiga förhållanden, som denna industri råkat ut för.

I fjol väcktes motion av samtliga länets representanter i riksdagens båda kamrar om elektrifiering av Bohusbanan. Man gick därvid fram på två olika linjer. Den ena gick ut därpå, att hela banan borde elektrifieras i ett sammanhang, och i en annan framställning yrkades, att den borde elektrifieras efter andra grunder än järnvägsstyrelsen anbefallt, nämligen så, att man i första etappen skulle gå fram till Dingle, och begärdes dessutom undersökning av återstående delen för elektrifiering fram till Strömstad. Järnvägsstyrelsen har hela tiden talat om den tätt trafikerade och den glest trafikerade delen av Bohusbanan och därvid satt gränsen mellan dessa delar i Uddevalla. Det finns andra, som ha den uppfattningen — och till dem hör jag — att man borde låta skiljegränsen gå där den tätare trafiken så att säga slutar. Ingen har haft någon önskan om annat än att det bästa vore, att hela sträckan kunde elektrifieras i ett sammanhang, och man har svårt att förstå, av vilken anledning den återstående delen skall lämnas kvar. Hade det varit så, som det är på flera andra ställen, att man haft långa bansträckor kvar på samma linje, så kunde det varit motiverat.

Även i år har det såväl i första som andra kammaren väckts motioner om banans elektrifiering i hela dess längd fram till Strömstad. Dessa motioner voro avlämnade rätt tidigt. Jag för min del tog upp den gamla tanken sedan

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

i fjol, nämligen att, när man nu icke kan få hela bansträckan elektrifierad, man borde låta elektrifieringen gå något längre än vad järnvägsstyrelsen tänkt sig. Jag har föreslagit, att den skulle gå så långt som den täta trafiken är till finnandes. Nu förhåller det sig så, att järnvägsstyrelsen har använt sig av en elva år gammal statistik. Man tycker, att järnvägsstyrelsen borde kunnat åstadkomma något yngre data än dessa, som man här använt sig av. Om man, såsom järnvägsstyrelsen gjort gällande, skall hålla sig strikt till den täta och den glesa trafiken, så bör man också gå fram till den rätta skiljegränsen därvidlag. Den omständigheten att Uddevalla är en stad, anser jag icke i detta sammanhang vara så mycket att fästa sig vid. Jag har i min motion sagt, att om järnvägsstyrelsen hade föreslagit elektrifieringens utsträckning ytterligare 30 km, så hade man därmed nått ytterligare en folkmängd, som uppgår till 53,000 personer. Och man tycker ju, att det från järnvägsstyrelsens sida bort vara angeläget att nå så mycket folk som möjligt.

Vad som i detta sammanhang är särskilt beklagligt är just den omständigheten, att järnvägsstyrelsen icke beaktat det läge, i vilket Bohuslän kommit. Om man fått förstklassiga kommunikationer, skulle därmed följt en större turisttrafik till dessa orter, och dessa hade därmed i utomordentligt hög grad blivit hjälpta till andra utkomstmöjligheter. Det finns i norra Bohuslän ett härad, som heter Bullaren, där man nu börjat få ögonen öppna för lämpligheten av att bygga turisthotell och vidtaga andra åtgärder för att draga sportälskande människor till sig. Den stora staden Göteborg ligger ju i närheten, och det skulle bli billigare för dess invånare utan att nöjet bleve mindre, om de reste upp till Bullaren en söndag eller någon annan veckodag för att idka skidsport och dylikt. Nu synes man anse, att man måste resa till Åre eller andra avlägsna trakter för detta ändamål. Men man kunde säkert få lika bra skidbackar och lika trevligt här som i Åre, och det är av den anledningen man nu börjat vidtaga åtgärder för att leda turisttrafiken till ifrågasvarande trakter.

Med anledning av talet om ökad eller icke ökad trafik har jag roat mig med att taga reda på huru det är med den busstrafik, som utgår från Dingle station. År 1928 var det 35,700 personer, som begagnade sig av dessa fordon, som gå i statens egen trafik. Och i fjol använde sig 90,600 personer av dessa bussar. Detta kan vara en värde mätare lika god som någon vid bedömandet av detta spörsmål. Om man nu antar, att järnvägsstyrelsen enbart tagit sikte på att icke vilja gå förbi en stad, kan man ju göra en annan jämförelse. Vi ha Lysekil, som har 5,600 invånare, vi ha Strömstad, som har 3,500 invånare, och därtill en mångfald större samhällen. I ett annat härad nämligen Sotenäs med cirka 14,000 invånare är det 8,000, som bo i fisklägen och större samhällen. Och de 53,000 personer, som jag tidigare omnämnde, fördela sig i stort sett på två järnvägsstationer, nämligen Munkedal och Dingle.

Jag har icke tänkt att här göra något yrkande, ty jag förstår, att det ingenting tjänar till. Dessutom vill jag icke sära statsutskottets ärade ordförande, ty han är en man, som alltid visat sig välvillig mot Bohuslän. Men jag vill säga både herr Anderson i Råstock och järnvägsstyrelsen, att vi komma nog icke att slå oss till ro beträffande denna fråga, utan vid nästa års riksdag kommer nog detta spörsmål upp igen.

Järnvägselektrifieringen verkar ju i hög grad uppryckande på samhällslivet i dess helhet. Vi ha haft stora möten, där man klandrat den sena postgången. Och nu har postverket vidtagit arrangemang för att leda posten över Herrljunga och Vänersborg, men det kan ju endast bli ett provisorium. Det har ifrågasatts att öka hastigheten å de elektrifierade stamlinjerna från nu 90 till 100 km. i timmen. Då kan man t. ex. lämna Stockholm klockan 11 på kvällen

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

och vara framme i Göteborg klockan 5 på morgonen. Man skulle sedan efter 15 à 20 minuter kunna fortsätta resan å Bohusbanan och vara framme i Dingle omkring klockan 7.15. Man kunde använda detta tåg som snälltåg till Uddevalla med uppehåll i Stenungssund och Ljungskile. Sedan kunde tåget användas såsom lokaltåg till Dingle. Rålsmotorvagn kunde utgå från Strömstad tidigare på morgonen och möta tåget i Dingle klockan 7 eller 7.15. Där kunde skiljegränsen vara. Det elektriska tåget kunde efter kort uppehåll i Dingle återvända och tjäna som förmiddagståg och vara framme i Göteborg ungefär vid samma tid som nuvarande förmiddagståg klockan 10 f. m. Man kunde göra tre sådana turer om dagen.

Nu har järnvägsstyrelsen sagt, att man vill hålla sig till Uddevalla, emedan man där har lokomotivstallar. Men varför skall man ha lokstallar, när man kan låta loken gå till Göteborg eller Strömstad? Det skulle sålunda på detta sätt kunna ordnas mycket bra med två utgångspunkter för dessa tåg, dels Göteborg och dels Strömstad, som därmed fick va sin trafikcentral så att säga. Man skulle t. ex. kunna vara i Lysekil vid åttatiden på morgonen eller strax efter klockan åtta och i Strömstad ungefär klockan halv nio. För närvarande är det så, att om man reser från Stockholm klockan 11 på kvällen, så är man icke framme i Dingle förrän klockan 11 dagen därpå. Det tar i stort sett lika lång tid från Göteborg till Dingle som från Stockholm till Göteborg. Sådana förhållanden äro naturligtvis icke tillfredsställande utan böra rättas till.

Nu vill jag ha sagt, att om det här finns två olika framställningar, skola icke kammarledamöterna tro, att jag har någonting emot detta att elektrifiering utfördes å hela sträckan. Tvärtom framhöll jag i motionen, att jag skulle anse det vara tillfredsställande, om Bohusbanans elektrifiering toges i ett enda sammanhang. Men då det nu förhåller sig så, att man enligt den argumentering, som förekommit, icke kan ernå allt detta, får man nöja sig med att få något mera än järnvägsstyrelsen begär. Och då hade jag tänkt, att det skulle vara värt någonting, om man kunde betjäna dessa 53,000 personer, som trafikera de två stationer, jag här omnämnt. Det finns en hel del människor, som tro, att om man nu skulle fortsätta med elektrifieringen till Dingle, så bleve det aldrig elektrifierat till Strömstad, men att det är klart, att om man nu stoppar vid Uddevalla, så fortsätter man sedan till Strömstad. Frågan är av den vikt och betydelse, att vi icke kunna ge oss till tåls, innan vi fått mera än vad vi nu kunna få. Nu skall man icke tro, att vi äro missbelättna med vad som här tillstyrkts; det är i och för sig en god sak. Men för den del, som jag här talar om, hade det med hänsyn till önskemålet att få mera fart på turistväsendet och ett som annat där uppe varit önskligt, att yrkandet i min motion kunnat bifallas.

Jag skall slutligen tillåta mig säga ett par ord om den föreliggande reservationen. Det är gott och väl att säga, att man skall spara. Man talar om de goda tiderna, och att man nu skulle kunna vänta med det här arbetet. Men det förhåller sig nog icke på det sättet. Järnvägsstyrelsen har rustat sig för att elektrifiera, och då är det väl icke någon klok idé att nu klippa av denna elektrifiering och låta den avstanna. Nu har man en arbetarkår, som är utomordentligt skicklig och lämpad för arbetet ifråga. Det har på senare tiden elektrifierats mycket billigare än vad tidigare varit fallet. Järnvägsstyrelsen har också nu kontrakterat det mesta av den materiel, som åtgår till denna elektrifiering. Under sådana förhållanden skulle det väl vara underligt att nu försöka stäcka utvecklingen. Det finns dessutom ett annat skäl att taga hänsyn till, nämligen det, att vi nu ha överflöd på kraft inom landet i våra vattenfall, och då skall man väl i all rimlighets namn utnyttja detta. Vi ha så mycket annat, som vi behöva importera, att man bör utnyttja de resurser, man

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

verkligen har. Det är för övrigt en klok nationell politik att man icke försummar det man har och importerar kol, när man har vattenkraft inom landet. Detta bör stå klart för oss alla.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag ber att få avstå från ordet.

Herr **Åqvist**: Herr talman! Redan i statsverkspropositionen bebådades anslag för fortsatt elektrifiering av statsbanorna. Vi fingo sedan en särskild proposition därom, och jag väntade, tills den kom. Jag hade för avsikt att motionera om att framskjuta en del av dessa arbeten till en senare tidpunkt, då vi kunde behöva dem med tanke på att sämre konjunkturen måste komma efter de nuvarande goda, och jag ansåg att under den högkonjunktur, som nu är rådande, det knappast kunde vara lämpligt att i så stor omfattning utföra statliga arbeten, som möjligen kunde framskjutas. Jag hade redan tänkt motionera om saken; det gällde även en hel del byggnader, som vore föreslagna. Men jag kunde icke göra det därför att dessa byggnader tidigare voro beslutade och påbörjade, varför det nu gällde fortsättningsarbeten. Det synes mig dock, att man i möjligaste mån borde taga hänsyn till den brist på arbetskraft, som nu på en hel del håll råder, och även de höga materialpriser, som gälla.

Emellertid förhåller det sig så, att jag hos järnvägsstyrelsen tagit reda på, huru det var med kontrakterandet av material för denna elektrifiering, och därvid fått besked om att preliminära kontrakt voro avslutade efter 1935 års priser. Inför detta förhållande kunde jag icke gå fram med en motion med yrkande om avslag beträffande vissa av dessa arbeten. Det skulle ju ha åsamkat staten en avsevärd förlust. Och jag ansåg det icke med min ansvarsställning som riksdagsman förenligt att bidra till att åsamka staten förlust. Dock måste jag säga, att det vore lyckligt, om man i möjligaste mån kunde draga ut på dessa arbeten, så att de kunde räcka litet längre än som framgår av förslaget.

Jag är därför icke i tillfälle att göra något yrkande eller instämna med reservanterna och detta närmast av det skäl jag redan anfört, nämligen att materialet är kontrakterat till mycket fördelaktiga priser, nämligen 1935 års priser. Men jag skulle för min del vilja uttala det önskemålet, att arbetena måtte utsträckas i den mån, som detta är möjligt. Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande att göra, utan har härmed endast velat tillkännagiva, att jag i princip har samma uppfattning som reservanterna, nämligen att man bör utföra dylika arbeten i största möjliga omfattning under lågkonjunktur och spara dem under högkonjunktur, men att jag i detta fall icke kan instämna i reservanternas yrkande av de skäl, som redan anförts.

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! Jag hade tänkt, att jag kanske kunde följa herr Andersons i Råstock goda föredöme och avstå från ordet, men då detta möjligen skulle kunna uppfattas så, som om herr Osberg skulle föra bohuslänningarnas talan, har jag ändå funnit mig föranlåten säga ett par ord i denna fråga.

Vi ha ju kommit i den situationen, att här föreligga olika motioner, där det gäller att vid statsbanornas fortsatta elektrifiering hävda Bohusläns intressen. Det har i en motion i denna kammare, nr 421, och en i första kammaren, nr 210, föreslagits, att riksdagen skulle öka anslaget med 1½ miljon kronor till 13½ miljoner kronor för att påbörja även elektrifieringen av bandelen Uddevalla—Strömstad, under det att herr Osberg, vilken förra året lyckades samla så gott som samtliga ledamöter, med undantag av arbetarrepresentanterna, på Bohuslänsbanken, i år icke har lyckats samla några medmotionärer, går fram ensam med yrkande om att elektrifieringen å Bohus-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

banan skall utsträckas till Dingle. Jag vill då säga, när herr Osberg talar om, att vi skola åstadkomma elektrifiering till Dingle, därför att det i Bohuslän, som denna kammare väl känner, råder utomordentligt stora svårigheter på grund av en långvarig kris, att vi övriga representanter för Bohuslän finna det tämligen omotiverat att stanna just i Dingle. Vi anse, att länets norra del är mera i behov av den uppyckning som utan tvivel följer av en elektrifiering av en järnväg. Det är därför som vi ha tillåtit oss komma med vårt förslag om elektrifieringens utsträckning till Strömstad.

Nu hoppas jag, att jag fattat statsutskottets utlåtande rätt, när det i utlåtandet heter: »Något beslut om elektrifiering av nämnda sträcka Uddevalla—Strömstad torde alltså ej nu böra fattas, utan torde med denna frågas prövning få åtminstone tills vidare anstå.» Vi hoppas, att det innebär endast en bordläggning av detta ärende, och att man vid första lägliga tillfälle inom en närliggande framtid alltså fullföljer planen på elektrifiering upp till Strömstad. För att icke uppehålla tiden skall jag här icke ingå på den motivering som vi tillåtit oss anföra i vår motion, utan jag vill endast här hänvisa till densamma, och till sist vill jag säga ett par ord i anledning av herr Osbergs anförande om hans förslag till tidtabell för Bohusbanan.

Vi äro i Bohuslän både glada och tacksamma över att herr Osberg icke har makt och myndighet att kunna bestämma tidtabellen på banorna. Han har nämligen i sin motion skrivit, att det borde gå ett tåg från Göteborg vid halv sextiden, vilket tåg skulle vara i Dingle en kvart över sju. Detta tåg skulle ersätta både ett morgontåg och ett förmiddagståg. Vi äro, säger jag, glada över att herr Osberg icke har makt och myndighet att han kan fastställa tidtabellen. Vi tillåta oss däremot hoppas, att statsutskottet och riksdagen skola i fortsättningen tillmötesgå Bohusläns verkliga intressen, så att vi inom en kort tid få genomförd elektrifieringen av banbiten från Uddevalla upp till Strömstad, och jag har därför, herr talman, intet yrkande.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Jag känner mig pliktig att i denna fråga säga några ord för att här motivera min ställning, då jag nu går att rösta för utskottets förslag. Jag har redan förut vid riksdagen, icke minst vid remissdebatten, uttalat som min uppfattning, att vad som Bohuslän i närvarande stund kanske allra mest behöfde, är just åtgärder som syfta till att stimulera näringslivet och framkalla ny företagbarhet.

Jag måste medge, att de synpunkter på denna fråga, som här framförts dels av herr Persson i Falla och dels även i någon mån av herr Åqvist, äro värda allt beaktande, nämligen att just detta arbete mycket väl skulle vara ägnat att så att säga magasineras till en kommande lågkonjunktur, i all synnerhet som det också skulle ge stor sysselsättning vid de verkstäder, som kanske då ofta sakna möjlighet att ge sina arbetare sysselsättning. Jag kan även förstå, när man säger, att detta arbetsobjekt, alltså denna elektrifiering, ej ger de arbetslösa på orten direkt arbete. Det är fullkomligt riktigt, därför att vid dessa elektrifieringsarbeten har man så att säga en fast arbetarstam, som oavbrutet följer dessa arbeten, och arbetarna på orten få ganska litet av detta arbete. Men just vad jag nyss sade beträffande de åtgärder, som för Bohusläns del äro särskilt nödvändiga i denna stund, gäller just sådana åtgärder, som kunna syfta till att förbättra näringslivet och ge det en ny företagbarhet, och i det avseendet veta vi alla, att nya och förbättrade kommunikationer äro sådana medel, icke minst i betraktande av den stora badortsverksamhet som bedrives i Bohuslän. I det fallet äro förbättrade kom-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

munikationer ett av de bästa medlen för att ge möjlighet till att utvidga denna rörelse. Jag vill även instämma i det uttalande, som gjorts av en annan ledamot på länsbänken, nämligen herr Karlsson i Munkedal, att när nu riksdagen i år beslutar om elektrifieringen från Göteborg fram till Uddevalla, är det önskligt, icke minst på grund av de synpunkter som här framförts beträffande Bohusläns näringsliv, att elektrifieringen snarast möjligt måtte fortsättas fram till Strömstad.

Med detta uttalande, har jag, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Hansson* i Hönö.

Herr Lundell: Herr talman! Det är icke min avsikt att här taga upp någon ny debatt om de statliga kapitalinvesteringarna, då jag hade tillfälle för ett par veckor sedan, när denna sak i ett annat sammanhang var före, att uttala min uppfattning på detta område. Jag vill endast göra några reflexioner, med anledning av vad som här sagts från olika håll.

Det har nu sagts av utskottets ärade ordförande, att man har täckt in sig i fråga om all material, och om detta helt överensstämmer med det verkliga förhållandet, har man ju tillgodosett, om jag så får säga, de i första hand affärsmässiga synpunkterna. Det är väl ändock ostridigt, att man icke fått de billigaste priserna som förefunnits under denna konjunkturykel, ehuru man har fått priser som i alla fall äro tämligen försvarliga. Om man alltså någorlunda har tillgodosett de affärsmässiga synpunkterna, är det fullt tydligt, att man icke har velat fästa avseende vid de konjunkturutmätande synpunkterna, och i det avseendet vill jag framhålla, att när dessa tidigare här så mycket ha bragts på tal under lågkonjunkturen, så har det varit från socialdemokratiskt håll som man har talat så mycket om konjunkturutmätning. Det har icke varit högern som i det läget talat om den sidan av saken, åtminstone icke i sådan omfattning som skett från det socialdemokratiska hållet. Nu däremot, när man kommit upp i högkonjunkturen, vill man på socialdemokratiskt håll, förefaller det, knappast alls höra talas om den sidan av saken. Man måste ju ändock ha klart för sig, att dessa arbeten i rätt betydande utsträckning verka konjunkturtillspetsande — dels går det åt en hel del folk till anläggningen ute på linjen, alltså själva anläggningsarbetena, men dels går det också åt en betydande arbetskraft på järnverken och metallverken för att bereda materialet till det skick det skall ha, när det skall sättas ut på linjerna. Det är ett arbete av ganska stora mått, som har ett icke obetydligt inflytande i fråga om konjunkturtillspetsningen. När man från socialdemokratiskt håll uppträder på detta inkonsekventa sätt, har man väl därmed, menar jag, också avhänt sig rätten att under en eventuell kommande lågkonjunktur återigen ta upp frågan och tala om att nu skola vi ha arbeten i konjunkturutmätande syfte. Man bör då icke framföra den synpunkten. Att man vill ha arbeten för att bekämpa arbetslösheten kan ju motiveras på annat sätt. Eller är det meningen, att man då återigen skall vara inkonsekvent och på nytt ta upp denna konjunkturutmätande synpunkt?

Herr Åqvist framkastade som en liten möjlighet, att man skulle dra ut på dessa arbeten, så att de icke komme att verka alltför mycket konjunkturtillspetsande utan räckte fram till en eventuellt blivande lågkonjunktur. Detta vore naturligtvis en möjlighet, men man borde då rimligtvis också knappa in på anslaget och icke lägga alltsammans på det nu ifrågavarande budgetåret.

Det är ännu en synpunkt på dessa frågor, som jag vill framhålla, och det är de verkningar, som överflyttandet av arbetskraften till järnverk och metall-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

verk och sådana anläggningsarbeten som här är fråga om har på den näring, som jag närmast har min sysselsättning i, nämligen lantbruket. Man kan icke komma ifrån, att det blir en rätt kraftig sugning av folk från denna näring, som har de minsta möjligheterna att betala sitt folk, till dessa andra näringar, som ha större möjligheter därvidlag. Jag vill säga, att det märks ganska tydligt ute på landsbygden, huru arbetskraften börjar på att vilja gå ifrån förut träffade överenskommelser, som man haft i vinter när man finner, att man nu kan få den bättre avlönat arbete på annat håll, och det torde bli ganska svårt att få den arbetskraft, som behövs under sommaren inom lantbruket. Det är alltså ganska betydande svårigheter, som beredas lantbruket genom den bristande återhållsamheten i fråga om statliga investeringar. Jag vill ju icke säga, att dessa utgöra huvudsaken i högkonjunkturen eller ens väga så förfärligt tungt i densamma, men det är en punkt, där man kunde visa sig återhållsam, och där man skulle kunna undvika att bereda lantbruket ökade svårigheter. — Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag hade icke vidare tänkt taga till orda i denna fråga, men det var herr Karlssons i Munkedal inlägg som nu uppkallade mig. Jag måste säga, att det är beklämmande, att ha en kamrat på bänken, som använder sig av dylika argument i en fråga, där vi äro fullständigt ense. Jag kan icke förstå, att jag skall behöva gå till herr Karlsson och be om granskning av motivering till mina motioner och att det skall vara klandervärt att jag icke skaffat någon medmotionär. Jag vet mig aldrig ha klandrat hans motioner och framställningar. Nu förklarar han, att han gläder sig åt att jag icke har den makt och myndighet som erfordras för att göra upp tidtabeller. Mina i motionen angivna tider kan komma i tillämpning, vänta och se, herr Karlsson! Jag måste säga, att jag tycker att det är larvigt, rent ut sagt, av en länskamrat att uppträda på detta sätt. Man borde ju icke fästa sig vid vad en person säger, som har så svaga argument att komma med. Jag har tillåtit mig att i min motion framhålla vad som kan sägas till förmån för min ståndpunkt. Jag har icke gått emot herr Karlssons i Munkedal framställning, utan både i fjol och i år har jag önskat framgång åt hans yrkande, men jag har väl, då jag har den uppfattningen att det icke går att få hela banan elektrifierad utan endast en del, rättighet att ställa mig på den ståndpunkten jag gjort. Aldrig kommer jag att böja mig för en sådan diktator som herr Karlsson i Munkedal det kan jag försäkra här på stående fot.

Eftersom jag nu fått ordet, ber jag att få vända mig mot det tal som nu framförts här av den siste ärade talaren och fråga honom: vad skall man göra av de personer, som äro sysselsatta med detta arbete? Man har en arbetsstyrka, som är inställd, kan man säga, på att utföra banelektrifieringsarbete. Då skall man ställa det så, att de skulle komma in på en annan arbetslinje, som de kanske icke alls äro vuxna. Det skulle bli ett avbrott i deras arbetsuppgifter. Det som statsutskottet här föreslagit och vilket är detsamma som järnvägsstyrelsen begärt, kan väl icke vara så förskräckligt halsbrytande, utan tvärtom. När nu, som jag sade i mitt förra anförande, vi ha möjlighet att räkna med priser, anpassade efter något så när normala tider, tycker jag det skulle vara tråkigt att släppa denna möjlighet.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då jag förra gången avstod från ordet, tänkte jag icke att jag skulle behöva begära det åter, men då herr Lun-

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

dell tyckes vilja hava något närmare fixerat, huru det förhåller sig med prisläget åtminstone för den materiel, som behövs för elektrifieringen, skall jag be att få säga ännu några ord. Jag skulle kunna inbjuda honom till att ta del av denna lista, som jag har här, men för att lämna ett klart besked åtminstone på en punkt, kan jag nämna, att det beräknas gå åt 1,200 ton elektrolytkoppar å kronor 946:10 per ton. Jag skulle tro, att det är ett pris, som icke kan sägas vara för högt, och det närmar sig nog det lägsta som förekommit i dessa affärer. Vidare tror jag vi gärna kunde sluta upp, herr Lundell och jag, att resonera om vem som vill ha en konjunkturutmattande politik. Det förefaller mig, som om herr Lundell skulle vara mycket ivrig att ha den kvar i fortsättningen just för att kunna jämna ut konjunkturen. Jag vill då erinra om, att föregående riksdagar, bl. a. 1912 års riksdag, min första riksdag, då jag icke kunde påverka utgången ett dugg, och 1920 års riksdag, ha avlåtit riksdagsskrivelser med framställningar i detta syfte, och sedan ha vederbörande regeringar försökt att följa dessa linjer. Låt oss minnas detta, herr Lundell, och icke bråka om denna sak vidare, ty förra gången herr Lundell var inne på detta kapitel, gällde det även kapitalökningsutgifter för kommunikationsverken och de affärsdrivande verken i övrigt, och då sade herr Lundell, att skillnaden år 1933 mellan partiernas ståndpunkter icke var så stor, den var bara en 20 miljoner. I dag har han glömt detta, men jag har icke glömt det.

Till mina vänner på Bohuslänsbanken skulle jag vilja säga: Bröder, kivens icke på vägen! Om ni lugna er en liten smula, är jag övertygad om, att ni få elektrifiering både till Dingle och Strömstad. Det kan man se allra bäst av det faktum, att när man fått elektrifieringen mellan Stockholm och Göteborg, befanns det vara önskvärt att få en enhetlig drift, och då kom förslaget upp om elektrifiering av bansträckan Göteborg—Uddevalla. Jag är säker på, att vi gjort herr Osberg och övriga bohuslänningar en tjänst genom att icke nu försöka lansera en elektrifiering hela vägen, ty det kommer att bli precis på samma sätt som överallt annars — de driftstekniska svårigheterna komma så småningom att göra sig gällande, när man klipper av en driftform på mitten av en banbit, och det gör att ni kunna se framtiden an med ganska stort lugn, såvitt jag förstår.

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att yttra mig om herr Osbergs betygsättning av mitt uppförande här i kamraren utan bara för att draga fram ett faktum, som är av betydelse. När herr Osberg förra året motionerade om att elektrifieringen skulle utföras till Dingle, satte herr Osberg närstående i gång med en apparat för att kommunerna skulle yttra sig till förmån för detta herr Osbergs förslag. Det befanns då emellertid, att det endast var en tre, fyra kommuner i den del av länet som berördes, vilka yttrade sig till förmån för herr Osbergs förslag om elektrifiering till Dingle under det de övriga kommunerna, ett femtontal, uttalade sig för att elektrifieringen icke skulle stanna vid Dingle utan fortsätta till Strömstad. Jag vill med detta endast ha sagt, att det i stort sett icke finns någon resonans i länet för den linje, som herr Osberg här driver, nämligen, att elektrifieringen skulle stanna i Dingle. Det är detta, som vi finna angeläget att riksdagen får klart för sig, och vi hysa också, jag vill upprepa det, den förhoppningen att vi snart också skola få elektrifiering fram till Strömstad sedan riksdagen nu beslutar elektrifiering från Göteborg till Uddevalla. Med vår motion ha vi velat ge frågan en knuff framåt, och jag tror, att utskottets utlåtande också innebär ett litet fjät framåt i anledning av denna vår motion. Jag har, herr talman, fortfarande intet yrkande.

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Herr Osberg frågade nyss vad vi skulle göra av dessa arbetare som äro inkörda i elektrifieringsarbetet, om vi icke bevilja det anslag, som det nu är fråga om. Ja, den frågan kan man göra, men det borde väl icke vara så svårt för dessa arbetare att kunna klara sig under en så markant högkonjunktur som nu, då det är kännbar brist på tekniskt utbildad arbetskraft. Då bör det vara möjligt för denna arbetskraft att i den mån den blir ledig, finna ny sysselsättning. — Men jag skall be att få framställa den frågan till herr Osberg: om vi nu fullborda detta arbete under högkonjunkturen, och sedan ingenting ha av dylika arbeten, när depressionen sätter in, vad skola vi då göra av arbetskraften? Den frågan blir kanske värre att besvara. Det är sådana konsekvenser reservanterna tagit sikte på, och jag anser, att det är ett av de mest avgörande skälen, när det gäller att taga ställning till denna fråga.

Herr **Lundell**: Herr talman! Herr Persson i Falla har delvis förekommit mig i vad jag tänkt säga. Jag hade tänkt göra just samma fråga till herr Osberg: kan det vara bättre att ställa dessa arbetare utan arbete under en lågkonjunktur än under en högkonjunktur? Dylika elektrifieringsarbeten kunna icke tänkas förefinnas i all framtid i den omfattning som nu varit fallet under några år.

Till herr Anderson i Råstock skulle jag vilja säga några ord med anledning av vad han här yttrade om, att han och jag inte borde kivas längre eller bråka om den här saken. Han sade, att när vi senast talades vid i denna fråga så hade jag framhållit, att det inte skilde så mycket mellan de belopp, som man från socialdemokratiskt håll ville bevilja till lindrande av krisen, och dem, som man från högerhåll ville bevilja för samma ändamål. Detta är alldeles rätt; det var inte någon så stor skillnad. Däremot är det här den skillnaden att när vi nu kommit till en högkonjunktur, vill man från högerhåll fullfölja sitt tidigare resonemang, och liksom vi tidigare ville fylla ut vågdalen, vilja vi nu skära bort vågtoppen framför allt för att inte groppen, som kommer att följa, skall bli alltför djup i förhållande till den topp, där vi nu befinna oss. Jag menar, att detta förfaringssätt från högerens sida är konsekvent, medan man däremot på socialdemokratiskt håll inte vill fullfölja sin tidigare tankegång utan nu i stället för fram helt andra motiv för att fortsätta med statliga investeringar till tämligen oförändrade belopp.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Osberg**: Herr talman! Först ber jag att få säga herr Lundell, att han inte skall vara så tvärsäker på, att den högkonjunktur som vi nu haft en tid kommer att fortsätta. I vart fall är det möjligt att jämka en sådan uppgående kurva så att den blir mera normal.

Beträffande den motion, som herr Karlsson i Munkedal i sitt anförande yttrade sig om, nämnde jag i mitt förra anförande, att jag inte var ensam om den, utan att det var många andra som hyste samma tankar som jag. Jag vill här återgiva hurudan klämman var i denna motion, för att kammarledamöternas skola få en bild av hur det hela låg till. Jag trodde annars inte, att man i år skulle ta upp den saken, då det ju nu inte är något valår, och detta så mycket mindre som man i fjol körde så fullkomligt i onödan med denna sak ute i agitationen. Vi som undertecknade denna motion, begärde, att riksdagen måtte besluta elektrifiera Bohusbanan å sträckan Göteborg—Dingle och till ändamålet anvisa för budgetåret 1936/1937 ett reservationsanslag av 8,500,000 kronor, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hemställa till kungl. järnvägsstyrelsen att låta undersöka och kostnadsberäkna

Ang. elektrifiering av vissa statsbanelinjer. (Forts.)

återstående delen av banan från Dingle till Strömstad för elektrifiering i så god tid, att förslaget kan föreläggas 1937 års riksdag. Den som inte kan tolka detta uttalande, borde avstått från att resonera så ingående om den här saken, som Karlsson i Munkedal gjort.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! På förmiddagen hade jag tillfälle hänvisa till vad utskottet skrivit i ett annat ärende. Det är kanske gammalmodigt att upprepa samma önskan, men herr Lundell kan få ganska, för att inte säga mycket tillförlitliga upplysningar i den här saken på sid. 6—7 i detta lilla häfte. Där talas bland annat om, att dessa beställningar äro fördelade på ett stort antal olika industriföretag. Jag kan stå till tjänst med att nämna, att det säkerligen är ett 20-tal industrier som ha med dessa saker att göra. Vidare står i motiveringen såsom ett exempel att hela leveransen av järn till stolpar m. m. är avsedd att utsträckas över två år, och att den inte uppgår till ens en procent av de levererande järnverkens totala produktion under samma tid.

Sedan står det talat om en hel del andra saker, som kunna vara nyttiga att läsa, men jag skall inte trötta kammaren med att relatera dem. Jag tror emellertid, att det är bäst, att man i detta fall sällar sig till dem som inte tro, att samhället är färdigt i och med den här elektrifieringen, vilket herr Lundell tydligen tror, men inte jag.

Herr **Hage**: Herr talman! Herr Lundell talade om högerns stora principfasthet i denna fråga. Jag skulle vilja friska upp herr Lundells minne i det avseendet genom att erinra om, att då frågan om fortsatt elektrifiering framfördes i motionerna vid föregående års riksdag, så befunno sig bland undertecknarna samtliga högermän på Norrlandsbänkarna i bägge kamrarna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckta motioner om tull å spillånga och skaldjur samt om importförbud för oremsad makrill och för hummer anförde:

*Ang. tull å
spillånga
m. m.*

Herr **Olsson** i Staxäng: Herr talman! I detta betänkande har bevillningsutskottet behandlat tre motioner, som väckts av doktor Wallerius och mig. Vidare föreligger här till behandling en motion av herr Johansson i Öckerö. Bevillningsutskottet har inte velat biträda dessa motioner och detta, som vi se, av tvenne skäl, nämligen dels på grund av de handelspolitiska förhållandena och dels på grund av att frågan om fiskerinäringens avsättningsmöjligheter är föremål för utredning och att utredningsmännen inför regeringen framlagt förslag till vissa stödåtgärder för fisket, varigenom det avsnitt av fiskerinäringen, vars krav vi velat beakta genom våra motioner, skulle kunna stödjas.

Såvitt då först angår de handelspolitiska svårigheterna, vilka härvidlag skulle stå hindrande i vägen för ett bifall till dessa motioner, vill jag framhålla, att de krav, som vi framfört i dessa motioner, äro ganska rimliga och ganska blygsamma. Ja, de äro så pass blygsamma att man har svårt att förstå, att det ur handelspolitisk synpunkt skulle behöva möta något hinder att bifalla motionerna. Jag vill bara påminna om, att den första av mig

Ang. tull å spillånga m. m. (Forts.)

åsyftade motionen, som gäller tullen på spillånga, knappast i och för sig avser någon direkt tullförhöjning. Man kan här snarare tala om en kompensations för den viktförlust, som blivit en följd av den förändrade beredningen av denna fisk. Man har med andra ord här i Sverige vid beredningen av spillångan tvingats övergå till samma förfaringssätt vid beredningen, som användes i andra länder, nämligen huvudkapningen. Härav följer en viktförlust på 20 procent och följaktligen alltså en motsvarande sänkning av nuvarande tullsatsen på spillånga. På grund härav har man från fiskarehåll begärt denna höjning, som skulle kompensera viktförlusten genom det nuvarande beredningssättet. Detta om denna motion.

Den av oss föreslagna utsträckningen av tiden för importförbud å hummer innebär att man vill få till stånd en bättre överensstämmelse mellan tiden för fredningen och importförbudet. Det råder i närvarande stund härvidlag en skillnad på cirka fjorton dagar. Importförbudet upphör nämligen den 15 september, men dessa fiskare i norra Bohuslän få inte börja fånga hummer där förrän den 1 oktober. Anledning till att denna begäran framkommit är närmast den, att det ligger nära till hands befara, att under dessa fjorton dagar kommer att importeras ganska stora mängder hummer, som sedan sumpas. För det närvarande sker det inte, men det har förekommit tidigare. Det kan också hända, att fiskeritillsyningsmännen få det alltför svårt att kunna hålla tillbaka tjuvfisket, om importen under ifrågavarande tid lössläppes. Jag kan ju också i det här sammanhanget nämna, att man från fiskarehåll i fjol begärde inte fjorton dagars förlängning av detta importförbud, utan en förlängning fram i december, alltså över två månader längre tid.

Såsom främsta skälet för den tredje motionen eller den motion som avser importförbud under viss tid å orensad makrill vill jag framhålla, att denna importerade makrill, som kanske ofta nog transporterats två dagar, innan den kommit till svensk hamn, och som kanske sedan måst transporteras ytterligare två dagar, innan den kommer till konsumtionsorten inne i landet, särskilt under den varma årstiden ofta kommer fram i ett skick, som inte befrämjar konsumtionen av denna fiskart utan som tvärtom försvårar densamma för framtiden. För att öka möjligheterna till konsumtion av denna fisk skulle ett importförbud å orensad makrill under den varmaste årstiden vara mycket befogat. Anledningen till att vi stannade för tiden 1 april—den 1 juni beror därpå, att vi velat undvika de handelspolitiska konsekvenser, som härvidlag kunnat stå hindrande i vägen, och vi ha därför i vår motion valt denna kortare tid i stället för en längre, som dock varit mera önskvärd.

Jag har med det anförda sökt framhålla, att det alls inte varit några större krav, som vi rest i dessa motioner, utan att det tvärtom varit ganska blygsamma krav, som vi här framfört.

Jag skall emellertid trots detta, herr talman, i nuvarande läge inte yrka bifall till dessa motioner, då ju ett sådant yrkande ingenting skulle tjäna till. Bevillningsutskottet är ju enigt om denna sak. Jag fäster mig emellertid vid vad utskottet skriver om den utredningskommitté, som framlagt vissa förslag till regeringen. Jag ber därför att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra en önskan och en hemställan om, att det förslag, som fiskerikommittén framlagt för regeringen, måtte om möjligt föreläggas innevarande års riksdag. Sker så, finns det utsikter för, att även de grenar av fiskerinäringen, som vi genom våra motioner velat fästa uppmärksamheten på, skulle kunna få ett välbehövt stöd genom åtgärder från riksdagens sida.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr *Hansson* i Hönö instämde häruti.

Ang. tull å spillånga m. m. (Forts.)

Herr **Johansson** i Öckerö: Herr talman! Då jag väckt en av de fyra motioner, bevillningsutskottet i förevarande utlåtande avstyrker, kan jag i egenkap av motionär och representant för fiskarekåren inte underlåta att framföra några synpunkter på dessa frågor.

Motionerna i denna kammare nr 232 och 323 innehålla en begäran om vidtagande av tullåtgärder till skydd för vårt fiske. Enligt senast tillgängliga statistik, nämligen 1935 års, uppgick importen från det land, som dessa tullar närmast skulle komma att beröra, till ej mindre än 22,006,416 kilogram fisk och fiskeriprodukter till ett värde av 10,091,877 kronor. Mot denna stora import stod samma år till detta land en export av samma varor på endast 1,150,036 kilogram till ett värde av 370,101 kronor. Till denna sistnämnda kvantitet torde få läggas några mindre partier, som våra fiskare landat direkt i detta lands hamnar. Inför dessa siffror torde det inte förvåna att det från fiskarehåll begäres, att åtgärder skola vidtagas, så att en jämnvikt på detta område kommer till stånd.

I motionen i denna kammare nr 323 göres framställning om tull å skaldjur, med undantag för insjökräftor, av 1 krona per kilogram. Såvitt angår hummern, som utan vidare kan hänföras till så kallade lyxvaror, kommer hela vår import från Norge, medan vår export nästan utan undantag går till Danmark, vilket land har en skaldjurstull av 1 krona per kilogram. Detta förhållande leder till att vårt lands partihandlare kunna pressa ned priset och därigenom beröva fiskarena den välbehövliga merförtjänst, som ett skydd lika med vårt exportlands här kunde giva.

Utövarna av detta fiske äro i stor utsträckning fiskare, som på grund av sjukdom och ålderdom inte kunna deltaga i högsjöfisket. Man kan säga, att det är de fattigaste och mest hjälpbehövande bland våra fiskare som äro beroende av den hjälp, ett skydd för vårt hummerfiske kan giva.

Beträffande räkfisket vill jag framhålla, att detta blivit av allt större betydelse för fiskarena inom vårt län. På grund av vissa länders restriktiva åtgärder har emellertid exporten av räkor till vårt land ökat i oroväckande grad, och i samband härmed har förstahandspriset på denna vara gått ned, så att många av våra räkfiskare sett sig nödsakade att sluta med detta fiske och övergå till andra, redan förut hårt belastade fiskegrenar. Då den båtmaterial, som brukar användas vid räkfiske, inte fyller de fordringar, man måste ställa på de båtar, som deltaga i högsjöfisket, kan en omläggning från räkfiske till annat fiske inte ske annat än med stora, ja, nära nog oöverkomliga ekonomiska uppoffringar.

Jag inser, herr talman, svårigheterna att på grund av de handelspolitiska förhållandena kunna komma till rätta med dessa frågor. Jag vill emellertid begagna tillfället att rikta en vädjan till regeringen att genom förhandlingar med de länder, som beröras av dessa frågor, såsom en kompensation för de svårigheter, som särskilt våra västkustfiskare ha, söka utverka lättnader för oss, så att vi i större utsträckning än vad nu är fallet kunna få landa fisk i utländska hamnar.

Herr talman! Som frågorna tyvärr nu ligga till har jag intet yrkande.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr förste vice talman! Bevillningsutskottets första avdelning har ägnat dessa motioner en ingående behandling, och avdelningen har därvid kunnat konstatera, att det utan tvivel finns fog för dessa framställningar och att det bohusländska fisket har det i många hänseenden bekymmersamt. Det vore utan tvivel mycket önskvärt om man kunde tillmötesgå åtminstone ett par av de framställningar, som här föreligga.

Som emellertid utskottet i sitt kortfattade utlåtande framhåller, är denna

Ang. tull å spillånga m. m. (Forts.)

fråga i själva verket mera komplicerad än man vid ett första hastigt påseende skulle kunna tro. Man möter så snart man diskuterar dessa spörsmål handelspolitiska betänkligheter, vilka ofta kunna förefalla överdrivna, men som otvivelaktigt äro tungt vägande, om man går frågan närmare in på livet. De utav kammarens ledamöter, som närmare vilja studera det här föreliggande lilla aktstycket, finna på sid. 2 i bevillningsutskottets betänkande några uppgifter rörande in- och utförseln av spillånga, färsk fisk, skaldjur och färsk makrill, vilka äro ganska belysande. Det är inte minst med tanke på den ganska betydande exporten av svensk fisk till Danmark samt önskvärdheten av att finna avsättning för i norska och danska hamnar ilandförd svensk fisk, som man har anledning att gå fram med försiktighet. Utskottet har inte ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionerna med hänsyn till den risk, som otvivelaktigt föreligger för motåtgärder, vilka även skulle kunna drabba det bohuslänska fisket i viss grad.

Nu har vid årets riksdag av samma motionärer, som stå för flertalet av här ifrågavarande motioner, även väckts en motion, vilken hänvisats till andra kammarens femte tillfälliga utskott, och i vilken begäres, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla, att den snarast möjligt söker utverka lindring för svenska fiskare, som på grund av otjänlig väderlek, motorskada eller dylikt nödgats angöra norsk hamn, att där få sälja sina fångster i vanlig ordning eller att få transitera dem till Sverige via Norge. Tidigare ha de vid sådana tillfällen kunnat avsätta en del av sin fångst där, men detta är nu i viss mån försvårat och i vissa fall helt omöjliggjort, och det har även mött svårigheter att kunna transportera dessa svenska fångster till svenska hamnar. Även med dessa frågor har bevillningsutskottet haft anledning att syssla, och utskottet har därvid kunnat konstatera, att det råder missförhållanden, som det är angeläget att avhjälpa. Nu har femte tillfälliga utskottet, så vitt jag vet, tillstyrkt bifall till denna motion, och om detta tillstyrkande vinner andra kammarens och så småningom riksdagens bifall, kommer efter vad jag vill hoppas, en framställning att göras från den svenska regeringens sida, som skulle kunna leda till upptagandet av förhandlingar, vilka inte bara skulle komma att beröra den här speciella frågan utan kanske också avsättningsmöjligheterna i en större omfattning för det svenska fiskets vidkommande.

Med hänsyn härtill och då dessa frågor nu äro föremål för utredning genom en kommitté, har bevillningsutskottet för sin del inte ansett det lämpligt eller gagneligt för det bohuslänska fisket att nu vidtaga några åtgärder i den riktning, motionärerna påkallat, utan utskottet har måst hemställa om avslag på motionerna. Som kammaren behagade finna, står ett enhälligt utskott bakom detta avslagsyrkande, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Ang. skatten å automobilgummringar. Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av väckta motioner avseende ändringar i fråga om skatten å automobilgummringar.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Sjögren**: Herr talman! Bevillningsutskottet har i förevarande utlåtande hänvisat till en utredning, som med säkerhet kommer att inom den närmaste tiden igångsättas rörande det stora problemet om automobilbeskattningen. Motionärerna ha påyrkat att en ändring snarast borde vidtagas beträf-

Ang. skatten å automobilgummiringar. (Forts.)

fande sådana gummiringar, som användas inom jordbruket. Den rationalisering av jordbruksarbetet, som redan är i gång och som nödvändigt måste genomföras, hålles i utomordentlig grad tillbaka på grund av att skatten drabbar även ringar till hästfordon och kärror, som användas i jordbruket. Avsikten med gummiskatten har icke varit, att sådana ringar skulle beskattas, men bestämmelserna ha erhållit en sådan tolkning, att skatt och tull uttagas, när även dylika ringar tillverkas respektive importeras. I detta läge har det framstått som önskvärt att få till stånd en ändring av bestämmelserna. Nu hänvisar utskottet för sin del till den kommande utredningen, men denna utredning kan med all säkerhet beräknas taga en avsevärd tid i anspråk, då det är mycket stora problem det här gäller. Under tiden skulle svårigheterna för jordbruket fortfarande bestå. Visserligen kan restitutionsvägen anlitas, men det är i många fall ytterligt besvärligt att få restitution. I frågans nuvarande läge har jag, herr talman, intet yrkande, men jag ber få rikta en hemställan till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, huruvida icke vid igångsättandet av den stora utredningen om automobilbeskattningen frågan om beskattningen utav gummiringar till jordbruksfordon, kunde brytas ut och finna sin lösning oberoende av de övriga stora frågor, som sammanhånga med automobilbeskattningen.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! När jag väckte min motion, svävade jag naturligtvis icke i ovetskap om förra årets riksdags beslut om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning av frågan om automobilbeskattningen i dess helhet. Jag hade ej heller förbisett den i mitt tycke förnuftiga praxis, som säger, att riksdagen icke fattar beslut angående frågor, som äro föremål för utredning. Att jag det oaktat gjort denna lilla framstöt har berott på ett par anledningar. Jag tänkte mig sålunda bland annat, att, om jag begränsade mig synnerligen starkt, skulle vissa utsikter finnas för att min framställning skulle bliva mottagen med sympati. Jag har därför låtit motionen avse endast »medelst handkraft framförda fordon eller redskap». Sådana fordon och redskap användas icke i större utsträckning på vägarna, och de ha av naturliga skäl en mycket begränsad kapacitet. De användas huvudsakligen i ladugårdar, på gårdsplaner o. s. v. De kunna således icke gärna verka vägförstörande. Bevillningsutskottet har tidigare framhållit, att ändamålet med automobilbeskattningen är att av ägarna till motorfordonen uttaga den merkostnad för vägväsendet, fordonen förorsaka, och att i anslutning därtill skatten skulle beräknas »i förhållande till den vägförstöring, varje fordon kunde antagas utöva». Eftersom med handkraft framförda fordon icke äro motorfordon och dessutom näppeligen utöva någon vägförstöring i den mening här avses, borde de alltså logiskt sett vara befriade från skatt. Utskottet har dock icke velat tillstyrka bifall till motionen. Utskottet har därvid följt gällande praxis att icke föregripa en utredning.

Jag kommer emellertid icke att yrka bifall till min motion, utan jag kommer fastmera att hemställa om bifall till utskottets yrkande. Utskottet har nämligen skrivit särdeles välvilligt och förstående om min framställning. Utskottet har vidare gjort ett enligt min mening mycket viktigt principuttalande beträffande riktlinjerna för den kommande utredningen. Jag fäster kammarens uppmärksamhet på att utskottet förklarar sig i princip dela den framförda uppfattningen, att sådana gummiringar, som användas å hästfordon, skottkärror, dragkärror o. dyl., böra vara undantagna från skatt. Ett sådant uttalande av ett enhälligt bevillningsutskott är givetvis av ett mycket stort värde.

Ang. skatten å automobilgummiringar. (Forts.)

Jag vill även peka på slutorden i utskottets motivering. Utskottet framhåller »önskvärdheten av att förslag beträffande automobilbeskattningen snarast möjligt kan föreläggas riksdagen». Jag vill gärna instämma i denna av utskottet uttalade förhoppning. Jag delar nämligen den föregående ärade talararens åsikt, att det här gäller en angelägenhet, som icke minst för jordbruket är av en mycket stor betydelse. I dessa dagar göres ju på skilda håll så mycket för att göra arbetet på landsbygden mera drägligt. Komme en förnuftig lagstiftning till stånd beträffande beskattning av gummiringar å handdragna fordon och redskap, som användas i jordbruket, skulle detta innebära, att man tagit ett ganska stort steg hän mot underlättandet av det ofta tunga jordbruksarbetet och en rationalisering av detta.

Med dessa ord ber jag, herr förste vice talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag har begärt ordet huvudsakligen för att säga, att bevillningsutskottets andra avdelning, som behandlat dessa motioner, icke saknat intresse för att få till stånd en lösning av frågan redan vid årets riksdag, särskilt i den begränsade omfattning, som herr Hagbergs motion åsyftat. Vid de undersökningar, som andra avdelningen gjorde, visade det sig emellertid omöjligt att införa tillräckligt effektiva kontrollföreskrifter, föreskrifter, som skapade en verklig garanti för att skattefriheten för ifrågasvarande gummiringar icke skulle komma att missbrukas. Motionärerna ha dock, som de själva medgivit, all anledning att känna glädje över det tillmötesgående utskottet visat dem. Utskottet har klart och tydligt sagt ifrån att sådana gummihjul, som avses i motionerna, och framför allt sådana, som avses i herr Hagbergs motion, böra vara skattefria.

Beträffande den större fråga, som behandlas i den av herrar Sjögren och Liedberg väckta motionen, har utskottet med hänsyn till att riksdagen i fjol begärt en undersökning i ämnet, ansett det fullkomligt orimligt att riksdagen nu skulle göra ett uttalande i den av motionärerna förordade riktningen.

På bilbeskattningens område har striden i riksdagen framför allt stått om fordonsskatten. Med hänsyn till den mångfald av motioner, som i fjol förelågo till behandling och som framför allt gällde fordonsskatten, begärde ju riksdagen på bevillningsutskottets förslag en omfattande omarbetning av gällande bestämmelser, men riksdagen fastslog samtidigt, att det stode i god överensstämmelse med principerna för bilbeskattningen, att beskattningen framför allt vilade på gummiringar och bensin. Om det visade sig möjligt att åstadkomma en skattesänkning, borde denna i första hand avse fordonsskatten.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer den begärda utredningen att med det snaraste igångsättas, och det är utskottets mening, att vidare diskussion i detta ämne lämpligen bör uppskjutas till dess utredningen är avslutad. Detta strider icke alls mot den uppfattning, som här uttalats av herr Sjögren. Skulle det befinnas lämpligt, kan man bryta ut frågan om skattefrihet för de föremål, som avses i herr Hagbergs motion, och behandla den frågan särskilt.

Med anförande av dessa synpunkter hemställer jag, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr **Liedberg**: Herr förste vice talman! Jag har begärt ordet för att säga ytterligare några ord i denna fråga, emedan det förefaller mig, som om bevillningsutskottet icke fullt hade beaktat vilken stor betydelse denna fråga har för jordbruket. Bevillningsutskottet säger, att det bättre överensstämmer med automobilbeskattningens syfte att lägga skatt på förbrukningsartik-

Ang. skatten å automobilgummiringar. (Forts.)

larna gummiringar och bensin än att beskatta fordonen. Detta har från motionärernas sida på intet sätt bestritts. Fordonsskatten verkar utan tvivel minst rättvis. Det finns i och för sig ingenting att invända emot att beskattningen lägges på bensin och gummi, ty då verkar skatten något så när proportionellt mot förbrukningen.

På senare tid har emellertid tillkommit en viktig omständighet. För jordbruket föreligger ett oavvisligt behov av rationalisering. Detta behov har främst framkallats av de i och för sig berättigade kraven på bättre levnadsvillkor och kortare arbetstid för jordbrukets arbetare. Enligt vår uppfattning kan en rationalisering av jordbruket inom en nära framtid och utan alltför stora tekniska svårigheter genomföras beträffande jordbrukets transportmedel. När man först började diskutera frågan om en sådan rationalisering, kom man givetvis i första hand på den tanken att det borde införas skattefrihet beträffande sådant gummi, som användes å jordbrukets fordon, men detta visade sig stöta på stora svårigheter. Författningarnas ordalydelse lade hinder i vägen. Det befanns så gott som omöjligt att kontrollera användningen av gummit. Det ansågs till och med inte ens låta sig göra att föreskriva skattefrihet beträffande sådant gummi, som användes för skottkärror och andra fordon, som man från början uppenbarligen icke avsett att beskatta. Man har utan resultat dryftat förslag att genom färgning eller genom införande av en särskild form på slitbanan eller dylikt utmärka gummi, som vore avsett att användas för icke motordrivna fordon. Mig veterligt har man icke lyckats finna någon lämplig utväg, åtminstone ingen utväg, som icke krävde en alltför betungande kontrollapparat. Utskottet har icke berört denna fråga. För närvarande köpa jordbrukarna gamla lastvagnschassier och till hälften utslitna gummiringar. Går ett hjul sönder, försöker man skaffa ett liknande. Slitas gummiringarna ut, försöker man få gammalt gummi av något så när samma dimensioner och kvalitet. — Årade kammarledamöter, det är för dyrt för jordbrukarna att skaffa nytt gummi till dessa ringar. Det är för dyrt, ty det kostar 70—100 % mer än det borde. Jordbruket har ingen möjlighet att bära sådana kostnader. Följden blir, att utvecklingen hindras. Vi skulle behöva lägga upp seriefabrikation av lastvagnar utav olika storlekar, lastvagnar med tippningsanordning och lastvagnar utan tippningsanordning, lastvagnar med reservdelar till rimliga priser etc., men allt detta omöjliggöres genom den höga beskattningen.

Jag förstår mycket väl, att utskottet icke omedelbart kunnat var med om en positiv åtgärd. Det ha icke heller vi motionärer satt i fråga, men vi ha velat få till stånd en snar prövning av frågan. Utskottet har hänvisat till en utredning, som ännu icke är igångsatt. När kan denna utredning väntas lämna något resultat? Jag hoppas, att det skall bli så snart som möjligt. Denna beskattning, som delvis drabbar beskattningsobjekt, vilka man ursprungligen icke avsett att beskatta, hämmar fullständigt en viktig del av rationaliseringsarbetet på jordbrukets område. Jag medger, att utskottet i sin motiveering uttalat sig någorlunda välvilligt om motionerna. Det förvånar mig därför en smula, att utskottet på sid. 9 i sitt utlåtande anför: »Utskottet anser sig därför icke kunna förorda utredning om eventuell avveckling av skatten å automobilgummiringar.» Om jag fattade herr Olsson i Gävle rätt, gick hans anförande i samma riktning, medan frågan om en skattelättnad finge tagas under närmare övervägande. Kan det påvisas någon annan utväg än den som består i att lätta den skattebörda, vilken vilar på gummi, använt för jordbrukets fordon, har jag och säkerligen även min medmotionär ingenting att invända mot en sådan linje. Någon sådan utväg har dock icke påvisats. Jag påpekar ännu en gång att denna frågas lösning icke bör skjutas på fram-

Ang. skatten å automobilgummiringar. (Forts.)

tiden i avbidan på resultatet av den beslutade, men ännu icke påbörjade stora utredningen, som kanske icke blir färdig förrän om flera år. Det är en av de viktigaste frågorna, som över huvud möta, när det gäller jordbrukets rationalisering. Därför ber jag, herr talman, att få understyrka herr Sjögrens uttalande. Saken är verkligen av brådskande natur.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag kan försäkra den siste ärade talar-
ren, att bevillningsutskottets andra avdelning har prövat alla de synpunkter, han här i sitt anförande framlagt. Vi ha studerat fabrikernas illustrationer och övrigt utredningsmaterial och därvid konstaterat, att en skattebefrielse skulle starkt förbilliga de gummiringar, som användas för jordbruksfordon. Vi ha ingenting underlåtit i den vägen. Våra undersökningar ha lett till det resultatet, att vi klart tagit ställning för skattebefrielse beträffande gummiringar, som användas i jordbruket, och gummiringar, som användas å icke motordrivna fordon. Vi ha icke uppgivit hoppet om att man skall kunna göra åtskillnad mellan å ena sidan maskindrivna och å andra sidan icke maskindrivna fordon. Det kan ju tänkas, herr Liedberg, att det dock, trots att motionärerna icke ha kunnat hitta svaret på frågan och trots att icke utskottet kunnat det, skall vara möjligt att redan till nästa års riksdag finna det av motionärerna och utskottet sökta svaret på frågan, därest blott den utredning, som enligt vad finansministern förklarar skall sättas i gång under den allra närmaste tiden, göres mera ingående än den, som motionärerna och utskottet haft möjlighet att igångsätta.

Herr **Hagberg** i Malmö: Jag begärde ordet endast för att verifiera riktigheten av vad herr Olsson i Gävle här nyss uttalat rörande utskottets behandling av denna angelägenhet.

Jag vill liksom herr Olsson i Gävle gärna framhålla, att utskottet genom sin inställning visat sin stora sympati för de synpunkter, som motionärerna lagt på detta spörsmål. Med hänsyn till ärendets komplicerade natur, framför allt med hänsyn till kontrollsynpunkten, ville man emellertid icke nu göra en framstöt, utan man ansåg, att det var riktigast att infoga det hela i den stora utredning, som ju enligt vad finansministern i en proposition senare meddelat, inom kort skall komma till stånd.

Herr Liedberg ifrågasätter i sin motion en avveckling överhuvud taget av gummiringsskattningen, men det gäller ju dock här en mycket stor sak, som man nog får taga sig en funderare på mer än en gång, därför att den i sin tur berör en mängd andra betydande spörsmål.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att gummiringsskatten i riksstaten för nästa år är beräknad till 15 miljoner kronor. Dessa medel borde alltså enligt herr Liedbergs mening avlyftas, men jag vill erinra om att det finnes en, så vitt man kan förstå, ganska stark stämning i kammaren för borttagande av även en annan av dessa skatteformer, nämligen fordonsskatten. Jag vill också erinra om att bevillningsutskottet i sitt betänkande förra året var rätt betänkt på att föreslå avskaffandet av just fordonsskatten, därför att den principiellt sett ligger på ett helt annat plan än gummiringsskatten och bensinskatten. De båda senare skatterna avse förbrukningsartiklar, vilket ju fordonsskatten icke gör. Det förefinnes därför en viss stämning för att skära bort just fordonsskatten. Den skatten är i riksstaten upptagen till 29 miljoner kronor. Skall man då lägga till dessa 15 miljoner kronor, vartill gummiringsskatten uppgår, kommer man, om man håller sig till årets siffror, upp till 44 miljoner kronor, vilka måste läggas ovanpå den nu utgående bensinskatten — 62 miljoner — för att få ihop de 106 miljoner kronor man vill

Ang. skatten å automobilgummiringar. (Forts.)

komma fram till med automobilbeskattningen för nästa budgetår. Jag undrar vilka konsekvenser, som skulle uppstå, om man fördyrade bensinen i den utsträckning, som under sådana förhållanden skulle bliva nödvändigt.

Jag skall icke ingå i vidare resonemang beträffande den saken. Jag vill endast ha sagt att här resa sig en hel del spörsmål av den betydelsen, att det vore bäst om de i ett sammanhang gnuggades i den kommitté, som väl inom kort skall gripa sig an med detta stora problemkomplex.

Herr Liedberg: Jag vill först säga till herr Hagberg i Malmö, att man väl må kunna ifrågasätta en prövning genom Kungl. Maj:ts försorg *även* av en successiv avveckling utan att därför anses så tanklös, att man förbiser denna frågas så att säga tudelade betydelse.

Till herr Olsson i Gävle vill jag bara säga att jag icke tagit till orda för att polemisera mot utskottet. Jag har icke velat beskylla utskottet för några underlåtenhetssynder i ärendets behandling, men jag menar att kanske något mera av utskottets överväganden hade bort kunna komma till synes i utlåtandet. Jag vill på samma gång säga, att jag så gärna delar herr Olssons i Gävle förhoppning om att denna tudelning måtte kunna ske. Kan så ske, hoppas jag bara att det blir så snart som möjligt. Detta blott för att än en gång understryka vilken betydelsefull sak detta är för jordbruket.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § och 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1, angående pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt.

I de likalydande motionerna I:37 av herr *Wahlmark* och II:92 av fröken *Hesselgren* jämte tre av kammarens övriga ledamöter hade hemställts, att f. d. lärarinnan Karin Lämmerhirt, född *Petersson*, måtte tillerkännas tilläggs pension, beräknad enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 18 november 1921 angående tilläggs pensioner åt vissa vid statsunderstödda enskilda läroanstalter anställda lärarinnor, vilka avgå med pension med utgången av juni 1921.

*Ang. pension
åt förra
lärarinnan
Karin
Lämmerhirt.*

Utskottet hemställde, att förevarande motioner I:37 och II:92 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Åkerberg*.

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt. (Forts.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få säga några ord om den motion, som väckts av mig jämte tre andra kammarledamöter. Det gäller frågan om ökat pensionstillägg för f. d. lärarinnan Karin Lämmerhirt.

Bankoutskottet har avslagit motionen och det kan jag förstå, om man anlägger ett rent formellt betraktelsesätt på frågan, och det är ju ur utskottets synpunkt alldeles riktigt att så göra.

Går man igenom de olika papperen i ärendet, finner man att statskontoret avslagit ansökan om ökad tilläggspension. Regeringsrätten har ställt sig på samma ståndpunkt, därför att lärarinnan ifråga icke fyller den formella kompetensen för erhållande av dylikt tillägg. Jag har sålunda ingenting att säga om den saken. Jag skulle dock vilja stryka under, att det finnes saker, som icke stå i papperen, men som möjligen kunna föranleda ett annat ståndpunktstagande från riksdagens sida i denna fråga.

Enligt en bestämmelse i en kungörelse, som utkom 1917 gäller, att lärarinnor vid statsunderstödda flickskolor kunna få ett visst pensionstillägg, som uppgår till 218 kronor. År 1921 kom det ut ytterligare en förordning och i denna var pensionstillägget höjt till 628 kronor. För att komma i åtnjutande av detta tillägg föreskrevs det vissa villkor. För det första skulle vederbörande vara i behov av detta tillägg. Den lärarinna varom här är fråga är i behov därav, ja, hon är absolut i behov därav. Hon är änka efter en utlänning och har inga släktingar, som kunna hjälpa henne. Hennes pension är, som vi alla kunna förstå, mycket liten. Om hon endast får det pensionstillägg, som stipuleras i den första förordningen eller 218 kronor, blir hennes pension, om man icke räknar med stadgad pensionsförhöjning och dyrtidstillägg, 435 kronor.

Lärarinnan fyller sålunda det kompetenskravet att hon är i behov av pensionstillägget, men hon uppfyller icke det andra kompetenskravet, nämligen att hon skall ha tjänstgjort i tio år efter år 1906. Hon har icke tjänstgjort i fulla tio år. Det felas dock endast en och en tiondels termin d. v. s. några månader för att komma upp i de stipulerade tio åren. När hon blev 60 år och inträdde i pensionsåldern, skickade hon in sin pensionsansökan i laga tid. Därvid skulle företes intyg från olika skolor, där hon tjänstgjort, och sådana intyg erhöll hon också. Från en skola i Östersund fick hon emellertid icke sitt intyg i tillräcklig tid. På grund av en olycklig tillfällighet kom man där att ligga på hennes brev i icke mindre än 6 veckor. När hon äntligen fick sitt intyg från den skolan, skickade hon in det till pensionsanstalten, men svaret från pensionsanstalten kom så sent, att hon icke för det året kunde ordna med extra tjänstgöring för att fylla ut de felande tjänstgöringsmånaderna. Vid den tidpunkten var hon anställd i en skola i Göteborg, varest hon gärna hade fått tjänstgöra den ytterligare tid, ett år eller några månader, som behövdes för att hon skulle komma upp i stadgat antal tjänstgöringsår för erhållande av pensionstillägget. På grund av att pensionsanstaltens svar dröjde så länge, hade emellertid skolan redan måst engagera lärarekrafter för det kommande året, och där stod hon sålunda utan möjlighet att få återgå till sin gamla tjänstgöring. Hon försökte energiskt på alla håll att få tjänstgöra, men det veta ju alla, att det för pensionerat folk icke är lätt att få något arbete. Hon lyckades icke heller därmed till den tidpunkt, då pensionsanstalten skulle taga saken i övervägande. När pensionsanstalten skulle besluta i saken fanns hon icke med på vikarielistorna beträffande dem, som skulle fullgöra ersättningstjänstgöring. Själv förstod hon icke till fullo vad det

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt. (Forts.)

betydde, när pensionsanstalten skrev till henne och frågade, om hon ville taga ut pensionen eller icke. Hon svarade då, att hon gjorde som pensionsanstalten bestämde. Hon fick alltså ut sin pension med de 218 kronor i tillägg. Därmed hade det fastslagits att hennes pension skulle räknas efter det gamla *minimibeloppet*, d. v. s. efter den äldre förordningen. Det var för henne en förfärlig misräkning, när hon kom underfund med att hon på detta sätt så att säga fastnat för detta pensionsbelopp. En del personer uppmanade henne att klaga. Så har hon också gjort. Slutligen fick hon rådet att vända sig till riksdagen för att om möjligt av barmhärtighet, skulle jag vilja säga, få denna sak ändrad.

Formellt sett är det fullkomligt riktigt att lärarinnan i fråga icke skall ha det högre pensionstillägget, men det är icke alltid så här i världen att formell rättvisa är högsta rättvisa. Det kan hända, att det ibland är bra att taga avstånd från de formella synpunkterna och bevilja en anhållan som gjorts. Nu säger ju utskottet alltid, och med fullkomlig rätt, att gör man ett avsteg från sina principer blir det lätt prejudicierande, och så kommer den ena efter den andra och begär att bli behandlad på samma sätt. Här förhåller det sig emellertid så att lärarinnan i fråga, enligt pensionsanstaltens uppgifter, skulle vara den sista, som kommer in under 1917 års bestämmelser. Det är, som jag förut nämnt, från år 1906, som dessa tio tjänstgöringsår skola räknas. Nu vill jag tillägga, att hon icke bara tjänstgjort i nio år och nio tiondedels termin. Hon har tjänstgjort fem år före år 1906 och även haft arbete i fyra år, sedan hon blivit pensionerad. Hon har sålunda tjänstgjort såsom lärarinna i aderton år. Det är bara det att den delen av hennes tjänstgöring, som får tillgodoräknas för erhållande av detta högre pensionstillägg, icke utgör till fullo de hela 10 år, som hon borde ha.

Det är många, som ha intresserat sig för denna lärarinnas ställning. Man har haft den känslan, att det varit svårt för henne att sätta sig in i de ganska intrikata förordningarna. Det har varit oförstånd från hennes sida i fråga om vad som gällt i det ena eller andra avseendet, som dragit ner saken för henne. Många ha, som sagt, ansett, att hon bör få denna hjälp. Det är ju en förfärlig skillnad att få 400 kr. mer eller mindre, när man är nere på ett inkomstläge av 435 kronor per år eller, om pensionsreglering och dyrtidstillägg medräknas, 612 kronor per år än att få 845 kronor eller med tilläggen 1,022 kronor per år. När man har en sådan liten inkomst och icke har några andra försörjningsmöjligheter, är det en synnerligen allvarlig sak att gå miste om 400 kr. per år. Jag är glad att kunna meddela att man i första kammaren behjärtat detta så att motionen där gått igenom med stor majoritet.

I förhoppning om att denna kammare också skall tänka barmhärtigt, när det gäller denna sak, vill jag, herr talman, yrka bifall till min motion.

I detta anförande, varunder herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde fru *Östlund*, fru *Gustafson*, fröken *Hennings*, fröken *Andersson*, fru *Johansson*, fru *Björck*, fru *Nordgren* och fru *Alvén*.

Herr Holmgren: Jag vill gärna vidgå, att jag, när jag först läste denna motion, närmast var böjd för att yrka bifall till densamma. Under realbehandlingen i utskottet har jag emellertid kommit till en annan uppfattning.

Det är ju så, att när riksdagen skall besluta i frågor av den art, som den här ifrågavarande, kan riksdagen icke bara studera det föreliggande fallet. Man måste se det hela mot bakgrunden av liknande framställningar som kunna göras, annars blir det bara en slump, som avgör hur utfallet kommer att bli. Med andra ord, riksdagen måste godtaga vissa principer, så att säga slå en

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhiyt. (Forts.)
 ring av principer omkring sig för att kunna vara säker på att beslutet blir med rätt och rättvisa överensstämmande. Men det är också klart att dylika principer liksom allt annat mänskligt äro underkastade utvecklingens lag. När bankoutskottet gör något avsteg från sina gamla principer d. v. s. vidgar ringen, den ring bakom vilken utskottet förskansar sig, gör utskottet det aldrig utan att i förväg ha förvissat sig om de konsekvenser, som en utvidgning av ringen nödvändigt kommer att medföra. I det nu föreliggande fallet, som också ligger utanför den krets, vi slagit upp av principer, har utskottet icke kunnat få någon ledning för bedömandet av de konsekvenser, som kunna bli en följd av ett bifall till den gjorda framställningen. På grund härav har utskottet ställt sig på avslagslinjen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr Paulsen: Herr talman! Det är utan tvivel mycket behjärtansvärda synpunkter som framförts av motionären, och skulle vi i bankoutskottet ha låtit hjärtat tala, hade vi onekligen bifallit denna motion, åtminstone skulle jag för min del ha varit med om den saken. Men vi kunna inte se saken på det sättet, vi måste följa vissa principer. Skulle vi låta hjärtat tala, skulle vi knappast yrka avslag på en enda motion om pension, som väckes här i kammaren. I detta fall ha vi måst taga hänsyn till hur lång tjänstgöringstid denna lärarinna haft, och vi ha då funnit, att hon efter 1915, när hon inträdde i Folkskollärarnas pensionsinrättning, inte haft effektiv tjänstgöring mer än 6 år, men det fordras som bekant 10 år. Det har således varit fullständigt omöjligt för oss i bankoutskottet att gå med på denna motion.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på motionen. Men jag kan gärna tillägga att jag inte skulle sörja mig fördärvad, om utskottets förslag inte står sig.

Herr Holmbäck: Herr talman! Sedan bankoutskottets senaste talesman yttrat att han inte skulle sörja sig fördärvad om motionen inte ginge igenom, kanske det inte behövs så många ord om saken i denna kammare. Det behjärtansvärda i den framställning som göres i motionen har på ett utomordentligt klart sätt framgått av fröken Hesselgrens anförande.

De två representanterna för bankoutskottet ha talat om att utskottet tillämpar vissa principer. Jag undrar om inte detta är just ett sådant tillfälle, då man kan avvika från på förhand givna principer. Det är så, mina damer och herrar, att denna lärarinna, emedan hon haft icke 20 utan 19 terminers tjänstgöring — eller, om vi skola vara matematiskt exakta: $18 \frac{9}{10}$ terminers tjänstgöring — får en pension som är, icke något över 800 kr. utan något över 400 kr. Denna enda termin kostar henne alltså en pension av 400 kr. om året och har redan under ett antal år kostat henne en sådan pension.

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren fattar samma beslut som första kammaren, med betydande majoritet och med instämmande av personer ur olika läger inom kammaren, har fattat, nämligen om bifall till motionen.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Det är ju så att bankoutskottet inte kan låta hjärtat tala, även om det är givet att man önskat bifalla motionen ifråga. Då man några år suttit i bankoutskottet och där haft tillfälle följa de olika framställningarna, måste man söka en principiell inställning och finna en gräns, där man skall stanna. Så har bankoutskottet fått göra vid åtskilliga tillfällen förut, och på liknande sätt har man måst gå tillväga i detta fall.

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt. (Forts.)

Nu har det här av dem som talat för bifall till denna framställning hänvisats till att detta är ett enstaka fall och till att vederbörande är lärarinna. Jag vill då erinra om att bankoutskottet inte kan ta hänsyn till ett enstaka fall och framför allt inte kan ta hänsyn till om det gäller en lärarinna eller en banvakt eller någon annan statstjänsteman. Jag vill vidare erinra om att vi förra året hade att behandla flera motioner åt pension åt gamla f. d. befattningshavare i statens tjänst. Så var bland annat förhållandet i en motion av herr Blomqvist, där det endast fattades en dag för att personen ifråga skulle ha nått upp till den minimitid för tjänstgöringen som var fastställd. Bankoutskottet hade för riksdagen klargjort sin principiella inställning rörande tjänstgöringstiden och den var av riksdagen godkänd. Bankoutskottet följde denna principiella inställning, vilket enligt min uppfattning också var riktigt. Nu skulle man i detta enskilda fall, därför att det gäller en lärarinna, avvika från tidigare tillämpad praxis. Jag kan inte för min del anse att ett sådant tillvägagångssätt kan vara riktigt.

Nu påpekas här att det bara är $1\frac{1}{10}$ av de 20 tjänstgöringsterminerna som fattas. Detta må vara riktigt, men om vi gå in för bifall till motionen är gärdet upprivet inte endast i fråga om lärarinnorna och med dem jämställda, utan för alla övriga i statens tjänst. Vi ha under innevarande års riksdag i bankoutskottet behandlat många motioner som gått ut på att man skulle göra undantag i pensionshänseende för sådana som efter 1934—1935 års pensionsreglemente kommit in under nya bestämmelser; det har gällt arbetare men även militärer och med dem jämställda. Bankoutskottet har konsekvent måst hävda den ståndpunkt som riksdagen förut intagit. Skola vi nu frångå den, finns det enligt min mening ingen möjlighet att säga var man skall sluta i detta avseende. Det är denna uppfattning som jag vill göra mig till tolk för och som jag vill hävda att riksdagen också måste hålla fast vid. Om vi här bryta med denna inställning, måste konsekvensen bli att samma regel skall följas icke endast beträffande dem som haft en anställning av liknande art som denna utan även ifråga om övriga befattningshavare. Man kan icke göra något undantag, emedan den eller den haft den eller den tjänstgöringen, den eller den ställningen eller därför att det gäller en enstaka lärarinna som eventuellt blir den sista på skansen enligt denna förordning. På grund av dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjögren: Herr talman! Jag är fullt medveten om att det är nödvändigt för bankoutskottet att följa vissa principer, men principerna få dock icke vara så stränga, att de icke i särskilt ömmande fall kunna frångås. Det synes mig vara alldeles tydligt att detta är ett dylikt fall, gällande en människa som enligt min mening bör hjälpas. Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr Holmdahl: Herr talman! De utav kammarens ledamöter, som suttit i kammaren någon längre tid, kunna vitsorda att jag ytterligt sällan uppträtt i dessa pensionsfrågor, och jag tror knappast att jag någonsin uppträtt i en pensionsfråga där bankoutskottet stått så enhälligt som denna gång. Denna min princip har berott på att jag är fullt medveten om att bankoutskottet måste vid behandlingen av dessa frågor följa bestämda principer, ofta på ett sätt som gör att det kan svida och så, att man måste göra sig döv för de ömmande omständigheterna. Jag är alltså fullt medveten om att det är nödvändigt för bankoutskottet att i stort sett handla på det sätt, som bankoutskottets ärade vice ordförande och nu senast herr Andersson i Falkenberg påpekat. När jag det oaktat för en gångs skull tillåter mig att uppträda i en pensionsfråga, är

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt. (Forts.)
 det emedan här enligt min mening verkligen föreligga så pass säregna omständigheter och emedan dessutom ett avsteg ifrån principerna härvidlag, för såvitt man kan bedöma, icke kan medföra några som helst konsekvenser. Det är därför som jag, herr talman, skall be att få säga några ord.

Jag kan fatta mig mycket kort. Jag vill tillåta mig påpeka att det är två skäl som synas mig på ett synnerligen starkt sätt tala för ett bifall till motionen. Det ena skälet är att den här ifrågavarande lärarinnan på grund av fullkomlig ovetenhet om konsekvenserna har — om jag får använda detta uttryck — avgått något för tidigt ifrån sin tjänst. Genom detta i fullkomlig ovetenhet om konsekvenserna företagna steg har hon förlorat ungefär hälften av den pension hon eljest hade rätt till. Som motionären fröken Hesselgren nyss erinrade om har hon nu blott, om man fränser pensionsreglering och dyrtidstilllägg, en pension på 435 kr. Hade hon inte avgått för tidigt hade hon fått en pension på omkring 845 kr., även oberäknat de två nyssnämnda posterna. Det är det ena skälet, mina herrar!

Det andra skälet som talar till förmån för motionärens ståndpunkt är, att denna lärarinna sammanlagt tjänstgjort åtskilligt längre tid än de 10 år som behövas för att erhålla detta pensionsbelopp, ehuru en liten del av denna tid icke kan tillräknas henne, beroende på formella skäl. Jag anser att också detta, som motionären själv framhöll, har en viss tyngd.

Slutligen skall jag tillåta mig säga några ord om skolöverstyrelsens ställning till denna sak. Uti bankoutskottets utlåtande får man den uppgiften att skolöverstyrelsen ställt sig på statskontorets ståndpunkt och avstyrkt bifall till denna lärarinnas besvär. Det är fullständigt riktigt, men jag ber att få lämna en upplysning som inte förekommer i handlingarna och det är, att skolöverstyrelsen senare tillstyrkt att denna lärarinna, beroende på dessa av mig och motionärerna berörda omständigheter, måtte av nåd få denna pension som här nu motioneras om.

Jag tillåter mig, herr talman, att på dessa skäl våga uttala den förhoppningen, att andra kammaren i likhet med första kammaren denna gång måtte bevilja det pensionstillägg på omkring 400 kr. det här är fråga om. Jag ber alltså att få yrka bifall till motionen.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Jag begärde egentligen ordet för att påpeka, att skolöverstyrelsen yttrat sig om detta ärende och därvid intagit samma ståndpunkt som övriga myndigheter. Nu har ju herr Holmdahl lämnat en redogörelse över hur denna fråga legat till, men jag vill då erinra om att sedan skolöverstyrelsen yttrat sig i frågan har ärendet varit underställt Kungl. Maj:t, men inte ens Kungl. Maj:t har kunnat bifalla framställningen. Av handlingarna framgår nämligen att en ansökan om tilläggspension »genom beslut av Kungl. Maj:t den 8 mars 1935 icke föranlett någon Kungl. Maj:t:s åtgärd» i berörda hänseende.

Om ett undantag i detta fall skulle göras, synes det mig riktigast att beslut därom kommer från Kungl. Maj:t, så att bankoutskottet och riksdagen ha något fast att hålla sig till och inte behöva fatta dylika beslut rörande enskilda motioner. Då blir gärdet upprivet även i framtiden.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Holmgren i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Ang. pension åt förra lärarinnan Karin Lämmerhirt. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 1 av utskottets förevarande utlåtande nr 23, bifaller de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Lovén begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 55 nej, varjämte 21 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3, angående pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen Johan Axel Johansson. *Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.*

I motion II: 91 hade herr *Brädefors* jämte fyra av andra kammarens övriga ledamöter hemställt, att riksdagen måtte besluta bevilja förre fortifikationsarbetsförmannen Johan Axel Johansson i Sävast pension till skäligt belopp.

Utskottet hemställde, att förevarande motion II: 91 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid punkten fogad reservation hade emellertid herrar Lovén och Paulsen förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 91, måtte medgiva, att förre fortifikationsarbetsförmannen Johan Axel Johansson finge från och med den 1 januari 1937 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Brädefors: Herr talman! Att jag jämte fyra av kammarens ledamöter i en motion hemställt att riksdagen måtte besluta bevilja f. d. fortifikationsförmannen Johan Axel Johansson i Sävast pension till skäligt belopp har skett därför att riksdagen i fjol fattade ett beslut som gav oss anledning återkomma i ett liknande ärende. Då gällde det en annan fortifikationsförmän i ungefär liknande omständigheter, för vilken det också hade motionerats om pension, som emellertid utskottet även då avstyrkte. Efter gemensam votering beslutade dock riksdagen bevilja denne fortifikationsförmän Sundström pension.

Vi ha nu i vår motion i år åberopat just det förhållandet, att en annan person i ungefär liknande omständigheter blivit beviljad pension. Utskottet, som yrkar avslag på vårt förslag, anför emellertid till sitt försvar att den man, som fick pension i fjol, hade litet längre tjänstgöringstid. Han hade nämligen

Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

3 år och 7 månader längre tjänstgöringstid än den fortifikationsförman det nu gäller, Axel Johansson. Man skulle då vilja ställa den frågan till utskottet och dess ledamöter här i kammaren: var är det gränsen går? Denne Johansson, som vi nu motionerat om pension åt, har ju den bestyrkta tjänstgöringstiden av 15 år 8 månader och 26 dagar. Utskottet betonar att han på grund av sin kortare tjänstgöringstid inte kan jämföras med den person som i följd efter gemensam votering fick pension. Men om man också anser att Sundströms tjänstgöringstid, 19 $\frac{1}{2}$ år, skulle vara det minimum i detta avseende, som utskottet kräver för pensions beviljande, då måste vi ändå säga att bankoutskottets principer — som det ju talades om i den föregående frågan — i så fall äro mycket tänjbara. Bankoutskottet har nämligen på andra punkter i detta utlåtande yrkat bifall till förslag om pension åt sådana som inte ha mer än omkring 17 års tjänstgöringstid. En viss princip tycks bankoutskottet i varje fall ha, den nämligen att inte se sakligt på förslagens innehåll, utan endast taga hänsyn till varifrån respektive förslag kommer. Kommer det från enskilda motionärer är det förkastligt, hur sakligt starkt det än är, men kommer förslaget från Kungl. Maj:t så är det starkt i utskottet, hur svagt det än kan vara i sak.

Den tid denne Johansson såsom järnvägsarbetare varit anställd i statstjänst utöver dessa 15 år 8 månader 26 dagar kan icke räknas, säger utskottet, emedan han då arbetade under entreprenör. Det är synd om principerna även i detta fall. Riksdagen har förut beviljat pension åt en enskild entreprenör som arbetat för statens räkning — varför då inte kunna pensionera också sådana, som eventuellt arbetat under en sådan entreprenör i statens tjänst? Vi känna till fallet, mannen fick 3,000 kronor i pension av riksdagen och var entreprenör för riksdagshusbygget. Jag tror mig för övrigt veta att även personer med kortare tjänstgöringstid än de 15 år, som denne Johansson varit anställd, ha beviljats pension av riksdagen. Det har berättats mig att även personer med blott omkring 11 års tjänstgöring beviljats pension av riksdagen.

Vid denna punkt av utskottets utlåtande har fogats en reservation av herrar Lovén och Paulsen, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den föreslagna pensionen åt Johansson, och jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! På grund av det beslut, som kammaren nyligen fattat vid punkt 1 av detta utlåtande, må det vara tillåtet att göra överläggningen om denna punkt i viss mån till en fortsättning av den, som ägde rum då.

Det är riktigt, som här erinrats om, att bankoutskottet försökt att uppehålla vissa principer. Utskottet har allvarligt strävat efter dels att försöka skipa rättvisa, dels att iakttaga de formella regler, som i allmänhet böra gälla för pensionsväsendet för att man skall ha några regler att gå efter. Sådana skäl som att vederbörande varit i stort behov av pension och i hög grad gjort sig förtjänta därav, fastän någon formell brist förelegat i hans kompetens, ha ofta fått skjutas åt sidan, därför att man varit rädd för att komma ut allt för långt i fråga om pensionsväsendets utbredning. Det finns i vårt land så många 100,000 medborgare, som ha gjort staten stora tjänster genom sitt arbete men som staten lämnar utan att ge dem någon särskild erkänsla, och detta beror som bekant på att vi måste på någon punkt begränsa pensionsväsendet. Det måste på något sätt avgränsas, så att inte alla kunna ställa krav på staten på annan pension än den som utgår genom den allmänna folkpensioneringen.

Ang. pension åt före fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

Kammaren har genom sitt nyss fattade beslut sagt ungefär det, att när ömmande skäl tala för en pension, bör man bifalla den, även om det är ganska stora formella brister i vederbörandes kompetens. Jag har hört till dem inom utskottet, som vid mer än ett tillfälle förfäktat den meningen, att man skulle se bort ifrån sådana formella brister. Ställer sig riksdagen på den ståndpunkten, så bär det följaktligen inte mig emot på något sätt. Men vi skola komma ihåg, att göra vi det i det ena fallet, få vi lov att göra det även i det andra. Jag befarar, att det beslut, som nyss fattats av kammaren, inte kommer att medföra en sådan förändring i riksdagens inställning. Det är i stället mycket som tyder på, att om det gäller ett pensionsärende för någon, som varit knuten till statstjänst i tjänstemannaställning eller som lärare, då har kammarens hjärta mycket lätt för att vekna. Men när det kommer en gammal utsliten arbetare med i stort sett samma formella brister i sin kompetens för pension, har man inte på långt när så lätt för att säga ja. Fortsätter detta, så betyder det, att var och en, som på något sätt i tjänstemannaställning arbetat åt staten, kommer att bli gynnad, men arbetarpersonalen kommer i långt flera fall att få nej av riksdagen.

Jag tror emellertid, att om man vill gå in för de principer, som kammaren nyss har hävdad i beslutet om fröken Lämmerhirt, så har man möjlighet — under förutsättning att man åtminstone lägger ned litet flit på att hålla balansen — att komma den verkliga rättvisan närmare än om man uteslutande håller sig till de formella grunderna. När nu kammaren fattat ett sådant beslut, anser jag följaktligen mig icke kunna vidhålla den ståndpunkt jag intagit i utskottet. Ty jag betraktar kamrarnas samstämmiga beslut i dag i detta pensionsärende som nya signaler, och då jag inte har något emot att statens medel få något rikligare komma dessa fattiga människor till godo, som dock på ett eller annat sätt tjänat staten, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Lovén och Paulsen avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Munkaljungby, *Bäckström*, *Jonsson* i Haverö, *Sundström* i Vikmanshyttan och *Ericsson* i Sörsjön.

Herr **Lovén**: Herr talman! Avslagsyrkandet från utskottets sida på denna motion baserar sig som synes på, att personen i fråga inte skulle ha tillräckligt lång tjänstetid. Man har räknat litet snålt och kommit till, att han inte har så många år, som erfordras för erhållande av pension. Han har emellertid i nära 16 år varit i verklig statstjänst. Han har under flera år varit vid S. J:s banbyggnader. Man vill visserligen låta påskina, att detta varit entreprenadarbete, men räknar man alldeles så litet välvilligt på hela den tid, han arbetat för statens räkning, kan han dock komma upp till de tjänsteår, som han borde ha för att få denna lilla pension.

Utöver vad herr Brädefors och senast herr Gustavson i Västerås sagt skall jag be att få tillägga endast några ord. Är det, som herr Gustavson sade, ömmande i det ena fallet, är det, herr talman, ömmande även i det andra fallet. Är det synd om en gammal dam, som varit lärarinna, är det lika mycket synd om en gammal rallare, som sitter uppe i Norrland och halvsvälter. Men Stockholmsbanken står alldeles tom nu, och de, som förut talade och röstade för lärarinnan, ha nu intet intresse. Men man hade lyckats engagera så många framstående personer, som talade för denna motion, så att den gick igenom i båda kamrarna. Jag skall, herr talman, med mycket stort intresse studera celluloidremsan och se, hur man röstat. Ty trots att myndigheterna gång på gång avslagit hennes framställning om pension, röstade man för

Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

att denna pension skulle beviljas. Men nu får man ingen hjälp av generaldirektör Holmdahl i skolöverstyrelsen, ingen hjälp av fröken Hesselgren och allra minst någon hjälp av första kammaren. Men jag vill säga som herr Gustavson sade, att skola vi slå in på denna väg och inte räkna så noga på tjänsteåren, skola vi inte alls bry oss om vad Kungl. Maj:t sagt, utan då skall bankoutskottet tillstyrka pensioner åt alla dessa gamla personer, som behöva pension och böra ha det efter denna dag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Med herr Lovén förenade sig herr *Fält*.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag yttra mig synnerligen kort.

Jag vill endast fästa uppmärksamheten på, att den man, varom nu är fråga, slutade sin anställning för över 16 år sedan vid en ålder av 47 år. Bankoutskottet har i år icke kunnat finna någon anledning att frångå den ståndpunkt, som utskottet intagit i precis samma fråga vid såväl 1933 och 1934 som 1935 års riksdagar.

Herr Gustavson i Västerås nämnde, att det skulle vara nya signaler eller nya toner på grund av kamrarnas under första punkten nyss fattade beslut. Det är visst inte några nya toner, utan tvärtom ett potpurri på gamla välkända toner, och jag kan ingalunda dela herr Lovéns uppfattning, att en stor revolution ägt rum och att vi hädanefter bli tvungna att bifalla varje framställning, som göres till riksdagen i pensionsfrågor. Gör man sådant gällande, lägger man in alldeles för mycket i vad som förekommit i dag. Jag tror vi kunna ta saken lugnt. Framför allt tror jag inte man skall göra på det sättet, att riksdagen i år frånträder vad den beslutat 1933, 1934 och 1935.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Det är självklart, att om man skulle taga intryck av det beslut, som riksdagen nyss fattade, skulle man instämma med reservanterna. Jag hör emellertid inte till de människor, som så lätt hoppa över från den ena uppfattningen till den andra. Har man hävdat en ståndpunkt, får man väl också fullfölja den. Jag kommer därför att yrka bifall till utskottets hemställan, och jag skall bara med några ord motivera detta.

Herr Holmgren har förut berört samma sak. Mannen i fråga slutade sin anställning i statens tjänst då han var 47 år. Det är 16 år sedan dess. Han har inte haft anställning i statens tjänst det antal år, som förut principiellt fordrats för åtnjutande av pension. De två beslut, som föreligga till jämförelse, fattades under vissa egendomliga omständigheter. Det ena beslutet skedde, vågar jag hävda, till följd av en överrumpling ungefär på samma sätt som vid det andra beslutet i dag — det gällde då en person, vars namn jag inte kommer ihåg. Sedan fördes detta fram som motiv för bifall till den framställning, som nu föreligger. Riksdagen har åren 1934 och 1935 bifallit bankoutskottets avslagsyrkande och har sålunda tvenne gånger förut tagit ställning till frågan. Nu skulle vi vara färdiga att gå in för andra principer därför att riksdagen nyligen fattat ett beslut, som jag för min del i den mån det varit mig möjligt varnat för. Jag kan inte på grundval av detta beslut ändra den uppfattning jag har. Skall riksdagen — jag upprepar vad jag vid ett tidigare tillfälle nämnde — följa reservanterna, blir gärdet upprivet, och man vet inte, var man skall börja eller sluta. Följden måste då bli, om man skall handla i kon-

Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

sekvens med det nyss fattade beslutet, att vi sällan eller aldrig i bankoutskottet behöva pröva pensionsansökningarna utan kort och gott skola yrka bifall till dem. Jag kan för min del inte vara med om något dylikt, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! Jag erinrar mig väl vilken villervalla det var ända till för några år sedan, när det gällde bankoutskottets utlåtanden. Det togs fram den ena motionen efter den andra, och det blev timplånga debatter om varje punkt. Då fann man, att det var fullkomligt ohållbart att hålla på så i längden. Bankoutskottet fick tillsägelse av många framstående ledamöter av riksdagen att koncentrera sig och att gå efter vissa principer, då det i annat fall vore rent ogörligt. Jag har i bankoutskottet hört, vilka grundliga utredningar som företagas i varje särskilt fall, och jag försäkrar herrarna, att ingen kan ha anledning tro, att inte vartenda fall blir mycket omständligt prövat. Det råder ingen ovilja mot dessa, för vilka begärd pension ej kan förordas, utan det är ju så, att man måste gå efter vissa uppgjorda regler. Man gör också vad man kan för att jämka, när det föreligger något gränsfall.

Herr Gustavson i Västerås uppträdde här och yttrade, att han, då föregående beslut gick i den riktning det gjorde, gäve upp fältet. Jag vill inte ge något lovord åt det beslut, som fattades, och jag röstade också mot reservanternas förslag, men nog är det konstigt att sedan man haft en mening i utskottet, där man haft tillfälle att pröva ärendet i fråga, komma och säga, att eftersom ett visst beslut förut fattats, ger man upp. Det förstår väl damerna och herrarna, att skall man gå ut ifrån sådana utgångspunkter, blir det hela ogörligt. Då får man göra som herr Andersson i Falkenberg sade: låta bli att pröva de olika fallen utan taga det hela på en slump.

Känsloskålen få väl inte ändå springa i väg med sunda förnuftet. Jag tänker många gånger, när jag lyssnar till herr Anderson i Råstock, när han håller på sina principer och talar för dem, att det verkligen är någonting att hålla sig till. Man får inte flaxa hit och dit utan måste taga saker och ting, som de böra tagas, och inte bedöma dem godtyckligt.

Jag kan inte annat än yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror, att kammaren gör rätt, om den följer utskottsbetänkandet, när det gäller dessa pensionsärenden, ty dessa äro väl och noggrant prövade.

Herr Paulsen: Herr talman! När jag tillsammans med herr Lovén reserverade mig mot utskottets hemställan, gjorde jag det därför, att jag ansåg, att mannen i fråga var lika berättigad till pension som denne Sundström, som beviljades pension föregående år.

Herr Gustavson i Västerås yttrade, att när det gällde lärarinnan Lämmerhirt under punkt 1 var man vekhjärtad, då man gick med på att bevilja henne pension, fastän hon inte uppfyllde fordringarna. Det var en person av den klassen det, menade han; när det vore fråga om en arbetare, bleve beslutet ett helt annat. Jag vill för min del inte tro, att kammarens ledamöter äro beskaffade på det sättet. Jag skulle tro, att deras hjärtan tala även i de fall, då det gäller arbetare. Och vore det så, att det vore en fulltalig kammare, som finge del av hur saken ligger till, är jag fullkomligt övertygad om att kammaren så gott som enhälligt följde reservanterna. Jag kan inte tänka mig, att man skulle döma på annat sätt än att denne man bör ha pension likaväl som Sundström i föl.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande följande reservationen.

Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

Herr Gustavson i Västerås: Herr talman! Med anledning av den anmärkning herr Osberg gjorde rörande mitt ställningstagande vill jag bara säga, att om riksdagens båda kamrar, när de i dag ställts inför valet att antingen gå efter vad som är formellt riktigt och försvarligt eller låta hjärtat tala, följt den senare vägen och uttalat, att här skall den som behöver det ha en bättre pension, måtte det väl ha inträtt en ändring i saken av den art, att även en utskottsledamot kan låta påverka sig därav. Det är kammarledamöternas sak att tänka sig för, innan de besluta, och det är sedan inte utskottsledamöternas sak att mästra riksdagen för vad den beslutar. Jag tror, att om man tänker på det beslut kammaren nyss fattade under punkt 1 och tager hänsyn till vad det innebär, kan man inte sedan stå fast vid den ståndpunkt utskottsmajoriteten intagit, när det gäller punkt 3.

Herr Brädefors: Herr talman! När herr Holmgren här försökte hänga sig fast vid det sista halmstrået, att det är 16 år sedan denne man slutade sin anställning, utgick han från den beräkning jag redan kritiserat, nämligen att inte medräkna i anställning hos staten den tid han deltagit i järnvägsbyggnadsarbete. Det är nämligen så enligt utskottets egen redogörelse, att hans tjänstetid vid fortifikationsarbetet slutade 1920 men att han arbetat vid järnvägsbyggnader under tiden 1921—1925. Han fortsatte alltså med statsarbete fastän på ett annat område. Det verkar, som om det förflutit en avskräckande lång tid sedan han slutade, när man inte räknar med en del av hans anställning i statens tjänst.

Herr Lovén: Herr talman! Blott ett par ord. Med anledning av herrar Osbergs och Anderssons i Falkenberg anmärkningar mot herr Gustavson i Västerås, vill jag säga, att om jag varit i herr Gustavsons ställe, hade jag gjort precis som han såsom en protest mot det sätt, på vilket kammaren behandlar bankoutskottet. När det passar sig så, får det bli strykpojke åt vissa motionärer och deras uppagerade medhjälpare. I andra fall lämnas det helt åt sitt öde. Jag anser, att herr Gustavson handlat alldeles riktigt. Man får lov att fatta litet humör någon gång, herr talman, när man ser, på vilket sätt bankoutskottet blir behandlat.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Holmgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 23, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-

Ang. pension åt förre fortifikationsarbetsförmannen J. A. Johansson.
(Forts.)

propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 21.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr förste vice talmannen *Jeppsson*, nr 458, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, angående vissa anslag till lotsverket m. m.;

herr *Annér m. fl.*, nr 459, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för ytterligare utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m., och

herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*, nr 460, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående överförande av vissa kronoparker i Jämtlands län till renbetesfjällen m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 22.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till herr **Lundqvist**, som anförde: *Interpellation.*
Herr talman! Genom pressen har under de senaste dagarna uppmärksamheten fästs på vissa missförhållanden beträffande skolbarnens hälsotillstånd särskilt inom de stora lappmarkssocknarna i Västerbottens län.

Enligt tidningsuttalandena skulle tusentals barn vara undernärda och i trängande behov av bättre och sund näring. Bristen på varma underkläder skulle även vara stor.

Dessa underrättelser från de nordligare delarna av vårt land ha framkallat deltagande från skilda håll. Så har jordbruksministern redan ställt i utsikt, att vissa medel möjligen skulle kunna ställas till förfogande för att i någon mån bidra till att täcka det föreliggande behovet. Såväl Röda korset som föreningen Rädde barnen ha redan trätt till. Insamlingar ha startats. Enskilda personer ha också redan skänkt aktningvärda bidrag.

Emellertid ha dessa skildringar uppifrån Lappmarken för mången inneburit en överraskning. Den sociala omvårdnaden i vårt land står på erkänt hög nivå, och det har ju därför knappast kunnat antas, att förhållandena inom vissa landsdelar skulle kunna gestalta sig på det sätt, som enligt tidningsuttalandena här skulle vara fallet.

Under sådana förhållanden synes det angeläget att genom statsmakternas försorg få närmare klarlagt, huru förhållandena i berörda trakter verkligen gestalta sig och, därest det skulle visa sig att brister förekomma i den utsträckning, som antytts, var orsakerna härtill kunna vara att söka.

I anslutning till vad jag anført tillåter jag mig anhålla om kammarens tillstånd att till herr socialministern få rikta följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat de uttalanden, som i pressen de senaste dagarna förekommit rörande undernäring bland barnen särskilt i vissa lappmarkskommuner?

2) Kan det förväntas, att regeringen utan tidsutdräkt låter verkställa en

Interpellation. (Forts.)

ingående utredning för att få klarlagt det nuvarande läget i berörda trakter samt orsakerna till eventuella missförhållanden?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 23.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skriveelse, nr 120, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt reglering av tillverkningen och avsättningen av potatismjöl.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.42 e. m.

In fidem
Per Crowvall.

Onsdagen den 17 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 269, med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslag).

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas, att herr Nils Ivar Johansson på grund av sjukdom ej kan delta i riksdagens arbete fr. o. m. $\frac{10}{3}$ t. o. m. $\frac{4}{4}$ 1937.

Stockholm den 16 mars 1937.

B. Fromm,
leg. läkare.

§ 3.

Herr förste vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning bankoutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Punkterna 4—15.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Punkten 16, angående pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren **Otto Eriksson**. *Ang. pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren O. Eriksson.*

I motion II: 29 hade herr *Brädefors* jämte fyra av andra kammarens övriga ledamöter hemställt, att riksdagen måtte besluta bevilja f. d. ban- och byggnadsarbetaren vid statens järnvägar **Otto Eriksson** i Linaälv pension i enlighet med de grunder, som gällde för viss arbetspersonal i statens tjänst.

Utskottet hemställde, att förevarande motion II: 29 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Brädefors**: Herr talman! Utskottet har i föreliggande punkt enhälligt tillstyrkt avslag på den motion vi framlämnat från kommunistiska gruppen. Utskottet har kommit med en hel del motiveringar, och jag skall litet närmare granska några av dem.

Vad först beträffar anställningstidens längd, säger utskottet, att den kan beräknas till 6 år och 308 dagar. Jag känner inte till, vilka källor utskottet haft att tillgå, när utskottet beräknat anställningstiden. Enligt Erikssons egna uppgifter, vilka bestyrkts huvudsakligen av trenne intyg — ett par av hans förutvarande arbetskamrater och ett av en överbanmästare — utgör hans anställningstid cirka 15 år. Därtill kommer, att han har arbetat vid domänverkets arbeten under 7 vintrar. Sammanlagda tiden för hans anställning i statens tjänst kan alltså beräknas till ungefär 20 år. Nu är det väl så, att utskottet stöder sig även på vissa andra uppgifter än dem jag lämnat till utskottet. Utom de nämnda intygen av Erikssons arbetskamrater har jag till utskottet överlämnat ett par antagningsböcker med vederbörligen påtecknade arbetsbetyg. Jag antager, att utskottet granskat allt detta, men ändå har utskottet kommit till den slutsatsen, att anställningstiden uppgått till i det närmaste 7 år.

Dessutom, säger utskottet, är mannen i fråga ägare av ett hemman. Jag känner inte heller till, varifrån utskottet fått den uppgiften, men jag har också fått uppgifter om Erikssons egendomsförhållanden, och de äro stridande mot dem utskottet åberopar. Det är nämligen så, att han inte är ägare av ett hemman utan att han däruppe i fjällbygderna vid Linaälvs station mellan Gällivare och Kiruna arrenderar en odlingslägenhet av domänverket. Detta kan under alla förhållanden inte jämföras med att äga ett hemman, som kan ge försörjning åt den som där arbetar.

Men det är inte detta, som är det mest vidriga av det som kommer till synes i bankoutskottets utlåtande. En ännu mer kuriös upplysning har lämnats av distriktschefen vid statens järnvägars femte distrikt angående Erikssons arbetstid — den refereras i utlåtandet. Distriktschefen säger, att det är sannolikt, att Eriksson särskilt under sommartiden måst ägna sig åt sitt jordbruk, och att hans anställning vid statens järnvägar därför varit kort. När utskottet läst alla dessa intyg, vilket jag förmodar att utskottet gjort, eftersom utskottet haft dem i sin hand, tycker jag, att det är egendomligt att i utlåtandet taga in vad distriktschefen sagt. Utom de två intyg av Erikssons arbetskamrater, som jag omtalat och som innehålla, att han under sommarmånaderna arbetat en längre tid vid statens järnvägar som banarbetare, finns det ett intyg av överbanmästaren, vilket jag ber att få läsa upp. Överbanmästaren Lind säger: »På begäran intygas härmed, att arbetaren **Otto Eriksson**, född den 26 februari 1876, arbetat vid statsbanebyggnaden Gällivare—Riksgränsen å linjen Sik-träsk—Linaälv från början av januari månad 1900 t. o. m. hösten 1902 samt att han från nämnda tid arbetat vid Linaälv frånsett någon kortare tid under

Ang. pension åt före ban- och byggnadsarbetaren O. Eriksson. (Forts.)
vintrarna under min tjänstgöringstid där t. o. m. den 1 augusti 1910, då jag flyttade därifrån.» Det är poängterat särskilt, att han varit borta från arbetet *under vintrarna*. Detsamma hade två andra intygsgivare sagt. De två antagningsböcker, som Eriksson skickat och som varit till utskottets påseende och studium, utvisa också anställningstiden. 1925 var han anställd vid statens järnvägar 11 maj—10 oktober. År 1926 innehade han anställning där från och med den 17 juni. Från det året finns intet arbetsbetyg, som innehåller uppgift om datum för anställningstidens slut, men Eriksson själv säger, att han arbetade 3 månader från den 17 juni. 1927 arbetade han där under tiden 4 juli—24 september, 1934 under tiden 30 maj—25 september, 1935 under tiden 1 juni—12 oktober. Nog trodde jag, att bankoutskottets ledamöter visste åtminstone under vilka månader sommaren är uppe i Lappland. När de inte tycks veta det, är det synnerligen befogat, att en riksdagsresa kommer till stånd till dessa trakter.

Jag tycker i alla fall, att när man kommer med så ovederhäftiga påståenden som distriktschefen, är det långsökt av utskottet att taga dem till utgångspunkt för avslag på det i motionen framställda anspråket på pension åt denna person. Jag kan inte heller se annat än att i de rader, som utgör utskottets motivering, utskottet delvis citerar vad distriktschefen uttalat. Det heter: »Då av utredningen i ärendet framgår, att Erikssons styrkta anställningstid i statens tjänst varit av tämligen ringa omfattning — allenast inemot 7 år — samt dessutom synes icke hava utgjort hans huvudsakliga sysselsättning, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka beviljandet av pension i förevarande fall.» Utskottet har alltså haft samma mening som distriktschefen, nämligen att anställningen i statens tjänst inte utgjort hans huvudsakliga sysselsättning, detta trots intygen av dem som varit närmast honom i arbetet.

Nu är det så, som Eriksson i sin skrivelse själv påpekat — utskottet har också fått del av denna skrivelse — att vid den tid, då Eriksson började vid järnvägen, var det inte brukligt att taga några arbetsbetyg. Arbetarna — antingen de arbetade i statens tjänst eller annorstädes — brydde sig inte om arbetsbetygen, ty de hade sällan nytta av dem. Så var det med Eriksson också. Han har förklarat, att det för honom varit omöjligt att skaffa intyg rörande den tid han förr var anställd på grund av att handlingarna blivit förstörda vid en eldsvåda på en banexpedition — han säger inte var, men jag förmodar att det var på Gällivare banexpedition, ty under denna lyder Lina-älv.

Jag har också märkt, att riksdagen nyss beviljat pension i ett fall, där myndigheterna uttalat, att vederbörande haft endast 9 års sådan anställning, som fordras för beviljande av pension. Om man skulle jämställa tidsberäkningen i det fallet med Erikssons, skulle Erikssons verkliga anställningstid uppgå till omkring 15 år — och då hade man ändå inte räknat med det arbete han utfört åt domänverket. Han skulle sålunda vara ännu mer berättigad än den person, vars pension nyss klubbfastes här.

Jag tycker, att det är en skandalös behandling man ger dessa statens gamla, utslitna arbetare, när man så lättvindigt från statsmakternas sida slår ifrån sig all skyldighet och brutalt hänvisar de gamla och orkeslösa till fattigvården, som är skyldig att underhålla dem under deras återstående livstid. Visserligen kan man resonera på det sätt herr Andersson i Falkenberg gjorde och säga, att man kan ha hjärta för dem, när man är här i kammaren, men om man tillhör bankoutskottet kan man bli hjärtlös. Nu har kammaren bevisat, att kammaren har mera hjärta för dessa människor än bankoutskottet. Det har visat sig såväl i år som föregående år. Då skulle man kanske kunna förutsätta, att även i detta fall, trots att utskottet enhälligt tillstyrkt avslag på motionen, det

Ang. pension åt före ban- och byggnadsarbetaren O. Eriksson. (Forts.)
åtminstone hos andra kammaren, som nu har arbetarmajoritet, skall finnas hjärta för gamla utslitna arbetare, och att kammaren sålunda skall bevilja denna pension.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår motion.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag måste säga, att jag tycker, att motionären använde väl starka uttryck. Att, när man försvarar en princip, som hittills följts av bankoutskottet och som riksdagen givit anvisning på, bli beskyldd för att vara hjärtlös och ohjälpsam är väl hårt. Jag tycker också, att det är att komma med väl skarpa ord, när det sägs, att utskottet byggt sin uppfattning i denna fråga på ovederhäftiga uppgifter och att den blivit föremål för en skandalös behandling. Utskottet har i detta liksom i andra fall haft att pröva de uppgifter, som motionärerna lämnat i sina motioner, och dessutom de uppgifter, som införskaffats från vederbörande myndigheter, och det får förlåtas utskottet, om det i flertalet fall känner sig förpliktad att sätta största tilltron till de uppgifter, som inkomma från vederbörande tjänstemän och från vederbörande ansvariga ledning i statens verk. Detta förefaller mig endast helt naturligt.

Här föreligger ett sådant fall. Det har inte inom utskottet åtminstone kunsknat styrkas annat än det som här uppgivits, nämligen att mannens anställning i statens tjänst inte uppgått till längre tid än sammanlagt ej fullt 7 år. Att under sådana förhållanden fordra, att riksdagen skall träda in för att lämna pension, synes mig, trots det i detta fall föreliggande trängande behovet, vara att ställa alldeles för stora anspråk på riksdagen. Vi få ändå göra klart för oss, att det är en avsevärd del, för att inte säga den övervägande delen av landets befolkning, som inte i någon form har anställning i statens tjänst och som inte få någon hjälp i liknande fall. Att då lämna pension i ett fall som detta tycker jag inte att man kan i ansvarig ställning medverka till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Brädefors**: Herr talman! Jag vill säga till herr Andersson i Falkenberg, att jag inte använde för starka uttryck. Jag relaterade en del ifrån dessa antagningsböcker, som äro underskrivna av statens järnvägars egna tjänstemän, och jämförde detta med utskottets uttalande. Distriktschefens påstående, att Eriksson använt sommarmånaderna till att sköta sitt eget jordbruk, betecknade jag som ovederhäftigt, och det är ingalunda ett för starkt uttryck. Dokumenten av statens järnvägars egna tjänstemän bestyrka vad jag sagt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 17—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Föredrogos vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid arbetet å rikets ekonomiska försvarsberedskap; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

*Ang. portot
för lokal
postbefordran.*

Vidare föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 16, i anledning av väckta motioner dels om sänkning av portot för lokal postbefordran av brev dels och angående viss ändring av gällande bestämmelser om brevbefordran mot lokalporto.

Därvid anförde:

Herr Närlinge: Herr talman! Jag förstår ju, att det inte är att räkna med att vinna riksdagens bifall till det förslag jag framställt i min motion. Det torde, när ett enhälligt utskott avstyrkt motionen, vara otänkbart. Jag vill dock med några få ord göra en liten jämförelse mellan hur det är beställt med postbefordran i Stockholm, andra städer och större samhällen å ena sidan samt huru vi å andra sidan ha det ute på landsbygden.

Orsaken till att jag väckt denna motion är, att jag vid flera tillfällen, särskilt i min hembygd, sett, hurusom exempelvis en ordförande i kommunalfullmäktige etc., när han skall kalla ledamöterna till sammanträde, då, även om kallelsebrevet skola befordras endast någon kilometer från poststationen med lantbrevbärare, får betala riksporto eller 15 öre. Vi jordbrukare bli ju, ofta ålagda att lämna uppgifter till kronobetjäningen. Det kan gälla jordbruksräkning och det kan vara andra uppgifter, som skola lämnas till närmaste fjärdingsman. Om dessa uppgifter befordras genom lantbrevbärare till närmaste poststation, måste vi hur kort befordringssträckan än är betala 15 öre, under det att exempelvis i Stockholm med omgivning lokalportot gäller för en befordringssträcka om flera mil. Ett brev kan ju t. ex. läggas i en brevlåda i Stockholms utkant i öster, där det sedan hämtas av postens tjänstemän och bäres ut av lokalbrevbärare ända upp i respektive adressats våning i motsatta utkanten av staden för endast 10 öre. Det är denna jämförelse som gjort, att jag anser landsbygden i förevarande hänseende eftersatt.

Generalpoststyrelsen har i anledning av motionen avgivit ett långt betänkande, som enligt min mening gjort frågan mer invecklad än den i själva verket är. Jag kan nämligen icke dela den uppfattningen, att det skall möta särskilda svårigheter att utvidga området för lokalporto såsom jag föreslagit i min motion. Men jag förstår, att det är absolut otänkbart att få riksdagen med på förslaget. Jag har emellertid velat fästa uppmärksamheten vid detta förhållande, som ju är påtagligt för oss ute i bygderna. Man kan icke komma ifrån att här föreligger en orättvisa.

Men det är inte bara i det fallet, som landsbygden är eftersatt. Riksdagen skrev ju i fjol — och det har bevillningsutskottet i år påmint om — att man önskade få förbättrade postförhållanden för landsbygden, d. v. s. att man skulle få en förbättrad lantbrevbäring. Det är ju fortfarande på det sättet, särskilt i stora delar av den uppländska landsbygden, som jag känner bäst till, att vi få post 4 dagar i veckan. Exempelvis från en sådan poststation som Björklinge bäres posten ut 4 dagar i veckan, måndag, onsdag, fredag och lördag. Om vi ha en daglig tidning, blir den 2 dagar gammal, innan vi erhålla den. Man tycker, att det borde snarast möjligt kunna ändras, så att vi åtminstone finge utbäring av vår post 6 dagar i veckan.

Jag skall, herr talman, inte yrka bifall till min motion, men jag har i an-

Ang. portot för lokal postbefordran. (Forts.)

ledning av utskottets utlåtande i varje fall velat passa på tillfället att något tala om, hur dåligt vi verkligen fortfarande ha det ställt med postgången på landsbygden.

Herr Lundqvist: Herr talman! Jag skall be att få instämma i de synpunkter, som herr Närlinge här uttalat, och jag skulle vilja göra en hemställan till regeringen, att man från regeringens sida ville intressera sig för frågan om lokalportot. Denna fråga har tidigare vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Det förefaller, som om de synpunkter, vilka äro framkomna i motionen och här understrukits av herr Närlinge, äro värda allt beaktande. Men det finnes även andra vägande skäl att titta närmare på frågan.

För närvarande är det ju bl. a. så, att lokalportot gäller inom stads område men dessutom till vissa orter inom den närmaste rayonen. Om jag då ser på förhållandena t. ex. för Stockholms vidkommande, finner jag det märkliga förhållandet, att jag kan t. ex. skicka ett brev för lokalporto till en plats, som ligger i det närmaste 2 mil utanför Stockholm åt ett håll, medan jag inte kan för samma porto skicka ett brev till en plats, som ligger endast 10—12 kilometer utanför staden åt ett annat håll. Det är en ojämnhet, som f. n. gör sig gällande på detta område och som enligt min mening borde göra det angeläget för generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:t att ägna frågan en ingående uppmärksamhet. Eftersom frågan blivit bragt på tal, tillåter jag mig med dessa ord uttala en vädjan, att man ännu en gång må upptaga frågan till mera ingående prövning, än som synes ha skett under de senaste åren.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härpå föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikrafträdandet av föreskriven skatt å motorsprit; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Falkenbergs järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten; och

nr 25, i anledning av väckt motion om revision av pensionsvillkoren för skogs-vårdsstyrelsernas befattningshavare.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 7.

Till behandling företogs härpå första lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckt motion angående införande av skyldighet för fastighetsägare att borttaga eller avkvista för grannfastighet besvärande träd.

*Ang. för
grannfastighet
besvärande
träd.*

Därvid anförde

Herr Gustafsson i Lekåsa: Herr förste vice talman! Då min motion i första lagutskottet vunnit en mycket vänlig behandling och det dessutom har hänvisats till den fortgående utredningen i ämnet, så har jag, herr förste vice talman, intet yrkande utan vill endast hemställa, att denna utredning snarast

Andra kammarens protokoll 1937. Nr 19.

Ang. för grannfastighet besvärande träd. (Forts.)
 möjligt måtte ske, så att vi på denna så vitala punkt måtte få motse ett lagförslag i detta ärende. Jag har, som sagt, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion angående revision av lagen om ekonomiska föreningar i syfte att bättre tillgodose mindre andelsägares intressen, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. viss skyldighet för aktiebolag m. fl. i fråga om användandet av vinst. Första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckta motioner om skyldighet för industri- och handelsidkande aktiebolag m. fl. företag att använda under goda ekonomiska tider uppkommen vinst till konsolidering av sin ekonomiska ställning, föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Pettersson i Rosta: Herr talman! Jag vill bara säga några ord eftersom jag är motionär i frågan.

Jag vill erinra om förhållandena under krisåren. Fabrikationen sattes i gång, det byggdes fabriker och det tjänades pengar, vilket sedermera återverkade så, att utvidgningarna blevo för stora, gratisaktier kommo undan för undan och aktiejobbarna kommo igång med sina affärer o. s. v. Sedermera kom krisen och utdelningarna försvunno och arbetslösheten inställde sig. Det är givet, att ett sådant tillstånd inte är nöjaktigt eller fördelaktigt vare sig för industrien eller andra näringar, utan det är mera lämpligt, om de få arbeta mera i lugn och ro. Man har sett exempel på och även hört, hur aktiejobbare drivit bolagsstyrelser att ge stora utdelningar o. s. v.

Nu äro vi återigen på höjdpunkten i detta avseende: aktievärdena stiga och utdelningarna likaså. Då ha motionärerna ansett lämpligt att få frågan utredd för att få lugnare förhållanden i detta avseende. Nu har inte utskottet velat vara med om denna utredning, därför att det redan varit en utredning, men utskottet har varit särskilt välvilligt i sitt utlåtande, och därför kunde det inte vara så mycket att säga. Det har emellertid varit en kommitté, som sedan 1933 haft frågan under behandling, och den kommittén fick saligen avlida den 1 mars 1935. Sedermera har lagberedningen fått hand om frågan. Det skulle ändå i detta fall ha varit lämpligt, om utskottet biträtt motionen och förordat en skyndsam utredning av lagberedningen för att sedan få fram frågan till kommande riksdag.

Nu uttalar jag i varje fall den förhoppningen, att regeringen må taga hand om denna fråga, så att den kan komma på riksdagens bord ett kommande år. Man vet ju inte, hur länge den här högkonjunkturen kan komma att vara. Därför ber jag, herr förste vice talman — då jag intet yrkande har — att få uttala den förhoppningen, att frågan snart måtte bli utredd.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter föredrogs vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av utskökningslagen; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående bestridandet av kostnaderna för hemtransport av avliden sjöman, som varit anställd å svenskt fartyg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion angående utbytande av vittneseden mot en i högtidlig och bindande form avgiven försäkran eller förklaring.

*Ang. vittnes-
edens ut-
bytande mot
annan
försäkring.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 268, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Aqvist* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående sådana förändringar i gällande bestämmelser i rättegångsbalken och strafflagen, att den nuvarande vittneseden skulle efter prövning av domstol kunna utbytas mot en i högtidlig och bindande form avgiven försäkran eller förklaring, samt om framläggande för riksdagen av förslag därom.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herr *Bergquist*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Aqvist*: Herr förste vice talman! Vid behandlingen av denna fråga vill jag meddela, att avsikten med motionen om att vittneseden vid domstolsförhandlingar skulle utbytas mot en högtidlig försäkran var från början icke den, att det skulle ske först efter prövning av domstol. Emellertid samrådde jag sedan med erfarna domare om denna sak, och de rådde mig till att begränsa motionens syfte därhän, att det först efter domstols prövning skulle avgöras, huruvida vittne skulle avlägga ed eller annan förklaring. Denna inskränkning gjordes i den förhoppningen, att härigenom riksdagens bifall till motionens syfte lättare skulle vinnas och ett ytterligare steg sålunda vara taget mot att fullständigt avskaffa den nuvarande vittneseden och ersätta densamma med en lämplig förklaring eller försäkran. Det är att märka, att i processkommissionens betänkande 1926 och propositionen 1931 blott talas om edens utbytande mot högtidlig försäkran vid religiösa betänkligheter hos vittnet. I motionen avses emellertid utredning om sådant utbytande även där religiösa betänkligheter icke föreligga, och därvid ha särskilt åberopats de nu så vanliga bilmålen. Just i sådana mål är man icke hjälpt med den av utskottet angivna möjligheten, att parterna, om de äro ense, kunna eftergiva eden. I och för sig är det ej tillfredsställande, att vittnet härvidlag skall vara beroende av parterna. Men därtill kommer, att i brottmål eftergivande av ed icke så ofta torde förekomma, åtminstone vad åklagarmålen angår. Uttryckligt förbud mot eftergivande är redan nu stadgat i svårare brottmål. Och enligt processkommissionens betänkande 1926 skulle sådant förbud gälla för alla brottmål, och parternas rätt att eftergiva ed skulle även i civilmålen inskränkas. Denna väg synes därför icke vara så mycket att bygga på.

Det borde ju gå lika bra att genomföra en sådan radikal modernisering i vårt land som i Norge, där mig veterligt inga svårigheter uppkommit på grund av den ändrade lagstiftningen. Det förtjänar kanske återigen att påpekas, att strafflagens bestämmelser naturligtvis icke skulle ändras utan endast lämpas efter en sådan försäkrans innehåll.

Att denna sak av mig upptagits nu beror på att jag ansett, att den föreslagna ändringen skulle kunna genomföras oberoende av de stora utredningskomplex,

Ang. vittnesedens utbytande mot annan försäkring. (Forts.)
 som nu äro föremål för processlagberedningens arbete. Detta arbete är så omfattande, att det torde dröja många år, innan resultaten av detsamma komma på riksdagens bord i form av propositioner, och jag har därför föreslagit, att frågan om vittneseden skulle kunna utbrytas ur de övriga frågorna och behandlas för sig. Den reformen är synnerligen begränsad, och dessutom avser den att avhjälpa vissa praktiska olägenheter, som medfölja den nuvarande ordningen, vilket även vitsordas av utskottet. Frågan borde därför redan nu kunna bli föremål för speciell behandling utan att dess utbrytande ur reformarbetet på processlagstiftningens område skulle komma att verka störande.

Herr förste vice talman! Jag ber att få citera, vad en känd jurist här i Stockholm uttalat i en tidning offentligt, där han säger: »Det är man väl tämligen ense om att vittneseden är en förlegad institution. Formuleringen är mycket ålderdomlig, och man har ofta ett intryck av att vittnet egentligen inte vet vad det är han står och säger efter. Det gör inte heller något imponerande och högtidligt intryck, när man ser en tio, femton stycken trängas med fingrarna på bibeln och rabbla efter det upplästa edsformuläret.

Inte heller är det tilltalande att se en notorisk fritänkare stå och lova 'vid Gud och hans heliga evangelium' och använda formeln 'så sant mig Gud hjälpe till liv och själ' — ord, som för honom sakna all betydelse.

Man behöver inte gå längre än till Norge för att finna, att man utbytt detta mot ett högtidligt löfte, och jag är övertygad om att ett sådant under högtidliga former avgivet löfte skulle få samma värde, om det föregås av ett framhållande av den allmänna plikten att tala sanning jämte en liten hänvisning till strafflagens 13:de kapitel, där det stadgas ett straff för mened på två till sex år. Ty jag utgår ifrån att de, som verkligen ämna mened, äro mindre rädda för de eviga straffen än för det straffarbete, som utmätas åt dem i detta livet.» — Det var ett citat, som stått i en offentlig tidning.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag yttrat ber jag att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Bergquist, Bäckström, Tengström, Frankenberg, Nilsson* i Kristinehamn, *Gustafsson* i Bogla och *Olsson* i Rimforsa.

Herr *Lindqvist*: Herr talman! Den ärade motionären, herr Åqvist, citerade i sitt anförande något uttalande av en känd jurist, vilket uttalande i huvudsak innehöll detta, att man torde vara tämligen enig om behovet av den reform på detta område, som motionären har ifrågasatt. Jag tror för min del, att detta är alldeles riktigt, och jag tror också, att vi, som i första lagutskottet ha behandlat herr Åqvists motion — utan att vi dock givit uttryck däråt i vår motivering för avslag — äro ense med motionären om att en sådan reform är icke blott önskvärd utan även låt mig säga nödvändig.

Nu förhåller det sig emellertid så, som motionären själv har erinrat om i sin motion, att när vi år 1931 behandlade principerna för en processlagsreform, hade vederbörande departementschef tagit upp denna sak och gjort ett uttalande, i vilket riksdagen sedan instämde. Detta uttalande gick i samma riktning, som motionären vill att man skall gå. När nu utskottet icke har kunnat gå med på bifall till motionärens framställning, beror det därpå, att frågan ligger i processlagberedningen och att vi ha anledning tro, att motionären tar fel, när han tror, att det kommer att dröja så många år, innan vi kunna få frågan på riksdagens bord. Vi tro icke, att det skall behöva dröja så länge, och vi ha därför ansett, att det icke är riktigt att göra en utbrytning.

Utskottet har ju i denna fråga varit enigt. Även utskottets vice ordförande, herr *Bergquist*, som nu instämde med herr Åqvist, har i utskottet varit med

Ang. vittnesedens utbytande mot annan försäkring. (Forts.)

om att yrka avslag på herr Åqvists motion. Hans blanka reservation kan ju icke betyda annat än att han ville ha möjlighet att göra ett sådant instämmande, som han här gjorde.

När jag sålunda, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan, så gör jag det med samma uppfattning som herr Åqvist om det önskvärda i den ifrågavarande reformen, men jag anser icke, att det kan vara riktigt att här göra en utbrytning ur det stora sammanhang, till vilket frågan hör.

Jag ber därför som sagt att få yrka bifall till utskottets hemställan med den motivering, som utskottet har anfört.

Herr Senander: Herr talman! Jag är givetvis i sak ense med herr Åqvist. Jag fäste mig emellertid vid ett uttryck, som han använde och som jag anser vara förtjänt av en liten replik. Han talade om notoriska fritänkare. Jag anser, att det varit riktigt för neutralitetens skull, att han också hade talat i detta sammanhang om notoriska skrymtare.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Åqvist, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat första lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 25, i anledning av väckt motion angående skyndsamt fullbordande av förut begärd utredning om viss rätt för pastoraten i avseende å placering av fonderade medel;

nr 26, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om verkställighet av bötesstraff m. m.; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 13.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 5, till Konungen, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar rörande utgifterna för budgetåret 1937/1938 under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens förordnanden, nr 104—109, för kommitterade för tryckfrihetens vård.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 8, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

nr 50, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts gjorda framställningar om anslag till byggnadsarbeten, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av 46 § 3 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande tillämpning i vissa fall av bestämmelserna i lagen den 30 juni 1934 (nr 444) om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension; och

nr 27, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.;

lagutskottets memorial, nr 1, i anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition rörande godkännande av ett i Haag den 27 mars 1931 dagtecknat protokoll angående erkännande av den fasta mellanfolkliga domstolens behörighet att tolka i Haag avslutade konventioner i internationellt privaträttsliga ämnen; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om den stora arrendatorsklassens trygghet och frigörelse samt de talrika ofullständiga jordbrukens komplettering med tilläggsjord genom lag;

nr 25, i anledning av väckt motion angående arrendators rätt till ersättning av jordägare för täckdikning, vartill statsbidrag utgått; och

nr 26, i anledning av väckt motion angående tillförsäkrande åt vissa arrendatorer av husrum och vedbrand på livstid från förut arrenderad fastighet.

§ 15.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag anholder, att motionstiden för Kungl. Maj:ts proposition nr 269 måtte utsträckas till det kammarsammanträde, som infaller närmast efter 20:e dagen efter propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 19 mars.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 267, angående omorganisation av vissa läroverk i Göteborg;

nr 268, angående omorganisation av Chalmers tekniska institut m. m.;

nr 270, angående löneroglering för folk- och småskollärare m. m.;

nr 266, angående socialstyrelsens organisation m. m.; och

nr 273, angående vissa anslag till polisväsendet; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 269, med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas (utlänningslag).

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på bordet liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 458 av herr förste vice talmannen *Jeppsson*; och

nr 459 av herr *Annér m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 460 av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 8 och 50, bevillningsutskottets betänkande nr 18 samt bankoutskottets utlåtanden nr 26 och 27.

§ 5.

Härpå föredrogs lagutskottens memorial, nr 1, i anledning av remiss från båda kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition rörande godkännande av ett i Haag den 27 mars 1931 dagtecknat protokoll angående erkännande av den fasta mellanfolkliga domstolens behörighet att tolka i Haag avslutade konventioner i internationellt privaträttsliga ämnen.

Utskottens hemställan bifölls; och beslöt kammaren hänvisa propositionen till utrikesutskottet.

§ 6.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda andra lagutskottets utlåtanden nr 24—26.

§ 7.

Slutligen föredrogs herr *Lundqvists* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål i anledning av uttalanden, som förekommit i tidningspressen rörande undernäring bland barnen, särskilt i vissa lappmarkskommuner; och biföll kammaren denna anhållan.

§ 8.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 271, angående lönerreglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.;

nr 272, angående lönerreglering för personalen vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset m. m.;

nr 280, angående anslag under åttonde huvudtiteln till provisorisk avlöningsförstärkning m. m.;

nr 274, angående lönerreglering för lärarpersonalen vid navigationsskolorna; och

nr 275, angående reglering av den vid försvarsväsendet anställda sjuksköterskepersonalens avlöningsförmåner m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Ordet lämnades nu på begäran till herr *Lundqvist*, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att motionstiden beträffande samtliga nu avlämnade propositioner måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 20 dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner om upprättande av en lånefond för rationalisering av mindre jordbruk;

nr 37, i anledning av väckta motioner om anslag till Sveriges rävuppfödarens riksförbund för försöksverksamhet på pålsdjursuppfödningens område;

nr 38, i anledning av väckta motioner om statsbidrag för anläggande av hemträdgårdar i Norrland;

nr 39, i anledning av väckt motion om anslag till bidrag för de svenska trädgårdsodlarnas deltagande i 1937 års nordiska trädgårdsutställning i Köpenhamn;

nr 40, i anledning av väckt motion om anslag till fraktlindring för svenskfångad färsk fisk;

nr 41, i anledning av väckt motion om anslag till Föreningen för fiskpropaganda i Göteborg;

nr 42, i anledning av väckt motion om anslag till bidrag för uppförande av nya veterinärbostäder i veterinärdistrikt;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i köpevillkoren vid försäljning av viss kronoegendom m. m.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 2.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.